

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
“КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ
імені ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО”**

Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій
Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності НАПрН України
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Український державний університет науки і технологій

**ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
VII ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
з міжнародною участю**

**«СТВОРЕННЯ, ОХОРОНА, ЗАХИСТ І КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЯ
ОБ’ЄКТІВ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ»**

Присвячено Міжнародному дню інтелектуальної власності

м. Київ, 26 квітня 2024 р.

Київ
КПІ ім. Ігоря Сікорського
2024

УДК 347.77(062)

C77

C77 Створення, охорона, захист і комерціалізація об'єктів права інтелектуальної власності: матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, (26.05.2024, м. Київ): ел. збірник / Упоряд.: Ю.М. Перга., О.М. Боярчук. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2024. 343 с.

Присвячено Міжнародному дню інтелектуальної власності

Опубліковано матеріали доповідей, у яких розглянуто актуальні питання створення, охорони, захисту та комерціалізації об'єктів права інтелектуальної власності.

Рекомендовано науковцям, державним службовцям, практикуючим фахівцям у сфері інтелектуальної власності, юристам, викладачам, студентам та аспірантам, а також усім, хто цікавиться актуальними та потенційними тенденціями і проблемами створення, охорони та захисту об'єктів інтелектуальної власності в сучасних умовах.

У конференції взяли участь провідні експерти та вчені наукових установ і закладів освіти, представники зацікавлених державних органів і громадських організацій, практикуючі фахівці, молоді вчені та студенти. Варто відзначити значну кількість гостей - учасників конференції, які відвідали конференцію без доповідей і публікації матеріалів та брали участь в дискусіях.

Матеріали подано в авторській редакції. Оргкомітет конференції не несе відповідальності за зміст тез, джерела використаної авторами інформації, достовірність даних, точність наведених цитат. Публікація матеріалів в цьому збірнику не означає, що оргкомітет підтримує чи не підтримує думку авторів. Збірник матеріалів розміщений за сайті конференції «Створення, охорона, захист і комерціалізація об'єктів права інтелектуальної власності» (Open Journal System): <http://cpdcipr.kpi.ua/>

*Рекомендовано до друку Вченою радою НН ММІ
Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
(Протокол №9 від 30.04.2024 р.)*

© Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», 2024

© Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій, 2024

© Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності НАПрН України, 2024

© Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2024

© Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, 2024

© Український державний університет науки і технологій, 2024

© Колектив авторів, 2024

ШАНОВНІ УЧАСНИКИ КОНФЕРЕНЦІЇ!

Дякуємо Вам за участь у VII Всеукраїнській науково-практичній конференції, присвяченій Міжнародному дню інтелектуальної власності «Створення, охорона, захист і комерціалізація об'єктів права інтелектуальної власності» з міжнародною участю. Щиро вдячні за Вашу активність та підтримку в цей складний час, а також за слушні рекомендації.

Дякуємо, що сприяєте розвитку науково-просвітницької та практичної діяльності у сфері інтелектуальної власності.

У конференції взяли участь провідні експерти та вчені наукових установ і навчальних закладів, представники зацікавлених державних органів і громадських організацій, а також студенти різних навчальних закладів.

З метою підтримки інтересу до нашої конференції, а також для ознайомлення з усіма зацікавленими особами та організаціями у сфері інтелектуальної власності, окрім матеріалів конференції публікуємо перелік слухачів конференції, які не подавали матеріали для друку .

Сподіваємось на подальшу співпрацю! До зустрічі через рік!

З повагою,
Програмний комітет конференції.

ПРОГРАМНИЙ КОМІТЕТ

VII Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Створення, охорона, захист і комерціалізація об'єктів права інтелектуальної власності», присвяченої Міжнародному дню інтелектуальної власності

Пасічник В. А.	Голова програмного комітету, д.т.н., професор, проректор з наукової роботи КПІ ім. Ігоря Сікорського
Daria Kim	Research Fellow (MA, LL.M, Dr iur) Max-Planck-Institut für Innovation und Wettbewerb
Mousilli Feras Dr.	Managing Partner, Lloyd & Mousilli, PLLC
Кравченко М. О.	Член програмного комітету, д.е.н., професор, декан факультету менеджменту та маркетингу КПІ ім. Ігоря Сікорського
Гришко І. А.	Член програмного комітету, к.т.н., доцент, директор НН механіко-машинобудівного інституту КПІ ім. Ігоря Сікорського
Акімова О. А.	Член програмного комітету, к.філос.н., доцент, декан факультету соціології і права КПІ ім. Ігоря Сікорського
Орлюк О. П.	Член програмного комітету, д.ю.н., професор, академік Національної академії правових наук України; директор Державної організації УКРНОІВІ
Дорошенко О. Ф.	Член програмного комітету, к.ю.н., судовий експерт, директор НДІ інтелектуальної власності НАПрН України
Юрчишин О. Я.	Член програмного комітету, к.т.н., доцент, начальник відділу науково-інноваційного супроводу освітнього процесу КПІ ім. Ігоря Сікорського
Войтко С. В.	Член програмного комітету, д.е.н., професор, завідувач кафедри міжнародної економіки КПІ ім. Ігоря Сікорського
Маріц Д. О.	Член програмного комітету, д.ю.н., доцент, завідувач кафедри інтелектуальної власності та приватного права КПІ ім. Ігоря Сікорського
Перга Ю. М.	Член програмного комітету, к.і.н., доц., заступник декана факультету соціології і права з наукової роботи КПІ ім. Ігоря Сікорського
Білоусова Н. О.	Член програмного комітету, к.ю.н., доцент, доцент кафедри приватного права КНЕУ ім. Вадима Гетьмана
Дорожко Г. К.	Член програмного комітету, кандидат технічних наук, доцент, заступник директора НДІ інтелектуальної власності НАПрН України
Кодинець А. О.	Член програмного комітету, д.ю.н., проф., завідувач кафедри інтелектуальної власності Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Омельченко А. В.	Член програмного комітету, д.ю.н., професор, завідувач кафедри приватного права Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Перерва П. Г.	Член програмного комітету, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки бізнесу та міжнародних економічних відносин НТУ «Харківський політехнічний інститут»
Петренко В. О.	Член програмного комітету, доктор технічних наук, заслужений діяч науки і техніки України, професор, зав.кафедри інтелектуальної власності та управління проектами Українського державного університету науки і технологій
Петренко Л.А.	Член програмного комітету, доктор економічних наук, професор КНЕУ імені В.Гетьмана, Researcher at Max Planck Institute for Innovation and Competition, Munich, Germany
Ромашко А. С.	Член програмного комітету, к.т.н., доцент, доцент кафедри конструювання машин механіко-машинобудівного інституту КПІ ім. Ігоря Сікорського

ЗМІСТ

Секція 1. Патентна справа в Україні	8
КУЗНЄЦОВ Ю.М. ЗАЛУЧЕННЯ МОЛОДІ ДО СТВОРЕННЯ ОБ'ЄКТІВ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ	8-12
РОМАШКО А.С., ЮРЧИШИН О.Я., БУРЧАК О.І. ПОРІВНЯННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ПАТЕНТНОГО ПОШУКУ В ОКРЕМИХ ПОШУКОВИХ БАЗАХ	13-18
РОМАШКО А.С., ДАНИЛЬЧЕНКО М.А., БЕЛЕВЕЦЬ К.С. ОСНОВНІ АНАЛІТИЧНІ МОЖЛИВОСТІ ОКРЕМИХ ПАТЕНТНИХ БАЗ	19-25
ХОМЕНКО І.І. ТЕНДЕНЦІЇ ТА РОЗВИТОК ВИНАХІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ	26-30
ТИМОШЕНКО Н.Ю., КОТ Т.Ю. ПАТЕНТНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК СПОСІБ ПІДВИЩЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ КРАЇН СВІТУ	31-36
ЗУЗАК В.І. ПРИНЦИПИ ВИБОРУ ПРОЦЕДУР НАБУТТЯ ПРАВ НА ВИНАХОДИ	37-42
РАБОТЯГОВА Л.І. ПАТЕНТУВАННЯ МЕТОДІВ ВЕДЕННЯ БІЗНЕСУ: ОЦІНКА ТЕХНІЧНОГО ХАРАКТЕРУ ВИНАХОДУ	43-49
ШВЕЦЬ Є.С., ТАРАН Н.С. СПОСОБИ ОХОРОНИ ОБ'ЄКТІВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ У СФЕРІ ХАРЧУВАННЯ	50-56
ГАВРУШКЕВИЧ А.Ю., ЛЯШУК В.Р. ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ГЕОГРАФІЧНИХ ЗАЗНАЧЕНЬ В УКРАЇНІ	57-63
Секція 2 Охорона та експертиза об'єктів інтелектуальної власності	64
ШАХБАЗЯН К.С. РЕГЛАМЕНТАЦІЯ ТРАНСФЕРУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В РАМКАХ РЕФОРМИ ПРАВА КОНКУРЕНЦІЇ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ТА УКРАЇНИ	64-70
ОМЕЛЬЧЕНКО А.В. ВАРІАНТИ КОДИФІКАЦІЇ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ	71-77
ШАБАЛІН А.В. ПРО ДЕЯКІ АСПЕКТИ РЕФОРМУВАННЯ СУДОВОГО ЗАХИСТУ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ	78-83
ШТЕФАН А.С. ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ У СФЕРІ АВТОРСЬКОГО ПРАВА ЯК ОБ'ЄКТ СИСТЕМАТИЗАЦІЇ	84-89
НУЖДА Ю.В. ОХОРОНА ТРАДИЦІЙНИХ ЗНАТЬ ТА ВИРАЖЕНЬ КУЛЬТУРИ: ПІДХОДИ ВОІВ	90-95
КОВАЛЕНКО Т.В. КОДИФІКАЦІЯ ЗАКОНОДАВСТВА НІМЕЧЧИНИ	96-101
ГАЙДАЙ К.О. АКТ ПРО ЦИФРОВІ ПОСЛУГИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ТА ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ У СФЕРІ РЕГУЛЮВАННЯ ЦИФРОВИХ ПОСЛУГ: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ	102-110
ЗЕРОВ К.О. ПРЕС-ПУБЛІКАЦІЯ ЯК ОБ'ЄКТ СУМІЖНИХ ПРАВ – «ТИХА ГАВАНЬ» ДЛЯ ГЕНЕРАТИВНИХ СИСТЕМ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ЄС	111-116
КОВАЛЬ І.Ф. ЗАКОНОДАВЧЕ РЕГУЛЮВАННЯ КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЇ У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ	117-125

МИРОНЕНКО Н.М. ПРОБЛЕМИ СИСТЕМАТИЗАЦІЇ ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ ПРОМИСЛОВОЇ ВЛАСНОСТІ	126-136
БАКАЛІНСЬКА О.О. СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ЗАКОНОДАВСТВА В СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ: ПІДХОДИ, СТРАТЕГІЯ, ВІДБУДОВА	137-142
Секція 3. Захист прав інтелектуальної власності: світовий та вітчизняний досвід	143
ЕННАН Р.Є. ЗАХИСТ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ.....	143-149
БУЛАТ Н.М. ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ І ПРАВО НА ПРОМИСЛОВІ ЗРАЗКИ: МОЖЛИВІСТЬ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ПІДХОДУ ВЕЛИКОБРИТАНІЇ В УКРАЇНСЬКОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ...150-155	150-155
ВАСИЛЬЄВА О.І. ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ У ГАЛУЗІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ	156-159
КЕДЯ Ю.О. МЕДІАЦІЯ ПРИ ДОГОВІРНОМУ ПОРУШЕННІ АВТОРСЬКОГО ПРАВА В УКРАЇНІ ТА ФРАНЦІЇ	160-168
ШАБАЛІН А.В. ЩОДО ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ АВТОРСЬКОГО ПРАВА І СУМІЖНИХ ПРАВ	169-173
ГЕТЬМАН К.С., ПЕТРЕНКО В.О. ДО ПИТАННЯ СУЧАСНОЇ ПАРАДИГМИ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ...174-179	174-179
КОРНІЄНКО О.Е., ПЕТРЕНКО В.О. КІБЕРСКВОТИНГ ЯК ПОРУШЕННЯ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ	180-186
КІРІН Р.С. ПРИВОДИ ДЛЯ ПОЧАТКУ ПРОВАДЖЕННЯ В СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ІР-ПРАВООПОРУШЕННЯ	187-193
ВОЙТКО С.В. ЗАХИСТ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ПРИ РЕАЛІЗАЦІЇ МІЖНАРОДНИХ ПРОЕКТІВ	194-198
ШИЦЬ О.Р. АНТИНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ: ВИКЛИКИ ДЛЯ ВІДНОСИН У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ	199-203
ЛЕНГО Ю.Є. ДЕЯКІ ПИТАННЯ ЩОДО ЗАХИСТУ КОМЕРЦІЙНОЇ ТАЄМНИЦІ ТА ЗАХИСТУ ВИКРИВАЧІВ	204-210
КІСІЛЬ Н.В., БЕГУШ Н.В. РОЛЬ ФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ ТА ПРАКТИЧНОГО ДОСВІДУ У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ СУДОВИХ ЕКСПЕРТІВ У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ	211-217
КОРОСТАШОВА І.М. МИТНІ ФОРМАЛЬНОСТІ ТА МИТНІ ПРОЦЕДУРИ ІЗ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СПІРИЯННЯ ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ЗА ДАНИМИ МИТНОГО РЕЄСТРУ ОБ'ЄКТІВ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ: ПИТАННЯ РЕЄСТРАЦІЇ В МИТНОМУ РЕЄСТРІ	218-225
Секція 4. Розпорядження правами інтелектуальної власності, комерціалізація та трансфер технологій	226
КОРОГОД Н.П. РЕЗУЛЬТАТИ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ ЯК ВАЖЛИВІ СКЛАДОВІ СУЧАСНИХ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ	226-233
ОПЕНЬКО Д.А., ПЕТРЕНКО В.О., ЧЕРКАШИН М.О. КОМП'ЯСЕНС-РИЗИКИ У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ	234-240

ПЕТРЕНКО В.О., ФОНАРЬОВА Т.А. ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ОБ'ЄКТІВ АВТОРСЬКОГО ПРАВА ЩОДО ЯКИХ СТВОРЕНО NFT – НЕВЗАЄМОЗАМІННИЙ ТОКЕН...	241-247
КАПЦА Ю.М. ФІНАНСОВІ БАР'ЄРИ УТВОРЕННЯ СТАРТАПІВ ЗАКЛАДАМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ ТА НАУКОВИМИ УСТАНОВАМИ В УКРАЇНІ	248-254
ПАЩЕНКО О.А., ХОМЕНКО В.Л., КОРОВ'ЯКА Є.А, МЕДВЕДОВСЬКА Т.П. СТРАТЕГІЇ РОЗПОРЯДЖЕННЯ ПРАВАМИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ТА ПРОЦЕС КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЇ ТРАНСФЕРУ ТЕХНОЛОГІЙ	255-261
БОЯРЧУК О.М. ТЕХНОЛОГІЇ ТА ІННОВАЦІЇ У СФЕРІ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ	262-267
ДМИТРИШИН В.С. РОЗПОРЯДЖАННЯ ПРАВАМИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ У ПРАВОЧИНАХ ТРАНСФЕРУ ТЕХНОЛОГІЙ	268-274
АРАЛОВА Н.І. ОЦІНКА ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ТРАНСФЕРІ З АКАДЕМІЧНИХ ІНСТИТУТІВ В ПРОМИСЛОВІСТЬ	275-281
СКОРОБОГАТОВА Н.Є. ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ТА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ: МОЖЛИВОСТІ ТА ВИКЛИКИ	282-287
ТАРАСЕНКО Л.Л. ЗДІЙСНЕННЯ МАЙНОВИХ АВТОРСЬКИХ ПРАВ	288-294
БІЛОУСОВА Н.О. ПИТАННЯ ДОГОВІРНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗАХИСТУ КОМЕРЦІЙНОЇ ТАЄМНИЦІ	295-301
Секція 5. Недобросовісна конкуренція у сфері інтелектуальної власності	302
БУТНІК-СІВЕРСЬКИЙ О.Б. ФАКТОРИ, ЩО МОЖУТЬ ОБУМОВЛЮВАТИ НЕДОБРОСОВІСНУ КОНКУРЕНЦІЮ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ	302-308
ГОРБАЧУК В.М., ОСИПЕНКО С.П., РИБАЧОК Д.О. ПОВЕДІНКА ОЛІГОПОЛІЙ ЦИФРОВИХ ПЛАТФОРМ	309-315
АНДРОЩУК Г.О. ТОРГОВЕЛЬНА МАРКА І ДЕРЖАВНИЙ ГЕРБ УКРАЇНИ: ЩО ДОЗВОЛЕНО – ЗОБРАЖЕННЯ ЧИ ІМІТАЦІЯ?	316-326
ДЯЧЕНКО В.С., ДЯЧЕНКО Н.П. МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОТИДІЇ КОНТРАФАКТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ	327-332
ВОЛИНЕЦЬ І.П. ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК МІЖ КОНЦЕПЦІЄЮ СТАЛОГО РОЗВИТКУ, НЕДОБРОСОВІСНОЮ КОНКУРЕНЦІЄЮ ТА ЗАХИСТОМ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ	333-341

Секція 1. Патентна справа в Україні

УДК 608.1/3(075.347/77)

ЗАЛУЧЕННЯ МОЛОДИ ДО СТВОРЕННЯ ОБ'ЄКТІВ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Ю.М.Кузнєцов

Д.т.н., професор кафедри конструювання машин Національний технічний
університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря
Сікорського» (м. Київ), ORCID 0000-0002-5107-3600

INVOLVING YOUTH IN THE CREATION OF INTELLECTUAL PROPERTY RIGHTS OBJECTS

Y.M. Kuznetsov

Doctor of Science, professor of the Department of Machine Design, National
Technical University of Ukraine "Ihor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute" (Kyiv),
ORCID 0000-0002-5107-3600

***Анотація.** Запропоновані дисципліни, що дозволяють підвищити креативну
діяльність молодшої генерації технічної еліти України.*

***Ключові слова:** інтелектуальна власність, творчість, креатологія.*

***Abstract.** The proposed disciplines allow to increase the creative activity of the young
generation of the technical elite of Ukraine.*

***Keywords:** intellectual property, creativity, creatology.*

Однією з ефективних форм залучення молоді до створення об'єктів права інтелектуальної власності є навчальна дисципліна «**Основи технічної творчості**» [6].

Предметом вивчення навчальної дисципліни «**Основи технічної творчості**» є методологія створення різних технічних систем (ТС) і, зокрема, технологічного обладнання різного призначення та їх елементів з притаманними протиріччями, що створюють проблемну ситуацію, вирішення якої можливо шляхом синтезу нової ТС завдяки використанню сучасних методів пошуку технічних рішень.

Метою навчальної дисципліни «Основи технічної творчості» є формування компетентності і придбання студентами [6]:

- **знання** еволюції і закономірностей розвитку ТС і творчого мислення, сучасних методів пошуку нових технічних рішень, подолання психологічного бар'єру (вектора інерції мислення), активізації творчості і прийомів подолання технічних протиріч, основних відомостей про патентознавство та інтелектуальну власність;
- **вміння** застосовувати на практиці сучасні прийоми та методи науково-технічної творчості, розробляти з їх використанням нові технічні рішення і оформляти на них заявки на винаходи, корисні моделі, промислові зразки і раціоналізаторські пропозиції;
- **практичних навичок** в розв'язанні проблемних ситуацій і набуття власного досвіду по проектуванні нових ТС з використанням придбаних знань і умінь з оформленням заявок на них для охорони прав інтелектуальної власності та отримання під час навчання охоронних документів.

Крім дисципліни «Основи технічної творчості», яку треба викладати студентам всіх спеціальностей, є дисципліна «**Теорія технічних систем**»[1,2].

В цих дисциплінах розглянута методологія науково-технічної творчості і наведені сучасні методи пошуку нових технічних рішень для оволодіння студентами креативного мислення і створення нової техніки і нових технологій

на рівні винаходів [3,4], особливо в нестандартних ситуаціях, в мовах викликів «Індустрія 4.0» і наближення «Індустрія 5.0» [5].

Ефективність викладання наведених дисциплін визначається персональною роботою з кожним студентом, орієнтуючись на його захоплення і здобутки, що занесені в картку звітності (рис.).

Результат багаторічного досвіду викладання дисципліни «Основи технічної творчості» - кафедра металорізальних верстатів була не одноразовим переможцем в Україні з винахідницької діяльності студентів, підготовлено 8 заслужених винахідників КПП і 5 заслужених винахідників України (Тривайло М.С., Колосов О.Є., Мікульонок І.О., Скуратовський А.К. та інші). Багато з активних студентів захистили кандидатські і докторські дисертації, наприклад, керівник ІНМ ім. Бакуля Сидорко І.В.

КАРТКА ЗВІТНОСТІ СТУДЕНТА

з курсу «ОСНОВИ ТЕХНІЧНОЇ ТВОРЧОСТІ»

Навчальний заклад: ~~КПІ ім. Ігоря Сікорського~~

Факультет/Інститут: ~~ММІ~~

Кафедра: Конструювання машин

Спеціальність: Галузеве машинобудування Спеціалізація: Металорізальні верстати та системи

Завдання для самостійної роботи: _____

Особливі відмітки

--	--	--	--	--

заповнюється викладачем

Студент

Прізвище: _____

Ім'я: _____

Група: _____

E-mail: _____

Моб. тел.: _____

По-батькові: _____

№ залік книжки: _____

Підпис: _____

Лектор

Прізвище: Кузнецов

Ім'я: **Юрій**

Вч. ступінь: доктор технічних наук

Вч. звання: професор

Моб. (050)501-73-15

По-батькові: **Миколайович**

Підпис _____

E-mail: info@zmk.kiev.ua

Матеріали (назва), що виносяться на залік

Назва винаходу (корисної моделі): _____

Реал./Навч.

Непотрібне викреслити

Реал./Навч.

Непотрібне викреслити

Захоплення, хобі, бажання, ідеї

ОХОРОННІ ДОКУМЕНТИ (кількість) - _____

ПУБЛІКАЦІЇ, ДОПОВІДІ (кількість) - _____

Залік складено

«__» _____ 20__р.

Статистика відвідування занять

Лекції:	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	%
Пр. заняття:	1	2	3	4	5	6	7	8	9										

Рис. Картка звітності студента

Література

1. Кузнецов Ю.М., Придальний Б.І. Теорія технічних систем в аспектах досліджень і технічної творчості: Підручник-Луцьк: Вежа-Друк, 2023 – 292 с.
2. Кузнецов Ю.М. Теорія технічних систем (оновлена версія). Гриф Методичної ради КПІ: протокол №6 від 25.02.2021. Електр. вар.. 2021.- 182с.

3. Кузнецов Ю.М. СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ І НАУКИ В УКРАЇНІ //Міжнародна науково-практична конференція «Освіта і наука в період глобальних криз та конфліктів у XXI столітті», ГО «НАНВОУ», 8-9.12.2023р., с.175-184, м.Київ, ДП «Експрес-об'ява», DOI 10.51587/9786-1778-809225-2023-017

4. Кузнецов Ю.М.Пропозиції щодо підвищення винахідницької діяльності в Україні //VВсеукраїнська науково-практична конференція «Створення, охорона, захист і комерціалізація об'єктів права інтелектуальної власності» м. Київ, 26 квітня 2022 р.-С.32-34.

5. Кузнецов Ю.Н. Новейшие технологии и роль человека в приближающейся промышленной революции «Индустрия 5.0» //Інтеграція освіти, науки та бізнесу в сучасному середовищі: літні диспути: тези доп. III Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 11-12 серпня 2021 р. – Дніпро, Україна, 2021. – 477 с. (с.365-366)

6. Кузнецов Ю.М., Литвин О.В. Практикум с дисципліни «Основи технічної творчості»: Навч.-метод. посібник. – К.: ТОВ «ЗМОК», ПП «ГНОЗІС»,2010.- 160 с.

УДК 347.7: 347.779

**ПОРІВНЯННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ПАТЕНТНОГО ПОШУКУ В ОКРЕМИХ
ПОШУКОВИХ БАЗАХ**

А.С. Ромашко

к.т.н., доцент, Національний технічний університет України «Київський
політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (м. Київ)

ORCID: 0000-0001-8325-8880

О.Я Юрчишин

к.т.н., доцент, Національний технічний університет України «Київський
політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (м. Київ)

ORCID: 0000-0001-8821-7412

О.І. Бурчак

студент 3-го курсу, Національний технічний університет України «Київський
політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (м. Київ)

**COMPARISON OF PATENT SEARCH RESULTS IN SEPARATE SEARCH
DATABASES**

A. Romashko

National Technical University of Ukraine “Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute”
(Kyiv) ORCID: 0000-0001-8325-8880

O. Yurchyshyn

National Technical University of Ukraine “Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute”
(Kyiv) ORCID: 0000-0001-8821-7412

A. Burchak

Burchak Alexander National Technical University of Ukraine “Igor Sikorsky
Kyiv Polytechnic Institute” (Kyiv)

*Анотація: проаналізовані результати патентного пошуку в базах
ESPACENET, PATENTSCOPE, LENS та PatBase та окремі можливості*

зазначених баз.

Ключові слова: патентна база. ESPACENET, PATENTSCOPE, LENS, PatBase, патентний пошук

Annotation: There are analyses of the results of patent searches in ESPACENET, PATENTSCOPE, LENS and PatBase databases and certain capabilities of these databases.

Keywords: patent database. ESPACENET, PATENTSCOPE, LENS, PatBase, patent search.

Дослідник, що здійснює патентний пошук досить часто зіштовхується з різними результатами цього пошуку в різних базах і з нерозумінням як трактувати отримані результати.

Зазначимо, що бази Європейського патентного відомства ESPACENET [1], Всесвітньої організації інтелектуальної власності PATENTSCOPE [2] знаходяться у вільному доступі. База LENS [3] є проектом соціального підприємства Cambia та містить як можливість вільного доступу так платний пакет послуг. Доступ до бази PatBase (права належать RWS Information Ltd. та Minesoft Ltd.) [4] можливий лише за наявності акаунта та є платним, але в КПІ ім. Ігоря Сікорського такий доступ отримано через мережу TISC (Центр підтримки технологій та інновацій).

Для порівняння баз ESPACENET, PATENTSCOPE, LENS та PatBase застосуємо однакові пошукові запити лише для заявок за Договором про патентну кооперацію (РСТ), оскільки усі зазначені бази містять заявки РСТ.

Проведемо пошук в патентних базах за пошуковим запитом H01L25/00 OR H01L27/00 при умові, що часовий інтервал від початку 1980 року до 11.03.2024 р. (пошук здійснювався саме на цю дату):

- ESPACENET - пошуковий запит - ірс = "H01L25/00" OR ірс = "H01L27/00", знайдено 1884 результатів. Налаштування часового інтервалу та вибір саме заявок РСТ (номер заявки РСТ починається з літер WO)

здійснювався через фільтри (рис.1);

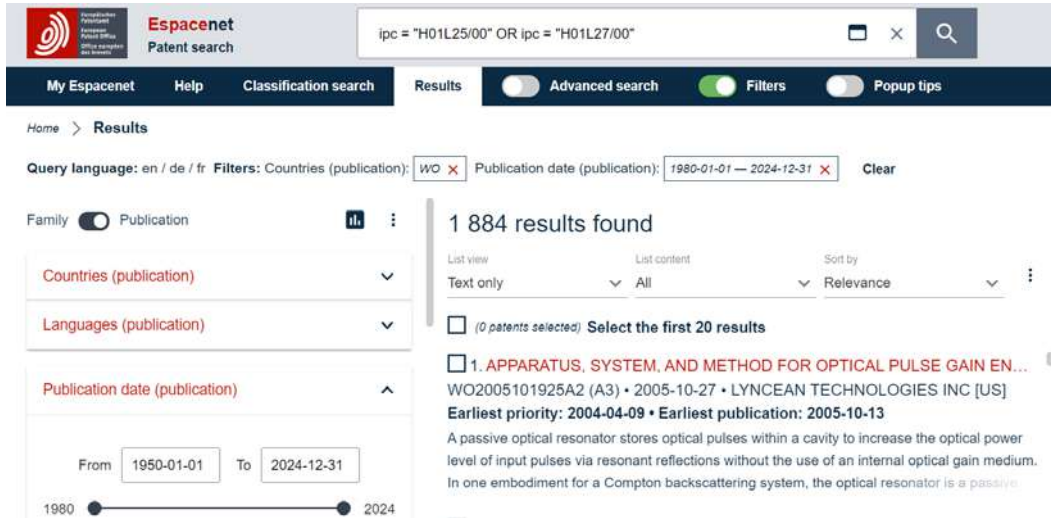

Рис.1 Результати пошуку в базі ESPACENET

- PATENTSCOPE - пошуковий запит - IC:("H01L25/00") AND IC:("H01L27/00") AND DP:([01.01.1980 TO 01.01.2024]), знайдено 1158 результатів, які стосуються лише заявок РСТ) (рис.2);

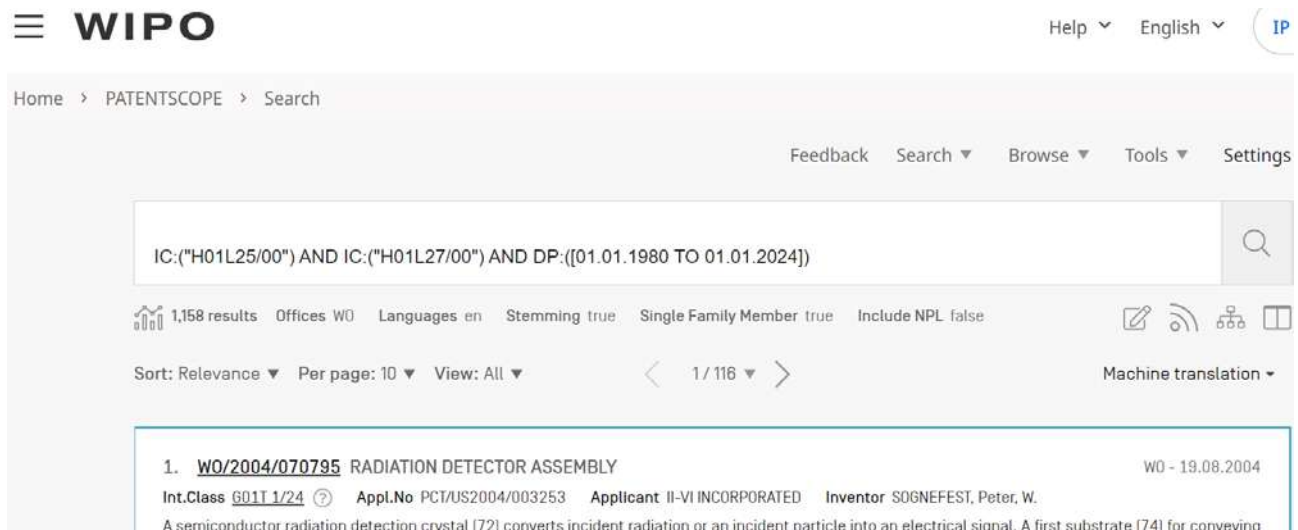

Рис.2 Результати пошуку в базі PATENTSCOPE

- LENS - пошуковий запит - class_ipc.symbol:"H01L25/00" OR class_ipc.symbol:"H01L27/00", знайдено 1797 результатів. Після набирання пошукового запиту відфільтровані лише заявки РСТ, часовий інтервал не

вводився, оскільки за замовчуванням база LENS здійснила пошук з 1980 року (рис.3), оскільки сам Договір про патентну кооперацію на той час вже був;

Рис.3 Результати пошуку в базі LENS

- PatBase - пошуковий запит SPUB=(PD=1980:2024 and CC=(WO) and IC=(H01L 25/00 or H01L 27/00)), знайдено 1857 результатів (рис.4). Такий результат отримано при налаштуванні будь-якої публікації, але система має можливість налаштування типу публікації, що зменшило кількість отриманих результатів до 291 (рис.5).

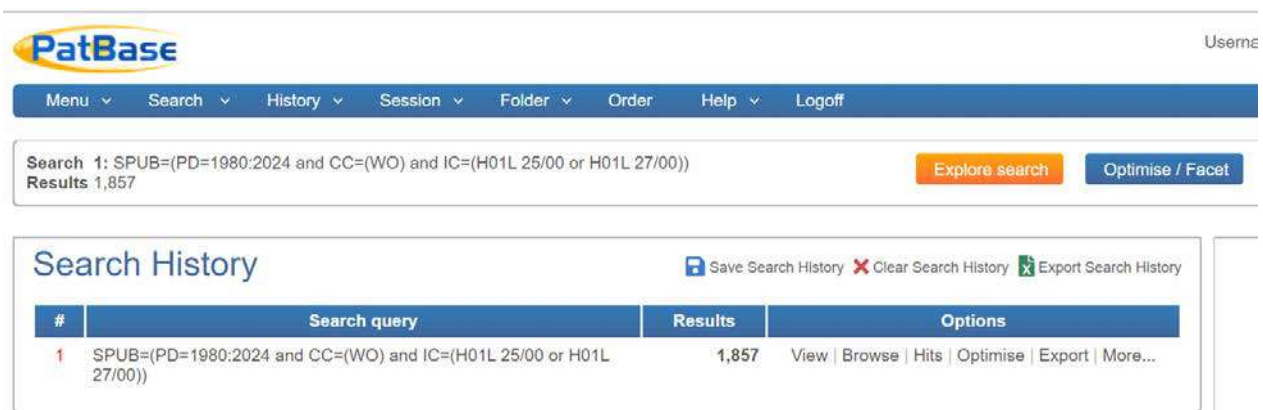

Рис.4 Результати пошуку в базі PatBase

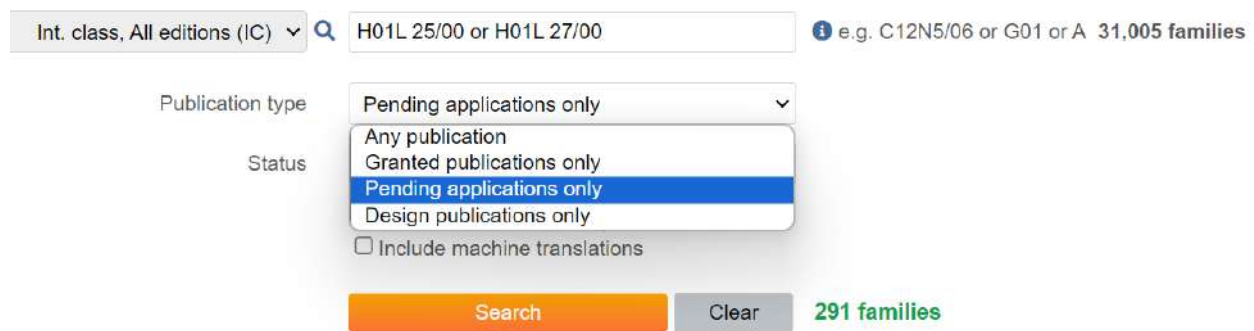

Рис. 5 Результати пошуку в базі PatBase при зміні типу публікації

Висновок. Незважаючи на максимальне спрощення пошукового запиту та обмеження отриманих результатів лише міжнародними заявками РСТ, в усіх чотирьох базах ми отримали різні результати (рис.1 - рис.4). Це виникає за рахунок різних алгоритмів пошуку в різних базах і такі розбіжності будуть більші, якщо ми при пошуку не будемо обмежуватись лише заявками РСТ.

Також припускаємо, що вплинути на результати пошуку можуть коди документу, що проставляються в кінці його номера. Наприклад документ:

- №WO2005119769A1 - міжнародна заявка, яка була опублікована разом зі звітом про патентний пошук (літерно-цифрове позначення А1);
- №WO2004015335A2 - міжнародна заявка, яка була опублікована без звіту про патентний пошук (літерно-цифрове позначення А2);
- WO2004015335A3 - опублікований звіт про патентний пошук до раніше поданої міжнародної заявки (літерно-цифрове позначення А3).

Разом з тим зауважимо, що найменша кількість отриманих результатів отримана в «рідній» базі для міжнародних заявок - PATENTSCOPE. Можливість різкого зменшення кількості отриманих результатів за рахунок зміни типу публікації виявлена лише в комерційній базі PatBase.

Література

1. Espacenet patent search. URL: <https://worldwide.espacenet.com/patent/> (date of access: 12.03.2024).
2. WIPO - Search International and National Patent Collections. URL:

<https://patentscope.wipo.int/search/en/search.jsf> (date of access: 13.03.2024).

3. Results The Lens - Free & Open Patent and Scholarly Search. The Lens - Free & Open Patent and Scholarly Search. URL: <https://www.lens.org/lens/search/patent/structured> (date of access: 13.03.2024).

4. PatBase Login. PatBase Login. URL: <https://www.patbase.com/default.asp> (date of access: 13.03.2024).

УДК 347.7: 347.779

ОСНОВНІ АНАЛІТИЧНІ МОЖЛИВОСТІ ОКРЕМИХ ПАТЕНТНИХ БАЗ

А.С. Ромашко

к.т.н., доцент, Національний технічний університет України «Київський
політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (м. Київ)

ORCID: 0000-0001-8325-8880

М.А. Данильченко

к.т.н., ст.викл., Національний технічний університет України «Київський
політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (м. Київ)

ORCID: 0000-0003-0436-4656

К.С. Белевець

студентка 3-го курсу НН ММІ, Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (м. Київ)

BASIC ANALYTICAL CAPABILITIES OF INDIVIDUAL PATENT DATABASES

A. Romashko

National Technical University of Ukraine “Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute”
(Kyiv) ORCID: 0000-0001-8325-8880

M. Danylchenko

National Technical University of Ukraine “Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute”
(Kyiv) ORCID: 0000-0003-0436-4656

K. Belevets

National Technical University of Ukraine “Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic
Institute” (Kyiv)

*Анотація: розглянуті основні аналітичні можливості патентних баз
ESPACENET, PATENTSCOPE, LENS та PatBase та можливі галузі*

застосування результатів патентної аналітики

Ключові слова: *патентна база. ESPACENET, PATENTSCOPE, LENS, PatBase, аналітика*

Annotation: *There are considered the main analytical capabilities of ESPACENET, PATENTSCOPE, LENS and PatBase patent databases and possible areas of application of the results of patent analytics are*

Keywords: *patent database. ESPACENET, PATENTSCOPE, LENS, PatBase, analytics*

Коли проведений пошук та отримана певна кількість результатів, то можна проаналізувати результати пошуку і таким чином виявити вік технології, провідних винахідників та власників патентних документів, спрогнозувати подальший розвиток технології, виявити країни, що охороняють технологію, а також країни де певна технологія не охороняється (пам'ятаємо, що патент має територіальну дію).

Визначимо основні аналітичні можливості бази ESPACENET [1], бази PATENTSCOPE [2], бази LENS [3] та бази PatBase [4].

Для того щоб від результатів пошуку перейти до аналітичних ресурсів досліджуваних баз для баз ESPACENET та LENS потрібно натиснути кнопку , для бази PATENTSCOPE – , а для бази PatBase перейти до [PatBase Analytics](#).

Найменше можливостей аналізувати дані в базі PATENTSCOPE (приводяться до 10ти записів країн, заявників, винахідників, кодів МПК та наводиться кількість патентних документів за останні 10 років). При цьому можна отримати візуалізацію результатів пошуку у вигляді гістограм та діаграм, а також відфільтрувати отримані результати (наприклад, можна отримати патентні документи конкретного винахідника чи за конкретний рік).

Аналітичні можливості бази ESPACENET дозволяють будувати лише графіки по часу для дати пріоритету та дати публікації (рис.1). ESPACENET

має великі можливості фільтрування результатів та на етапі аналізу дозволяє відфільтровувати потрібні країни за сім'ями, за мовою патентних документів, за рубриками Міжнародної патентної класифікації (МПК) та Спільної патентної класифікації (СРС), заявниками, винахідниками, країнами-заявників та країнами винахідників, зменшуючи масив результатів пошуку. Якщо дослідника зацікавить конкретний документ, то відкривши його можна отримати інформацію щодо бібліографічних даних, патентних сімей, цитувань, а також доступ до Європейського патентного реєстру (джерело правової інформації) та до Global Dossier (містить інформацію про документ від найбільших патентних відомств).

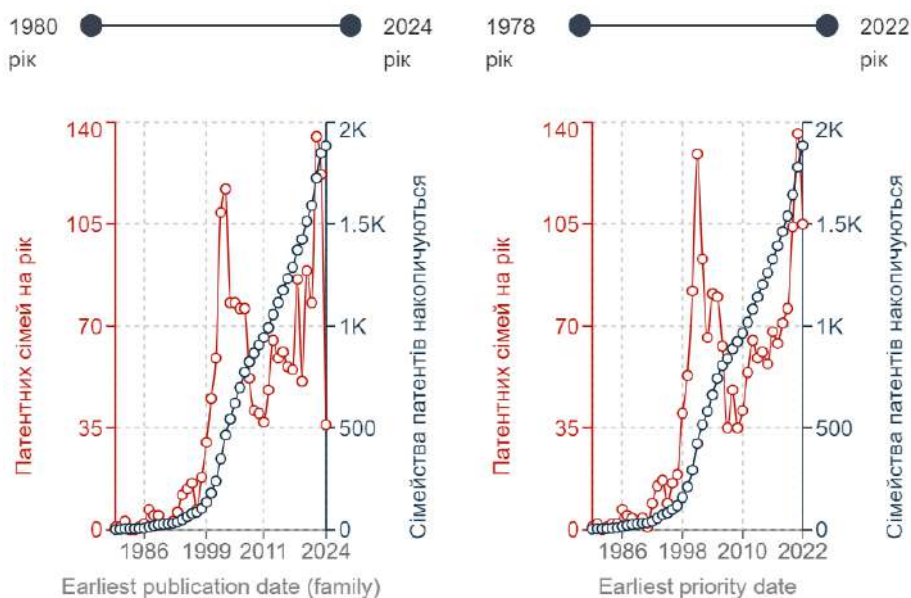

Рис.1 Графіки по часу дати публікації та дати пріоритету

Результати аналізу за базою LENS переважно можна візуалізувати гістограмами, хмарами слів, круговими діаграмами та тепловими картами, проте окремі результати аналізу (наприклад, власники патентних документів, юрисдиція) допускається також візуалізувати за допомогою сітки логотипів та карти світу (рис.2).

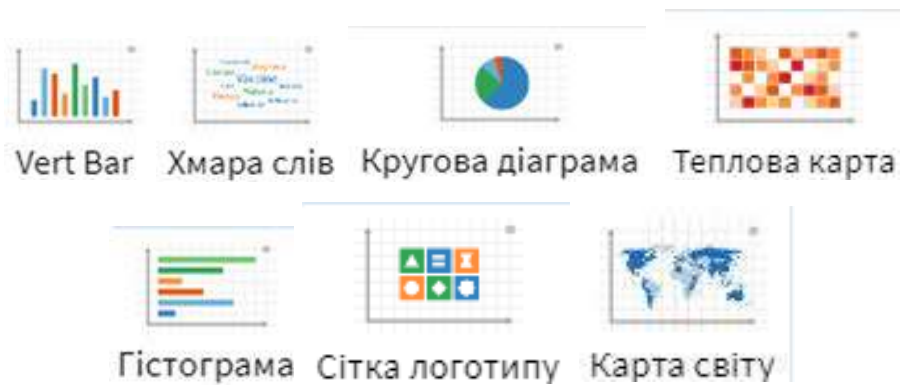
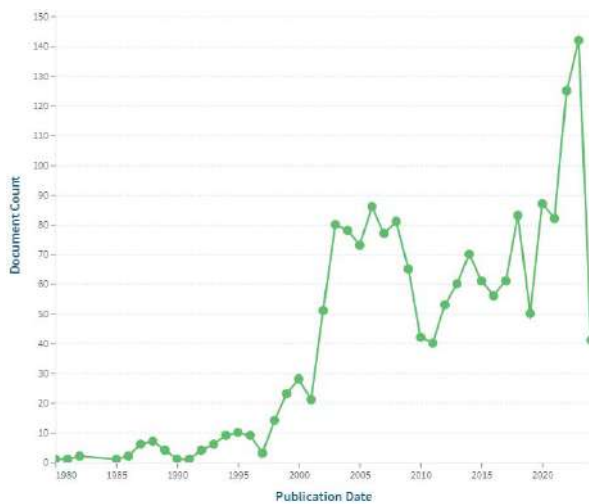
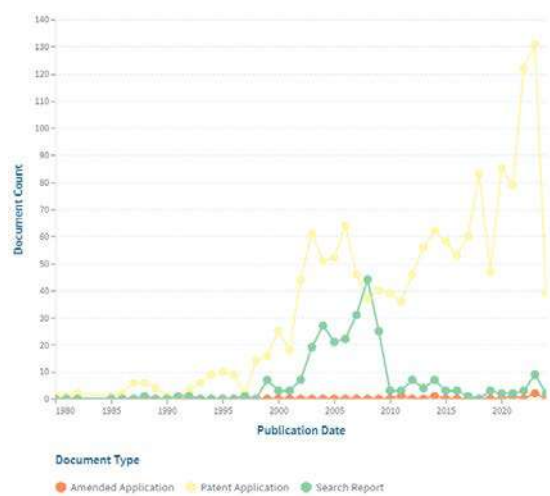

Рис. 2 Можливості візуалізації результатів пошуку в базі LENS

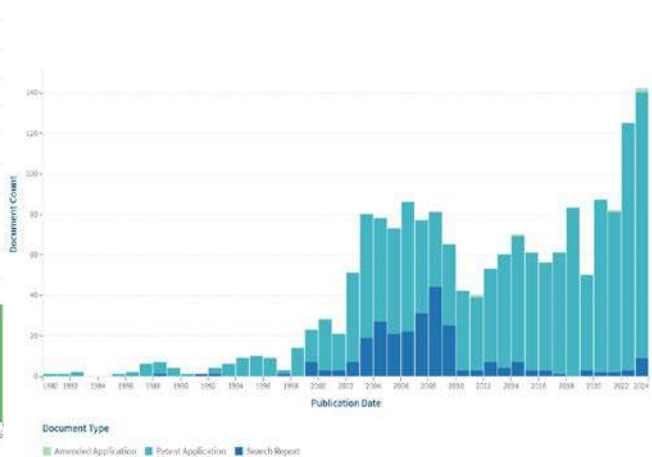
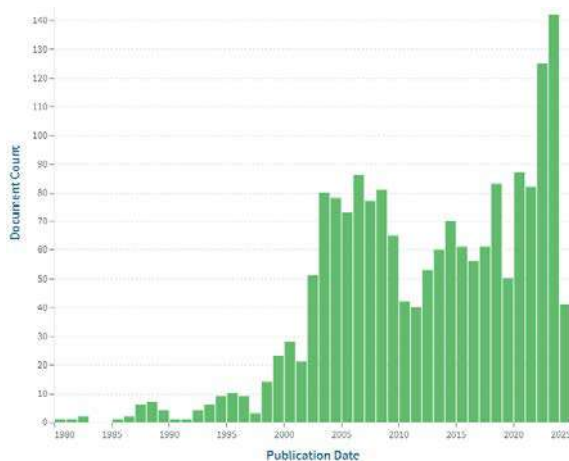
Аналітичні можливості бази LENS набагато ширші ніж PATENTSCOPE та ESPACENET, лише для патентних документів за часом (рис.7) можлива і лінійна діаграма (рис.3, а), і мультилінія (рис.3, б), і гістограма (рис.3, в) і стекова панель (рис.3, г).

а)

б)

в)

г)

Рис. 3 Візуалізація патентних документів за часом в базі LENS

База LENS має також можливості візуалізації кращих заявників та власників, патентних документів за юрисдикцією, патентних документів за видами, найпопулярніші коди CPC та МПК, кращих агентів та адвокатів, кращих винахідників, найбільш цитованих патентів (рис.4). Більшість візуалізацій є активними, тобто, підвівши курсор до зображального елемента, можна подивитись (залежно від типу візуалізації), наприклад, кількість документів чи номер та назву цитованого документа.

Варто зазначити, що база LENS містить фільтр з більшою кількістю критеріїв фільтрування ніж ESPACENET.

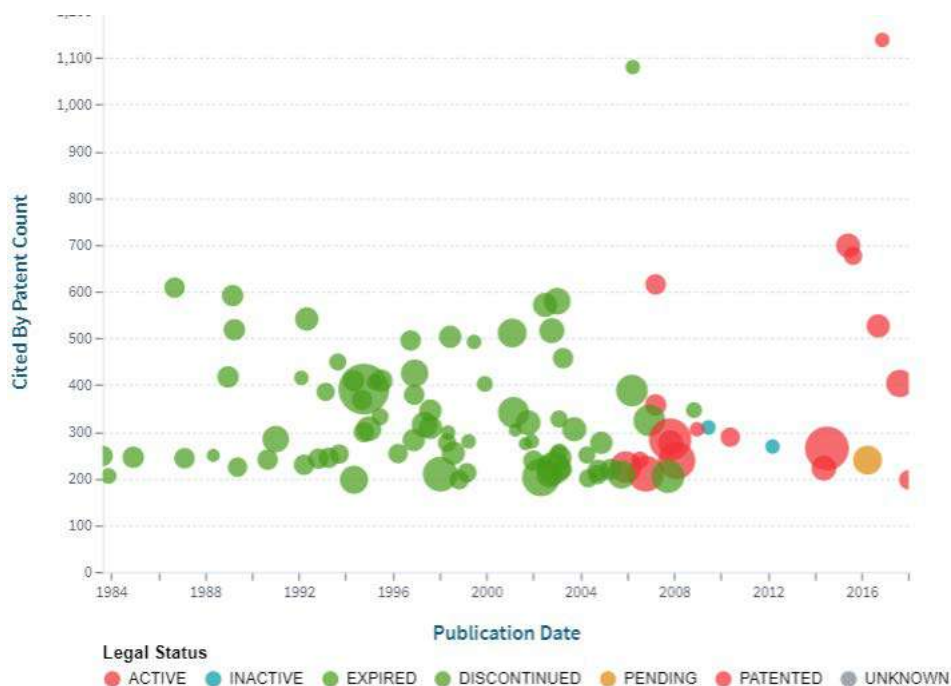

Рис.4. Візуалізація найбільш цитованих патентів за базою LENS

Аналітичні можливості бази PatBase більші ніж в базі LENS та додатково містять можливість цитувань за юрисдикцією, цитувань правонаступників (таким чином можна відстежувати найбільш просунуті в певній технології країни чи підприємства), можливість формувати концепт патентного пошуку та

ключові слова, визначати сектори первинної класифікації (наприклад, електрична інженерія, механічна інженерія, хімія...).

Дуже цікава функція PatBase – можливість визначати статус заявки щодо юрисдикції (рис. 5), статус заявки правонаступника (візуалізація дуже схожа тому не приводимо її в цій публікації), ключові дати та діапазони дат. Тобто за статусом заявок можна, наприклад, визначити в яких юрисдикціях найбільша кількість діючих охоронних документів в певній галузі технології. До речі на рис. 5 ця візуалізація виглядає статичною, а при роботі з базою на даному графіку з'являється додаткова числова інформація, залежно від підведення курсора конкретного елементу цієї візуалізації.

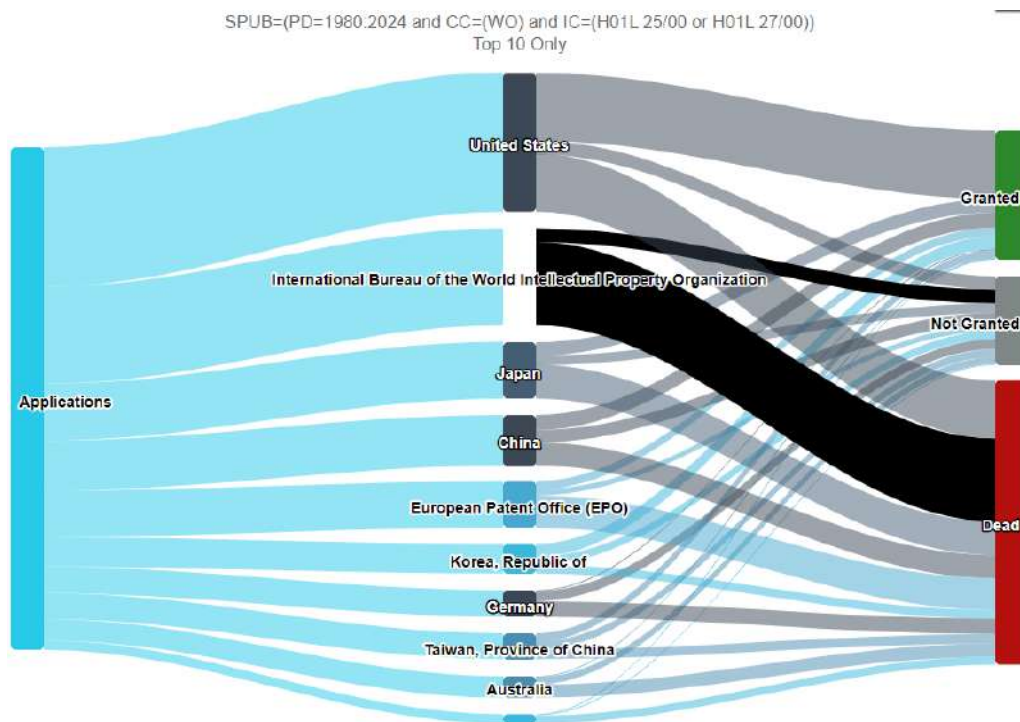

Рис.5. Візуалізація статусу заявки за юрисдикцією

Висновок. Безумовно PatBase має найширший спектр можливостей патентної аналітики, але все залежить від задач дослідження. Можна скористатись кількома базами, порівнявши їх результати. Також, якщо дослідника цікавить окрема юрисдикція, то отримані результати (особливо статус документа) варто перепроверити в офіційних базах на територіях

конкретних країн.

Література

1. Espacenet patent search. URL: <https://worldwide.espacenet.com/patent/> (date of access: 12.03.2024).
2. WIPO - Search International and National Patent Collections. URL: <https://patentscope.wipo.int/search/en/search.jsf> (date of access: 13.03.2024).
3. Results The Lens - Free & Open Patent and Scholarly Search. The Lens - Free & Open Patent and Scholarly Search. URL: <https://www.lens.org/lens/search/patent/structured> (date of access: 13.03.2024).
4. PatBase Login. PatBase Login. URL: <https://www.patbase.com/default.asp> (date of access: 13.03.2024).

УДК 347.77.01

ТЕНДЕНЦІЇ ТА РОЗВИТОК ВИНАХІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

І.І. Хоменко

старший науковий співробітник, Центр досліджень інтелектуальної власності
та передачі технологій НАН України (м. Київ)

ORCID :0000-0002-8600-3848

TRENDS AND DEVELOPMENT OF INVENTIVE ACTIVITY IN UKRAINE

I.I.Khomenko

Senior Research Fellow, Intellectual Property and Technology Transfer Center
of Ukraine NAS (Kyiv)

ORCID :0000-0002-8600-3848

***Анотація:** Автором розглянуто тенденції та розвиток винахідницької діяльності в Україні за період 2022-2023 рр. Проаналізовано деякі показники винахідницької діяльності в Україні та показники «патентні заявки в відомствах окремих країн» опубліковані Всесвітньою організацією Інтелектуальної Власності (ВОІС) «ІВ в фактах і цифрах». Визначено важливість співпраці між науковцями та підприємцями та необхідність створення механізмів для даної співпраці. Розглянуто варіанти стимулювання винахідницької діяльності.*

***Ключові слова:** інтелектуальна власність, нормативні акти, УКРНОІВІ, інтелектуальна власність в фактах і цифрах, ВОІС, винахід, корисна модель.*

***Annotation:** The author considered the trends of development of inventive activity in Ukraine for the period 2022-2023. Some indicators of inventive activity in Ukraine were analyzed together with the indicator "Patent applications in IP Offices of individual countries", published by the World Intellectual Property Organization (WIPO) in the study "IP in facts and figures". The importance of cooperation*

between scientists and entrepreneurs and the need to create mechanisms for such cooperation were determined. Variants of stimulating inventive activity are considered.

Keywords: intellectual property, regulatory acts, IP Office of Ukraine, intellectual property in facts and figures, WIPO, invention, useful model.

Про важливий зв'язок між розвитком бізнесу, інтелектуальною власністю та економічним зростанням у своїй доповіді в Женеві, ще 8 листопада 2018 р. наголошував Посол США Денніс Ши у світовій організації торгівлі. Галузі, що інтенсивно користуються правами інтелектуальної власності, підтримують щонайменше 45 мільйонів американських робочих місць і привносять понад 6 трильйонів доларів США або 38,2 % ВВП США. Не меншою є важливість інтелектуальної власності для малих та середніх компаній, включаючи стартапи, які є основою американської економіки. За останні десятиліття 30 мільйонів МСП у США створили майже дві третини робочих місць в приватному секторі. А наймолодші компанії – ті, які не досягли одного року, за останні три десятиліття створювали в середньому 1,5 мільйона робочих місць щорічно [1]. Ці дані свідчать, що створення умов для успіху нового бізнесу та стартапів є ключовим фактором майбутнього економічного успіхулюбої країни. Підприємництво є важливим як для країни, так і для світової економіки.

Україною в листопаді 2022 року було завершено реформу сфери інтелектуальної власності та імплементацію законодавства в цій сфері, результатом якої стало створення Українського національного офісу інтелектуальної власності та інновацій (УКРНОІВІ, IP офіс). Це покращило роботу IP офісу та приблизило українське законодавство у сфері інтелектуальної власності до стандартів ЄС, посилило механізми захисту прав власника об'єктів інтелектуальної власності (ОІВ).

Період 2020-2023 рр. відзначає істотне падіння подання заявок на винаходи та корисні моделі у порівнянні з 2018-2019 рр., що пов'язано,

зокрема, з підвищенням ставок зборів у 2019 р. для бюджетних (неприбуткових) установ у 4 рази для винаходів та 12 разів для корисних моделей, військовою агресією РФ проти України. Вказане призвело до подальшого скорочення подання заявок в Україні – на 32% для винаходів та 52% для корисних моделей. Наприклад, у США патентні збори (на рівні \$30) залишалися незмінними протягом 70 років, гарантуючи, що практично будь-який громадянин може брати участь у промисловій революції[4].

Згідно динаміки надходження заявок на винаходи від національних та іноземних заявників, що наведені на рис. 1.2. звіту НОІВ за 2022 рік [2], 28,8% заявок надійшло від національних заявників, а 71,2 % від іноземних заявників. Тобто, Україні потрібно приймати рішучі заходи, для утримання більш стійкої позиції на ринку досягнень науки та високотехнологічної промисловості.

Національною стратегією розвитку сфери інтелектуальної власності в Україні на період 2020 – 2025 р.р. визначені завдання третього етапу–створення зрілого ринку ІВ, її інтеграція в економічний оборот та цифровізація національної економіки, сприяння переходу на інноваційний шлях економічного зростання та прийняття цінностей суспільства на основі знань та культури інтелектуальної власності[1]. Тобто, незважаючи на непрості обставини, потрібно створювати економічні, податкові та інші комфортні умови для співпраці між науковцями та підприємцями – про що говорилося не раз. Однак, механізми співпраці науковців та підприємців, передачі прав на ОПІВ між ними недопрацьовані.

Відповідно до публікації Всесвітньої організації інтелектуальної власності (ВОІС) «ІВ в фактах і цифрах» 2023 року – у 2022 році загальний обсяг діючих у світі патентів зріс на 4,1 % і склав близько 17,3 млн. Лідером за кількістю патентів, що діють був Китай – 4,2 млн., Сполучені Штати Америки (США) – 3,3 млн. патентів та Японія – 2 млн. [3] . За показником «Патентні заявки в відомствах окремих країн із низьким і середнім рівнем доходу, 2022

року» – Україна посіла 6 місце. За показником «Видача патентів для відомств окремих країн із низьким і середнім рівнем доходу, 2022 року» – Україна посіла 4 місце [3]. Тобто, українські винахідники мають перспективний потенціал, але потрібно створювати та впроваджувати нові механізми стимулювання винахідницької роботи та комерціалізації об'єктів права інтелектуальної власності (ОПВ).

Конкурентна позиція України, на даний час, є нестійкою, що відображено у деяких світових рейтингах. Аналіз стану інноваційної системи України відносно світового рівня на основі міжнародних індексів свідчить, що в Україні є високий науковий потенціал, здатний створювати різноманітні ОПВ у вигляді ноу-хау, наукових розробок, патентів, свідоцтв, тощо.

Одним із варіантів відновлення патентно-ліцензійної діяльності як в наукових установах так і в Україні загалом є стимулювання вітчизняних винахідників. Пропонуємо, українським законотворцям прийняти до уваги закордонний досвід, зокрема, відомства по патентам та товарним знакам США, а зокрема, запровадити прискорену процедуру кваліфікаційної експертизи заявок на винаходи, знаків для товарів та послуг. Особливо тих, що стосуються зброї, медичних продуктів необхідних фронту, щоб збільшити обороноздатність, підвищити конкурентоздатність країни; залишити реєстрацію заявки на корисну модель для процесу (способу) або речовини.

Література

1. Національна стратегія розвитку сфери інтелектуальної власності в Україні на період 2020-2025 роки була обговорена під час парламентських слухань на тему «Побудова ефективної системи охорони інтелектуальної власності в Україні» 16 грудня 2019 року і опублікована у офіційному журналі «Парламентські Слухання» (№ 5, 2019) Видавництва Верховної Ради України. Url: <https://ukrpatent.org/atachs/IP-Strategy-2020-25.pdf>

2. Річний звіт Національного органу інтелектуальної власності 2022 року. Url: <https://ukrpatent.org/atachs/Annual-Report-2022-web-ns.pdf>
3. Всесвітня організація інтелектуальної власності (2023). ІВ в фактах і цифрах, 2023 рік, Женева: ВОІВ. Url: <https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo-pub-941-2023-en-world-intellectual-property-indicators-2023.pdf>
4. Геннадій Андрощук. Кому потрібна винахідницька діяльність в Україні? Юридична газета online. №19 (749). Url: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/zahist-intelektualnoyi-vlasnosti-avtorske-pravo/komu-potribna-vinahidnicka-diyalnist-v-ukrayini.html>

УДК 330.341

ПАТЕНТНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК СПОСІБ ПІДВИЩЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ КРАЇН СВІТУ

Н. Ю. Тимошенко

к.е.н. доцент кафедри міжнародної економіки КПІ ім. Ігоря Сікорського (м.
Київ)

ORCID-0000-0002-1055-5355

Т. Ю. Кот

студентка КПІ ім. Ігоря Сікорського (м. Київ)

ORCID-0000-0002-5449-0143

PATENT ACTIVITY AS A WAY OF INCREASING THE INNOVATIVE DEVELOPMENT OF THE COUNTRIES OF THE WORLD

N.Y. Tymoshenko

Ph.D., associate professor of the department of International Economics of Igor
Sikorsky KPI (Kyiv)

ORCID-0000-0002-1055-5355

T.Y. Kot

Bachelor's Student in Economics of Igor Sikorsky KPI (Kyiv)

ORCID-0000-0002-5449-0143

***Анотація:** Дослідження присвячено аналізу взаємозв'язку між патентною діяльністю та інноваційним розвитком країн світу. Визначено сутність інновацій та інноваційної діяльності, а також визначено вплив патентної діяльності на підвищення інноваційного розвитку. В результаті дослідження доведено, що патентна діяльність безпосередньо впливає на інноваційний*

розвиток країн світу, адже вона виступає ключовим механізмом, що заохочує впровадження інновацій.

Ключові слова: інновації, інноваційна діяльність, патенти, інтелектуальна власність.

Annotation: *The study is devoted to the analysis of the relationship between patent activity and the innovative development of the countries of the world. The essence of innovation and innovative activity is determined, as well as the impact of patent activity on the improvement of innovative development. As a result of the study, it was proven that patent activity directly affects the innovative development of the countries of the world, because it acts as a key mechanism that encourages the introduction of innovations.*

Keywords: *innovations, innovative activity, patents, intellectual property.*

Розвиток суспільства, що знаменується переходом до постіндустріального суспільства, базується на економіці знань. При цьому важливими чинниками економічного зростання є ефективне використання інтелектуального капіталу країни, що включає новітні технології та розробки. Однак для підвищення інноваційного розвитку економіки країн світу найціннішими є наукові розробки, що охороняються як об'єкти інтелектуальної власності. Тому дослідження патентної діяльності в контексті підвищення інноваційного розвитку досі не втрачає своєї актуальності.

Для підвищення конкурентоспроможності національних економік держав світу, одним із найважливіших факторів є впровадження інновацій. Інновації являють собою результат творчої та інвестиційної діяльності, що спрямовуються на розробку, виготовлення та поширення нових видів товарів та послуг. Впровадження інновацій у країнах світу неможливе без активної інноваційної діяльності, що спрямовується на використання і комерціалізацію наукових досліджень та розробок [1].

Постійне підвищенні інноваційного розвитку країн світу створює необхідність патентування. Патент являє собою охоронний документ, що свідчить про авторство і права на винахід. Зауважимо, що патентна діяльність має безпосередній вплив на інноваційну діяльність у країнах світу через низку причин, а саме:

1. Патенти надають правовий захист винахідникам за їхніми новаторськими ідеями, що заохочує вчених, підприємців та інших зацікавлених осіб інвестувати ресурси в новітні розробки.

2. Наявність патентів на певний винахід значно полегшує пошук інвесторів для реалізації інноваційних проектів, оскільки інвестиції в проекти з інтелектуальною власністю є менш ризиковими.

3. Держави можуть використовувати патенти як інструмент для зміцнення власних позицій на міжнародному ринку, що забезпечує певні стратегічні переваги.

Таким чином патенти є рушійною силою у стимулюванні інноваційної діяльності, сприяючи розвитку нових технологій, продуктів та послуг [2].

У ХХІ столітті інноваційна діяльність активно розвивається про що свідчать зміни в обсягах патентних заявок. У 2022 році у всьому світі було подано 3,46 млн патентних заявок, що свідчить про зростання у порівнянні зі 2021 роком на 1,7%. Після зниження на 3% у 2019 році кількість заявок на патенти у всьому світі зростала протягом останніх трьох років із наступними темпами: на 1,5% у 2020 році, 3,6% у 2021 році, 1,7% у 2022 році. Інформація по кількості патентів за кількістю, представлена на рис. 1.

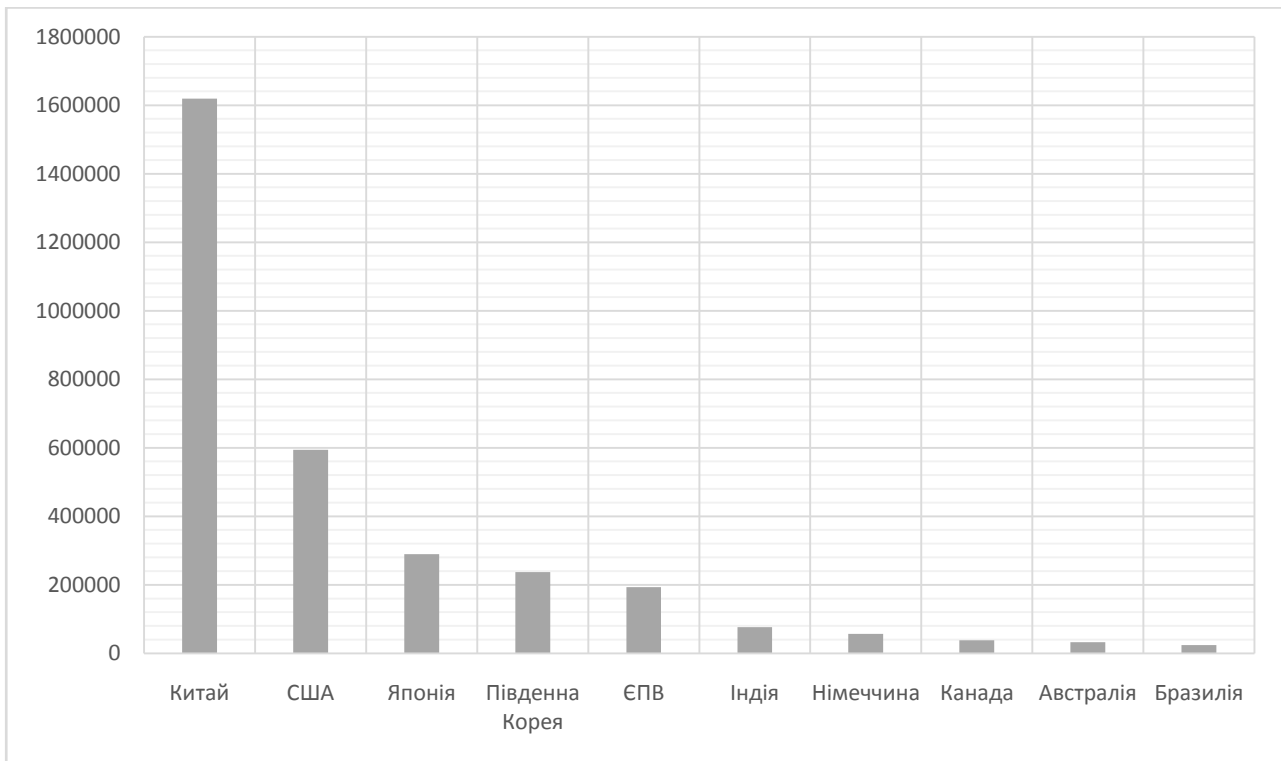

Рис. 1. Рейтинг 10 національних патентних відомств у розрізі країн із найбільшою кількістю патентних заявок у 2022 році, од.

Джерело: [4].

Суттєве зростання кількості заявок на патенти відбулося у Китаї: у 2022 році було подано на 33,605 заявок більше, ніж у 2021 році. При цьому значне зростання кількості заявок на патенти у 2022 році відбулося в США, Японії, Південній Кореї тощо. Ми детально проаналізували кількість заявок на патенти у Європі та визначили 5 країн із найбільшою кількістю таких заявок: Німеччина – 57,213; Велика Британія – 19,485; Франція – 14,746; Італія – 9,221; Польща – 3,323. Ці дані свідчать про значний обсяг інноваційної діяльності в цих країнах, особливо у Німеччині, що займає лідируючі позиції з найбільшою кількістю патентних заявок. Це може вказувати на сильну дослідницьку базу, а також на високий рівень технологічного розвитку.

У той же час, інші країни, такі як Велика Британія, Франція та Італія, також характеризуються значним інноваційним розвитком, що відображається у великій кількості патентних заявок. Польща, хоча і має меншу кількість

патентних заявок порівняно з іншими країнами у списку, також виявляє певний рівень інноваційної активності [3].

Також нами була проаналізована патентна діяльність в Україні. Зазначимо, що у 2022 році в Україні було подано 2,760 заявок на патенти, що вказує на інноваційний потенціал держави. Однак варто відзначити, що в Україні існує низка проблем пов'язаних із патентуванням, а саме: тривалість та вартість отримання патенту. Тому ми вважаємо, що підвищити інноваційну діяльність в Україні може удосконалення процесу патентування [3].

У довгостроковій перспективі кількість патентних заявок буде і далі постійно зростати. Кількість заявок подвоїлася приблизно з 1 млн в 1995 році до приблизно 2 млн у 2010 році і досягнула позначки 3,5 млн у 2022 році [3]. Відзначимо, що із зростанням числа заявок на патенти зростає і кількість впроваджених інновацій у світі [2].

Підсумовуючи все вище зазначене, можна зробити висновок, що патентна діяльність є одним із важливих факторів, що стимулюють підвищення інноваційної діяльності, адже об'єкти комерціалізації охороняються законами як інтелектуальна власність. Таким чином, патентна активність надає можливості для подальшої комерціалізації розробок та створення нових продуктів, що є важливим інструментом для підвищення інноваційної активності та сприяє технологічному прогресу в сучасному світі.

Література

1. Колодяжна І. В. РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ КОНКУРЕНЦІЇ. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2018. № 18 (2). С. 58–62. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/18_2_2018ua/14.pdf (дата звернення: 05.04.2024).
2. Никончук В. М. АКТИВІЗАЦІЯ ПАТЕНТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК НАПРЯМ ПІДВИЩЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ. Ефективна

економіка. 2020. № 5. С. 1–6. URL:
http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/5_2020/75.pdf (дата звернення:
05.04.2024).

3. WIPO. World Intellectual Property Indicators 2023. Switzerland, 2023. 205 p.
URL: <https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo-pub-941-2023-en-world-intellectual-property-indicators-2023.pdf> (дата звернення: 05.04.2024).

4. Ranking of the 20 national patent offices with the most patent applications in 2022.
Statista. URL: <https://www.statista.com/statistics/257114/ranking-of-the-20-countries-with-the-most-patent-applications/> (дата звернення: 05.04.2024)

УДК 341.24(4):347.77:347.23(043.2)

ПРИНЦИПИ ВИБОРУ ПРОЦЕДУР НАБУТТЯ ПРАВ НА ВИНАХОДИ

В.І. Зузак

Студентка Навчально-наукового інституту права Київського національного
університету імені Тараса Шевченка

PRINCIPLES OF CHOOSING PROCEDURES FOR ACQUIRING RIGHTS TO INVENTIONS

V.I. Zuzak

Student of Educational and Scientific Institute of Law of Taras Shevchenko National
University of Kyiv

***Анотація:** У сучасному світі інтелектуальна власність відіграє ключову роль у економіці та науковому розвитку. Ця робота розглядає принципи вибору процедур набуття прав на винаходи, вказуючи на їх переваги та недоліки. Зокрема, розглянуті принципи включають часові рамки, вартість процедури та територіальний обсяг захисту. Детально проаналізовано національну, європейську та міжнародну процедури набуття прав на винаходи.*

***Ключові слова:** інтелектуальна власність, патент, Європейська патентна конвенція, PCT, Patent Cooperation Treaty.*

***Annotation:** In the modern world, intellectual property plays a key role in the economy and scientific development. This work examines the principles of choosing procedures for acquiring rights to inventions, pointing out their advantages and disadvantages. In particular, the considered principles include the time frame, the cost of the procedure and the territorial scope of protection. The national, European and international procedures for acquiring rights to inventions are analyzed in detail.*

Key words: intellectual property, patent, European Patent Convention, PCT, Patent Cooperation Treaty.

Вступ: У сучасному світі інтелектуальна власність займає центральне місце, відіграючи ключову роль у економіці, науці та технологічному розвитку. Права на винаходи стають важливим інструментом для захисту інновацій та стимулювання їхнього розвитку. Процес отримання патенту на винахід є частиною патентної справи в Україні, а також складним процесом, який вимагає уважного вивчення і вибору оптимальної процедури залежно від різноманітних факторів. У даній роботі досліджуються загальні принципи вибору процедур набуття прав на винаходи, а також їхні переваги та недоліки.

Виклад основного матеріалу. Патентування об'єктів промислової власності в зарубіжних країнах є однією із форм реалізації своїх патентних прав фізичними і юридичними особами України. В Україні, як і в багатьох інших країнах світу, існує дозвільний порядок закордонного патентування [4 – с.56].

Обираючи процедуру реєстрації патенту на винахід варто опиратись на кілька основних критеріїв. Важливо звертати увагу на часові рамки, вартість процедури та територіальний обсяг захисту. Цільовою метою є визначення оптимального варіанту, що забезпечить ефективний захист інновації. Розглянемо детально кожен із зазначених критеріїв.

Розглядаючи можливі варіанти процедури реєстрації важливо звертати увагу на часові рамки. Час, необхідний для отримання захисту, може бути критичним для інноваційних проектів. Завершення процедури реєстрації може бути критичним для забезпечення конкурентних переваг на ринку. Отже, зважаючи на це вибір процедури повинен базуватися на швидкості отримання патентних прав.

Важливо враховувати фінансові можливості винахідника чи компанії. Фінансові витрати на процес реєстрації патенту можуть бути значними, що робить

цей критерій ключовим у виборі. Оцінка фінансових можливостей винахідника чи організації є обов'язковою перед прийняттям рішення про подання заявки.

Різні процедури надають різний рівень захисту, який може варіюватися від національного до міжнародного рівня. Тому, особливу увагу слід приділяти територіальному обсягу захисту при виборі процедури реєстрації винаходу.

Знову ж таки, вибір процедури реєстрації патенту на винахід залежить від багатьох факторів, таких як місце, в якому ви плануєте застосовувати свій винахід, фінансові можливості, терміни та інші. Розглянемо за цими критеріями три процедури реєстрації винаходу, а саме: національна, європейська та міжнародна.

Національна процедура набуття прав на винаходи є фундаментальною системою отримання патенту в більшості країн. Цей метод передбачає подання заявки на патент відповідно до внутрішнього законодавства конкретної країни, в якій винахідник має намір отримати захист для свого винаходу. Ця процедура вимагає винахідника звернути увагу на відповідність вимогам патентного законодавства конкретної країни, включаючи вимоги щодо наочності та новизни винаходу. У разі необхідності отримання охорони у кількох країнах потрібно вести взаємодію з кожним національним патентним офісом та відповідати на їхні запити, що може зайняти значну кількість зусиль. Після успішної перевірки видається патент, який надає винахіднику ексклюзивні права на використання винаходу лише на території даної країни. Тому для отримання захисту в інших юрисдикціях може важливо розглянути інші міжнародні або регіональні процедури набуття прав на винаходи.

Щодо вартості, вона різниться залежно від країни, в якій потрібно отримати захист. Ця процедура вимагає подання окремих заявок в кожній країні, а, отже, і адміністративних витрат та витрат на оплату зборів відповідно. З цього можна зробити висновок, що хоч, як правило, вартість подачі заявки на патент у

патентний офіс однієї країни є нижчою порівняно з іншими процедурами, однак, це є менш вигідним варіантом якщо йде мова про велику кількість країн,

Швидкість отримання патентних прав може відрізнятись в залежності від конкретного патентного офісу.

Європейська процедура набуття прав на винаходи є важливою системою, яка надає можливість винахідникам подати єдину заявку на патент, що має чинність в кількох країнах-членах Європейської патентної конвенції. Цей метод забезпечує уніфікований та спрощений шлях для отримання прав на винаходи в ряді країн, що сприяє зручності та ефективності процесу захисту інтелектуальної власності.

Основним органом, що відповідає за проведення цієї процедури, є Європейський патентний офіс (ЄПО), який координує всі аспекти подання та перегляду європейських патентних заявок.

Європейська процедура набуття прав на винаходи є значною альтернативою для винахідників, які прагнуть отримати захист для своїх винаходів в декількох країнах Європейської патентної конвенції зручною та ефективною манерою.

Ця процедура надає можливість захистити патент в кількох країнах Європейського Союзу за одну заявку. Після отримання європейського патенту винахідник має можливість вибрати, в яких країнах він бажає діяти, що надає йому гнучкість та можливість зосередитися на ринках, які для нього найбільш важливі. Вартість реєстрації патенту на винахід за цією процедурою досить висока, може бути вищою, ніж у національних процедурах. Щодо термінів, ця процедура є більш довготривалою порівняно з національною процедурою, але швидша, ніж міжнародна процедура.

Попри деякі обмеження, європейська процедура набуття прав на винаходи залишається привабливою опцією для винахідників, які прагнуть отримати захист для своїх винаходів у декількох країнах Європейської патентної конвенції.

Найбільш ефективною і зручною та фінансово вигідною, хоч, тим не менш, дорого вартісною процедурою реєстрації патенту на винахід у випадку, коли потрібна правова охорона в кількох країнах, є процедура РСТ (Patent Cooperation Treaty). РСТ дозволяє подати єдину міжнародну заявку на патент, яка має міжнародний ефект. Після подання такої заявки учасникам дозволяється вибрати, в яких конкретних країнах вони бажають отримати захист патенту.

Згідно з Договором про патентну кооперацію заявник має можливість ініціювати патентування винаходу практично в будь-якій країні світу (156 країни-учасниці, станом на серпень 2022 р.)

Подаючи міжнародну заявку, заявник має знати, що її провадження скрадатиметься з двох фаз – міжнародної і національної [3]. Звертаючи увагу на тривалість процедури, вона складається з двох фаз, міжнародна та національна. Міжнародний етап триває 30 місяців, після чого розпочинається національний етап.

Отже, у сучасному світі інтелектуальна власність займає ключове значення в економіці, науці та технологічному розвитку, зокрема права на винаходи, що стимулюють інновації. Процедури набуття прав на винаходи виявляються важливими елементами системи охорони інтелектуальної власності. У даній роботі розглянуті принципи вибору таких процедур, включаючи часові рамки, фінансові можливості та територіальний обсяг захисту. Вибір процедури набуття прав на винаходи повинен бути здійснений з урахуванням конкретних потреб та можливостей винахідника чи організації, а також стратегії міжнародного розгортання винаходу.

Література

1. Convention on the grant of european patents (european patent convention) and attached annexes / ed. by L. Gerhard, N. Heinz, Z. Giselher. München :Liedl, 1979. 218 p.
2. Договір про патентну кооперацію від 19 червня 1970 року (укр/рос) :Договір Міжнар. союзу патент. Кооперації від 19.06.1970 р. : станом на 25 груд. 1991 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/895_001#Text(дата звернення: 19.04.2024).
3. Jain S. Patent cooperation treaty and european patent convention. SSRN electronic journal. 2020. URL: <https://doi.org/10.2139/ssrn.3902645> (date of access: 19.04.2024).
4. В.В. Борик, Л.І. Никируй. Інтелектуальна власність у європейських дослідницьких проектах :навч. посіб. Івано-Франківськ, 2010. 72 с. URL: https://ipd.kpi.ua/documents/materials/JSO_ERA/7.pdf. (дата звернення: 19.04.2024).

УДК 347.771

ПАТЕНТУВАННЯ МЕТОДІВ ВЕДЕННЯ БІЗНЕСУ: ОЦІНКА ТЕХНІЧНОГО ХАРАКТЕРУ ВІНАХОДУ

Л.І. Работягова

провідний науковий співробітник НДІ інтелектуальної власності НАПрН
України (м. Київ)
ORCID 0000-0002-5450-1607

PATENTING OF BUSINESS METHODS: ASSESSMENT OF THE TECHNICAL CHARACTER OF THE INVENTION

L.I.Rabotiahova

Leading researcher of Institute of Intellectual Property of National Academy of
Law Sciences of Ukraine

***Анотація:** Розглянуто підхід, який використовується Європейським патентним відомством, щодо визнання патентоздатними винаходами методів ведення бізнесу за змістом статті 52 Європейської патентної конвенції, зокрема такими, що мають технічний характер.*

Ключові слова: патент, методи ведення бізнесу, реалізовані на комп'ютері, технічний характер винаходу

***Annotation:** The approach used by the European Patent Office to recognize business methods as patentable inventions within the meaning of Article 52 of the European Patent Convention, in particular those that are of a technical nature, is considered.*

Key words: patent, a computer implemented business methods, the technical character of the invention

Антиконкурентний вплив патентування методів ведення бізнесу є особливо небезпечним для електронної торгівлі, оскільки за допомогою патентування можна встановити монополію на цілу галузь підприємництва. Патенти і навіть патентні заявки стають грізною зброєю в конкурентній боротьбі, навіть у разі їхньої сумнівної охороноздатності.

У процесі перегляду Конвенції про видачу європейського патенту (Європейської патентної конвенції (далі – ЄПК)) на Дипломатичній конференції у 2000 р. ст. 52(1) «Патентоздатні винаходи» була змінена таким чином: «європейські патенти видаються на будь-які винаходи в усіх галузях техніки за умови, що вони є новими, мають винахідницький рівень і придатні

для промислового застосування. Введенням виразу "техніка" в це положення законодавчо підтверджувалась попередня практика видачі патентів в Європейському патентному відомстві (далі – ЄПВ) і судова практика Апеляційних рад ЄПВ.

У тексті ЄПК не наводиться визначення поняття «винаходу», однак у ст. 52(2) ЄПК перераховані предмети та види діяльності, які не повинні вважатися винаходами у значенні європейського патентного права. Список не є вичерпним, але включає основні виключення, а саме: відкриття; наукові теорії та математичні методи; естетичні твори; схеми, правила та методи виконання розумових дій, ігор або ведення бізнесу, а також програми для комп'ютерів; представлення інформації. Зазначені виключення <...непатентоздатні тією мірою, якою заявка на європейський патент або європейський патент стосується такого предмета чи видів діяльності як таких...>ст.52 (3) ЄПК.

Однак програми для комп'ютерів можуть використовуватися для реалізації певних предметів зі списку виключених, таких як математичні методи, естетичні твори, методи ведення бізнесу або правила ігор. Якщо програми для комп'ютерів було б дозволено патентувати, то вони могли би використовуватись для того, щоб обійти виключення для патентування зі списку ст.52(2). Але, з іншого боку, якщо заборонити патентувати програми для комп'ютерів, то будь-які технічні винаходи, реалізовані на комп'ютері, не будуть мати права на патентну охорону. Виходом із цієї ситуації є правильна інтерпретація виразу «як такий», який за змістом ст. 52(3) ЄПК означає, що запитується охорона для самого виключеного предмета та нічого більше.

Отже, якщо винахід реалізовано за допомогою комп'ютерної програми, то сам факт використання комп'ютерної програми для реалізації винаходу не робить його автоматично непатентоздатним - важлива не сама наявність, а функція програми, тобто те, що вона робить. Винаходом, реалізованим на комп'ютері вважається винахід, який передбачає використання комп'ютера, комп'ютерної мережі або іншого програмованого пристрою, де одна або більше

ознак винаходу реалізуються повністю або частково за допомогою комп'ютерної програми. При цьому винаходи, що патентуються у сфері ведення бізнесу, практично завжди засновані на використанні програмного забезпечення.

Термін «технічний характер» не згадується в ЄПК як такий, але у ст. 52 ЄПК регламентується, що європейські патенти видаються на будь-які винаходи в усіх галузях техніки. Інакше кажучи, вимога технічного характеру властива поняттю «винахід» за змістом ст. 52(1). Крім того Імплементативна Інструкція до ЄПК опосередковано містить додаткову вимогу про те, що «винахід повинен мати технічний характер». Так в описі винаходу необхідно:

вказати галузь техніки, до якої належить винахід (Правило 42(1)(a));

розкрити заявлений винахід у таких термінах, щоб можна було зрозуміти технічну проблему, навіть якщо вона явно не сформульована як така, та її рішення ... (Правило 42(1)(c). При цьому формула винаходу повинна визначати предмет, щодо якого запитується охорона, з точки зору технічних ознак винаходу (Правило 43(1)) [1].

В 2000 році Президент ЄПВ роз'яснив позицію відомства щодо патентоздатності методів ведення бізнесу таким чином. Насамперед, він позначив різницю між (1) методами ведення бізнесу, охарактеризованими в абстрактному вигляді, тобто без вказівки будь-якого пристрою, що використовується при здійсненні даних методів; (2) методами ведення бізнесу, в яких використовуються технічні засоби, такі як комп'ютери, комп'ютерні мережі або інші програмовані пристрої, для виконання щонайменше деяких етапів методу (методи ведення бізнесу, реалізовані на комп'ютері) та (3) методами ведення бізнесу, що реалізуються за допомогою інших пристроїв крім комп'ютерів, наприклад, мобільних телефонів.

У кожному з цих випадків у ЄПВ застосовують наступні підходи до експертизи:

(1) Заявки на абстрактні методи ведення бізнесу мають бути відхилені на

тій підставі, що вони виключені ст. 52(2) та (3) ЄПК як методи ведення бізнесу «як такі».

(2) Заявки на методи ведення бізнесу, реалізовані на комп'ютері (acomputer implemented business methods), повинні розглядатися так само, як і будь-які інші винаходи, реалізовані на комп'ютері (acomputer-implemented invention).

(3) Заявки на інші реалізації методів ведення бізнесу розглядаються за тією ж схемою експертизи, як і для винаходів, реалізованих на комп'ютері [2].

Отже, якщо предмет, що заявляється, включає технічні засоби для виконання хоча б деяких етапів ведення бізнесу, то за змістом ст. 52(2)(с) та (3) ЄПК він не стає виключеним об'єктом як таким. У такому разі заявлений предмет вважається таким, що має технічний характер і не є непатентоздатним за змістом ст. 52(2)(с) та (3) ЄПК.

Апеляційними радами було прийнято низку прецедентних рішень, які визначали підхід ЄПВ до оцінки патентоздатності методів ведення бізнесу, зокрема, оцінка відповідності ст. 52 ЄПК. Рішення Т 931/95 «Контроль системи пенсійних виплат» (Controlling pension benefits system/PBSPARTNERSHIP) поряд з рішенням Т 769/92 «Система управління загального призначення» (General purpose management system/Sohei) вважалось важливим рішенням Апеляційної ради щодо методів ведення бізнесу для тлумачення ст. 52(1) та (2)(с)ЄПК. Проте, на сьогодні це рішення значною мірою змінено рішенням Апеляційної ради Т 258/03 «Метод аукціону» (Auction Method/Hitachi), яке є знаковим для тлумачення ст. 52(1)і (2)(с) ЄПК і суттєво вплинуло на оцінку технічного характеру винаходу.

В цьому рішенні Апеляційна рада «позначила шлях до нового тесту та стверджувала, що термін «винахід» у визначенні патентоздатних винаходів, викладений у статті 52(1) ЄПК, слід тлумачити лише як «предмет, який має технічний характер». Отже, наявність комп'ютерного обладнання у заявці на метод ведення бізнесу, що забезпечує технічний характер, тепер буде

достатньою для подолання заперечення щодо методу ведення бізнесу.

Крім того Апеляційна рада ухвалила таке, що «має бути можливість визначити, чи виключено предмет за змістом ст. 52(2) ЄПК, без будь-якого знання рівня техніки, включаючи загальновідомі відомості. Перевірка того, що заявлений предмет є винаходом у значенні ст.52(1) ЄПК має бути проведена попередньо до трьох інших експертиз на новизну, винахідницький рівень та промислову придатність».

Цей підхід підтвердив, що Апеляційна рада відмовилась від «підходу внеску», що застосовувався в попередній судовій практиці Апеляційних рад ЄПВ, який полягав у прийнятті рішення про те, чи є заявлений предмет винаходом, шляхом прийняття рішення про те, чи зробив він внесок у рівень техніки в галузі, не виключеній з патентоздатності і, отже, за своєю суттю, враховував рівень техніки на цьому першому етапі експертизи.

«Підхід внеску», полягав у тому, що відповідно до ЄПК патентування здійснювалось лише «у тих випадках, коли винахід вносить певний внесок у техніку в галузі, яка не виключена з патентоздатності». Іншими словами, для оцінки першої вимоги, тобто наявності винаходу за змістом ст. 52(1) ЄПК, застосовувався критерій, що базувався на відповідності вимогам новизни та винахідницького рівня.

Таким чином, процедура експертизи, що застосовується натеper в ЄПВ, складається з двох етапів. На першому етапі проводиться оцінка, чи є заявлений предмет винаходом за змістом ст. 52 ЄПК, тобто чи відповідає він вимозі технічного характеру. Патентна заявка, що стосується пристрою, як правило, відповідає цій вимозі. Що стосується методу (способу), то якщо в патентній заявці використовуються технічні засоби (наприклад, комп'ютер), то предмет, що заявляється, вважається винаходом відповідно до ст. 52 ЄПК.

Крім того, на думку Апеляційної ради, патентні заявки дуже часто включають «дії, які настільки знайомі, що їх технічний характер часто не беруть до уваги, наприклад, лист з використанням ручки та паперу». З огляду

на цей факт, нелогічно відкидати деякі методи, що використовують технічні засоби, на тій підставі, що технічні засоби надто звичайні. Якщо оцінка технічного характеру методу, заснована на ступені банальності технічних ознак, то твердження включатимуть залишки підходу, заснованого «на внеску» маючи на увазі оцінку його у світлі доступного рівня техніки або загальновідомих знань. Оцінка технічного характеру має проводитись без посилання на рівень техніки»[3].

Якщо предмет, що заявляється, вважається винаходом за змістом ст. 52 ЄПК, то оцінка критеріїв патентоздатності винаходу (новизни, винахідницького рівня, промислової придатності) відбувається на другому етапі експертизи. На цьому етапі експертизою ретельно вивчаються особливості заявленого винаходу, при цьому вважається, що тільки технічні ознаки забезпечують наявність винахідницького рівня винаходу.

Останніми роками висловлювалась думка про те, що методи ведення бізнесу, особливо реалізовані на комп'ютері, можна легко запатентувати в ЄПВ. Необхідний «технічний характер» винаходу нібито є не більш ніж вправою з правильного складання формули винаходу. Однак, це не означає, що всі методи ведення бізнесу з використанням технічних засобів патентоздатні. Вони, як і раніше, повинні бути новими, являти собою неочевидне технічне рішення технічної проблеми та бути промислово придатними.

Оскільки важливість патентної охорони в цифровій економіці зростатиме та, зважаючи на євроінтеграційну спрямованість України, українським винахідникам, суб'єктам підприємницької діяльності, експертам Національного органу інтелектуальної власності доцільно звернути увагу на процедуру патентування винаходів, які стосуються методів ведення бізнесу та програмного забезпечення, підходів до оцінювання їх патентоздатності, зокрема, на оцінку технічного характеру таких винаходів у ЄПВ.

Література

1. Implementing Regulations to the Convention on the Grant of European Patents. URL: <https://www.epo.org/en/legal/epc/2020/regulations.html>
2. Appendix 6 Examination of "business method" applications
...URL: <http://ladoc.ffii.fr/appendix6.pdf>
3. Case number T 0258/03 (Auction method/HITACHI). URL:
<https://www.epo.org/en/boards-of-appeal/decisions/t030258ep1>

УДК347.77

СПОСОБИ ОХОРОНИ ОБ'ЄКТІВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ У СФЕРІ ХАРЧУВАННЯ

Є.С. Швець

старший викладач кафедри інтелектуальної власності та управління проєктами
Український державний університет науки і технологій (м. Дніпро)

ORCID ID: 0000-0001-7396-6744

Н.С. Таран

магістрант кафедри інтелектуальної власності та управління проєктами
Українського державного університету науки і технологій (м. Дніпро)

METHODS OF PROTECTION OF INTELLECTUAL PROPERTY OBJECTS IN THE FIELD OF FOOD

Y. Shvets

senior lecturer of the department of intellectual property and project management
Ukrainian State University of Science and Technologies (Dnipro)

N.Taran

Master's student of the Department of Intellectual Property and Project Management
Ukrainian State University of Science and Technologies (Dnipro)

***Анотація:** передумовою розвитку суб'єктів сфери харчування є використання об'єктів інтелектуальної власності, які перетворюються на інновації, що здатні в майбутньому підвищити конкурентоспроможність та за рахунок передачі майнових прав дозволять отримати додатковий прибуток. Такі об'єкти відносяться до різних інститутів інтелектуальної власності – авторських і суміжних прав, промислової власності, засобів індивідуалізації товарів і послуг, а також, нетрадиційних об'єктів інтелектуальної власності*

Ключові слова: сфера харчування, об'єкти інтелектуальної власності, ноу-хау, рецептура, правова охорона, заявочні документи

***Annotation:** a prerequisite for the development of entities in the food sector is the use of intellectual property objects that turn into innovations that can increase competitiveness in the future and, due to the transfer of property rights, will allow to obtain additional profit. Such objects belong to various institutions of intellectual property - copyright and related rights, industrial property, means of individualization of goods and services, as well as non-traditional objects of intellectual property*

Keywords: food industry, intellectual property objects, know-how, recipe, legal protection, application documents

У сфері харчування зустрічаються об'єкти, які відносяться до усіх інститутів інтелектуальної власності (ІВ).

Об'єктами авторських та суміжних прав, які зустрічаються у цій сфері, згідно із статтею 6 Закону України «Про авторське право і суміжні права» є: літературні письмові твори белетристичного, публіцистичного, наукового, технічного або іншого характеру (книги, брошури, статті тощо); усні твори; музичні твори з текстом і без тексту; бази даних (компіляції даних), якщо вони за добром або упорядкуванням їх складових частин є результатом інтелектуальної діяльності; фотографічні твори, у тому числі твори, виконані способами, подібними до фотографії; твори ужиткового мистецтва; інші твори.

До таких об'єктів у сфері харчування можна віднести: оформлення меню кафе і ресторанів, у т.ч., й опис технологічного процесу виготовлення страви, назву страви, фото із зображенням страви та ін. Охорона прав на ці об'єкти не потребує обов'язкової реєстрації, але для сфери харчування її бажано отримати через загрозу можливих порушень з боку відвідувачів. Процес такої реєстрації займає декілька місяців, після чого видається авторське свідоцтво[1].

Окремо можна виділити музичний супровід, який може здійснюватися як за допомогою організацій мовлення, так і у вигляді програвання музики на носіїві, а також «живої» музики. Музичний супровід допомагає приваблювати відвідувачів, але при цьому варто пам'ятати про недопущення порушень прав авторів та виплати їм справедливої винагороди-роялті. Для використання музики у закладах харчування з авторами музики та авторами слів, або організаціями колективного управління чи власниками суміжних прав потрібно заключати авторські договори, що дають дозвіл на виконання.

Згідно із Законом [2, ст. 7], охорона поширюється лише на форму вираження об'єктів авторського права, охороні підлягають усі оригінальні твори - оприлюднені та неоприлюднені, завершені та незавершені, незалежно від їх призначення, жанру, обсягу, а також способу вираження. Але охорона не поширюється на технології створення та вираження твору, на ідеї, теорії, принципи, методи, процедури, процеси, системи, способи, концепції, відкриття, навіть якщо вони у творі виражені, описані, пояснені, проілюстровані.

Одним із напрямів є авторсько-правова охорона рецептів. Окремі збірки рецептів страв, які опубліковані чи запозичені з телепередач, листів їх дописувачів уже як об'єктів авторського права видаються та перевидаються і мають попит. У таких випадках, згідно з п. 1 абз. 11 ст. 433 Цивільного Кодексу України, об'єктом правової охорони є збірники, як добір та упорядкування їх складових частин [3] або бази даних.

Рецепт страви або напою, спосіб їх приготування, список інгредієнтів можуть бути описані в літературному творі (наприклад, у кулінарній книзі, технологічній карті страви) або зафіксовані в іншій формі – відео, аудіо рецепті. Але, в той час, як літературний, відео або аудіо твір буде охоронятися авторським правом і може бути зареєстрований як об'єкти авторського права, його суть охоронятися не буде. Це означає, що такий механізм охорони не

дозволить автору заборонити комусь виконати рецепт і приготувати аналогічну страву[1].

Специфіка продуктів харчування як об'єктів патентних прав полягає у їх композиційності (рецептурі). Відповідно, це спричиняє певні суперечності із принципами патентного права, зокрема один об'єкт – один патент. Хоча і тут відбувся певний прорив щодо лікарських засобів та розробок у цій сфері, де визнано можливість патентування на основі винаходів за формулою Маркуша на одному об'єкті декілька патентів[3].

Якщо ж власник рецепту бажає готувати страви виключно із певним чином поєднаних інгредієнтів і/або завдяки розробленим методикам, не розкриваючи суті рецепт, тоді його можна тримати у таємниці за допомогою охорони рецептури як ноу-хау, безстроково.

Ноу-хау охороняють у вигляді сукупності технічних, технологічних, комерційних та інших знань, оформлених у вигляді технічної документації, навичок та виробничого досвіду, необхідних для організації того чи іншого виду виробництва, але не запатентованих[4].

Ноу-хау притаманні такі ознаки, як недоступність, тобто конфіденційність, та цінність, тобто користь для споживача та можливість реального використання. Відсутність однієї з названих ознак не дає змоги відносити об'єкт до ноу-хау. І саме через конфіденційність ноу-хау неможливо зареєструвати як патент, тому найрезультативнішим способом його захисту є введення режиму комерційної таємниці на підприємстві.

Як показує досвід, найбільшою проблемою захисту конфіденційної інформації та ноу-хау в суді є недостатність доказової бази, адже небагато підприємств турбуються про захист інтелектуальної власності та комерційної таємниці заздалегідь. Частіше клієнт звертається за правовою допомогою, коли виток вже стався, і чи можливо йому допомогти, залежить від фактичних

обставин та наявності в компанії політики захисту інформації з обмеженим доступом та антиконкурентної політики[5].

Власник прав на ноу-хау самостійно повинен вжити всіх належних заходів для того, щоб забезпечити охорону та захист рецептів приготування страв від розкриття інформації щодо їх суті, а саме [1]:

- обмеження доступу до рецепта співробітників і надання інформації тільки особам, які безпосередньо пов'язані з приготуванням;

- оформлення наказу щодо затвердження положень про комерційну таємницю і режим її охорони, з яким повинні бути ознайомлені всі співробітники;

- підписання з особами, які мають доступ до комерційної таємниці, договору про нерозголошення, в якому закріплена відповідальність за її розголошення;

- під час поділу бізнесу – також підписання з колишніми партнерами угоди про нерозголошення і порядок використання надалі секретів виробництва.

Комерційна таємниця за правовим режимом відноситься до конфіденційної інформації. Тобто, ця інформація знаходиться у володінні, користуванні або розпоряджанні окремих людей і поширюється за їх бажанням. Особи, які володіють такою інформацією, самостійно визначають режим доступу до неї та встановлюють для неї систему захисту. Єдиним мінусом даного способу захисту є те, що з моменту коли комерційна таємниця стає відома третім особам, які необмежені зобов'язаннями встановленими власником шляхом підписання договору про нерозголошення/положення про комерційну таємницю, то вона автоматично перестає бути комерційною таємницею і втрачає режим захисту[2].

Також до інституту промислової власності відноситься винахід і промисловий зразок. За допомогою охорони на винахід можуть охоронятись:

нанотехнології, молекулярна кулінарія, обслуговування за допомогою робота-офіціанта або приготування страв роботом, віртуальне меню, впровадження нових способів обслуговування (наприклад, використання мультимедійних можливостей LED-екрана та 3D-шоу віртуальної присутності страв, що уже є у ресторани Дубаю та Малайзії).

За допомогою промислового зразка у галузі харчування можуть охоронятись: дизайн інтер'єру, включаючи декор, освітлення і сервірування; дизайн одягу персоналу і форма (зовнішній вигляд) страв.

У харчовій галузі важливою складовою для досягнення конкурентоспроможності повинні бути об'єкти, які будуть відрізняти заклад харчування від інших. Такими об'єктами є засоби індивідуалізації товарів і послуг, до яких відносять комерційне найменування та торговельну марку. Комерційне найменування не підлягає охороні за допомогою охоронного документу, а торговельна марка охороняється за допомогою свідоцтва, яке за законодавством діє протягом 10 років і може бути подовжено іще на 10 років необмежену кількість разів.

Концепція закладу харчування включає використання: формату закладу харчування, слоган та рекламу (у вигляді мультимедіа, біг-бордів та поліграфічної продукції), яка включає об'єкти авторського права та суміжних прав, а також гудвіл (ділову репутацію) та раціоналізаторську пропозицію.

Таким чином, кожен заклад харчування може визначити для себе способи охорони об'єктів ІВ, які будуть використані у його діяльності в залежності від мети їх використання та подальшої передачі прав задля отримання додаткових прибутків.

Література

1. Матеріали сайту Адвокатського об'єднання «ДОМІНУС». URL: <https://www.dominuslegal.com/mehanizm-zahistu-retsepturi-ta-tehnologiyi->

- vigotovlennya-strav-cherez-viznachennya-yih-statusu-yak-ob-yektiv-intelektualnoyi-vlasnosti/ (дата звернення: 11.04.2024).
2. Закон України «Про авторське право і суміжні права» Відомості Верховної Ради (ВВР), 2023, № 57, ст.166 / Матеріали Офіційного порталу Верховної Ради України. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text> (дата звернення: 09.04.2024).
3. Кравців Я.В. Охорона продуктів харчування як об'єктів інтелектуальної власності Часопис Київського університету права • 2016/1. С. 230-233.URL: file:///D:/Users/Home/Desktop/Chkup_2016_1_53.pdf (дата звернення: 19.04.2024).
- 4.Закон України «Про інвестиційну діяльність» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1991, № 47, ст.646). URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text> (дата звернення: 23.03.2024).
5. Добровичинська Анастасія Як захистити ноу-хау/ Матеріали Всеукраїнського професійного юридичного видання «Юридична газета» №19 (749). URL:<https://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/yak-zahistiti-nouhau.html> (дата звернення: 18.04.2024).

УДК 347.77

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ГЕОГРАФІЧНИХ ЗАЗНАЧЕНЬ В УКРАЇНІ

А.Ю. Гаврушкевич

к.т.н., доцент кафедри конструювання машин КПІ ім. Ігоря Сікорського

ORCID- 0000-0001-9275-0711

В.Р. Ляшук

Студентка кафедри конструювання машин КПІ ім. Ігоря Сікорського

FEATURES OF LEGAL PROTECTION OF GEOGRAPHICAL INDICATIONS IN UKRAINE

A.Y. Havrushkevych

Ph.D, Associate Professor of the Department of MACHINE DESIGN of National
Technical University of Ukraine “Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute”

ORCID - 0000-0001-9275-0711

V.R. Liashuk

student of the Department of MACHINE DESIGN of National Technical University
of Ukraine “Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute”

***Анотація.** Актуальність теми географічних зазначень зумовлена очікуванням і неодмінним настанням нашої Перемоги, а з нею і популяризацією України у світі та необхідністю виходу продукції українських виробників на світовий ринок. Ця робота є продовженням циклу досліджень стану правової охорони географічних зазначень в Україні та світі.*

***Ключові слова.** Інтелектуальна власність, географічне зазначення, кваліфіковані зазначення походження товарів, Укрпатент, бази даних, міжнародні договори.*

Annotation: *The relevance of this topic is due to the expectation and inevitable arrival of our Victory, and with it the popularization of Ukraine in the world and the need to release the products of Ukrainian manufacturers to the world market. This work is a continuation of the research cycle of the state of legal protection of geographical indications in Ukraine and the world.*

Key words: *Intellectual property, geographical indication, qualified indications of the origin of goods, Ukrpatent, database, international agreements.*

В Законі України «Про правову охорону географічних зазначень» [1, ст.1] є чітке визначення термінів «географічне зазначення», «географічне місце», «назва місця походження товару», які немає сенсу повторювати в цій роботі, через неодноразове цитування.

На даний час згідно Закону України [1] існує термін «географічне зазначення» та його вид «назва місця походження». Саме географічні зазначення (далі ГЗ) є об'єктом даного дослідження.

Правова охорона ГЗ надається на підставі їх реєстрації [1, ст.6] або відповідно до міжнародних договорів України і «діє безстроково, за винятком випадків дострокового припинення дії реєстрації ГЗ»[1, ст.21]. А право на держреєстрацію ГЗ мають виробники або об'єднання виробників, інші особи, визначені законом.

Обсяг правової охорони ГЗ визначається характеристиками товару і межами географічного місця його походження, зазначеними у Реєстрі [1, ст.6].

Законодавство України щодо географічних зазначень та їх про правову охорону складається із низки Законів України «Про правову охорону географічних зазначень» [1]; [«Про захист від недобросовісної конкуренції»](#)[2]; «Про охорону прав на знаки товарів і послуг»[3]; [«Про захист прав споживачів»](#)[4]; [«Про рекламу»](#)[5]; «Про особливості правової охорони географічних зазначень для сільськогосподарської продукції та харчових продуктів, захист прав та застосування схем якості, включаючи традиційні гарантовані особливості для

сільськогосподарської продукції та харчових продуктів» [6]; про географічні зазначення спиртних напоїв законів[7] (вступить в силу з кінця цього року), що регулюють підготовку до реєстрації, використання та захист ГЗ щодо сільськогосподарської продукції, харчових продуктів, вин, ароматизованих винних продуктів, спиртних напоїв, а також контроль щодо таких географічних зазначень, та інших нормативно-правових актів.

Окрім законів України, які стосуються ГЗ, положення про ГЗ наявні в низці міжнародних угод, які адмініструються:

- Всесвітньою організацією інтелектуальної власності (ВОІВ), а саме «Паризька конвенція про охорону промислової власності» (Україна приєдналася у 1991 році); «Мадридська угода про недопущення неправдивих або таких, що вводять в оману, зазначень походження товарів» (Україна станом 09.04.2024р. не приєдналася); «Лісабонська угода про охорону найменувань місць походження та їхньої міжнародної реєстрації» (Україна станом 09.04.2024р. не приєдналася);

- Світовою організацією торгівлі - «Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності», часто TRIPS, ТРІПС;

- Радою Європейського Союзу- «Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони» (Угода про асоціацію).

На сайті Укрпатенту нещодавно створеного УкрНОІВІ представлена база даних «Відомості державного реєстру України назв в місць походження та географічних зазначень походження товарів і прав на використання зареєстрованих кваліфікованих зазначень походження товарів (КЗПТ)»[8], хоча зазначений термін відсутній в діючій редакції Закону.

В даній базі даних представлено відомості державного реєстру України назв місць походження та географічних зазначень походження товарів і прав на

використання зареєстрованих кваліфікованих зазначень походження товарів у форматі PDF з частковими елементами пошуку за розділами:

1. Відомості про реєстрацію ГЗ:

1.1. Відомості про реєстрацію КЗПТ. Станом на 09.04.2024р. громадяни України та інших країн отримали 42 реєстрації товарів.

1.2. Відомості про реєстрацію права на використання зареєстрованих КЗПТ. Станом на 09.04.2024р отримано 20 реєстрацій.

2. ГЗ (КЗПТ) Європейського Союзу, які охороняє Україна відповідно до Угоди про асоціацію [12].

Проаналізувавши інформацію щодо зареєстрованих ГЗ (а їх всього 8), яка представлена на сайті Укрпатенту, варто відзначити, що остання реєстрація ГЗ в Україні відбулася у 2021 році для товару «вино» (три реєстрації, країна походження Італія).

Серед українських товарів, які отримали охорону як ГЗ в Україні у 2020 році є як харчова так і нехарчова продукція: «Петриківський розпис» на сувенірну продукцію, столовий посуд, товари широкого вжитку; «Кролевецькі рушники» на рушники, скатертини, серветки, фартухи, панно; «Мелітопольська черешня» та «Гуцульська коров'яча бринза».

В 2020 році деякі інтернет-джерела повідомляли про реєстрацію географічного зазначення «Херсонський кавун» громадською спілкою «Асоціація виробників Херсонського кавуна». Підтвердження цього факту в базах даних Укрпатенту щодо КЗПТ та торговельних марок на даний час відсутнє.

Тоді як для товару «Мелітопольська черешня» отримала реєстрацію одна торговельна марка. Заявником є Товариство з обмеженою відповідальністю Виробничо-комерційна фірма «Мелітопольська черешня», ще з 2012 по 2018 рік було подано чотири заявки на реєстрацію, але на стадії кваліфікаційної експертизи або встановлення дати подання відмовлено в реєстрації таких торговельних марок.

Нажаль, зараз через війну на ниві реєстрації ГЗ, як і інших об'єктів інтелектуальної власності в Україні відчувається певне затишшя. Після нашої Перемоги українські товари стануть популярними у світі та реєстрація ГЗ активізується, але за умов просування зазначень на державному рівні.

Тому українські товари мають потенціал стати відомими, після того, як в Україні врешті змінився Закон [1] та з'явилися Закони щодо систем якості продукції харчування [6] та спиртних напоїв [7], що невдовзі вступить в дію.

20 вересня 2023 року затверджено Наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України «Про затвердження національних символів для сільськогосподарської продукції та харчових продуктів із зареєстрованими назвами місця походження товару, географічними зазначеннями, традиційними гарантованими особливостями, а також Правил та Вимог до них» № 1692, згідно якого затверджені національні символи для сільськогосподарської продукції та харчових продуктів (рис.).

а

б

в

Мал. Національні символи для сільськогосподарської продукції та харчових продуктів із зареєстрованими назвами місця походження товару НМП (а), географічними зазначеннями ГЗ (б), традиційними гарантованими особливостями ТГО (в).

В якості висновку відзначимо:

1. На сайті Укрпатенту назва «Відомості державного реєстру України назв місць походження та географічних зазначень походження товарів і прав на використання зареєстрованих кваліфікованих зазначень походження товарів (КЗПТ)» станом на 09.04.2024р. представлена у вигляді списку, що викликає

незручності при пошуку. Також ускладнений пошук у базі України ГЗ Європейського союзу за угодою про асоціацію через відсутність можливості пошуку за Ніццькою класифікацією.

2. Позитивним є факт затвердження національних символів для сільськогосподарської продукції та харчових продуктів за аналогом продукції Євросоюзу, а наступним кроком мають бути символи для спиртних напоїв(після набуття чинності відповідного закону).

Література

1. Про правову охорону географічних зазначень : Закон України від 16.06.1999 р. № 752-XIV : станом на 31 груд. 2023 р.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/752-14#Text> (дата звернення: 09.04.2024).

2. Про захист від недобросовісної конкуренції : Закон України від 07.06.1996 р. № 236/96-ВР : станом на 16 жовт. 2020 р.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/236/96-вр#Text> (дата звернення: 09.04.2024).

3. Про охорону прав на знаки для товарів і послуг : Закон України від 15.12.1993 р. № 3689-XII : станом на 31 груд. 2023 р.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3689-12#Text> (дата звернення: 09.04.2024).

4. Про захист прав споживачів: Закон України від 12.05.1991 р. № 1023-XII: станом на 19 листоп. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12#Text> (дата звернення: 09.04.2024).

5. Про рекламу : Закон України від 03.07.1996 р. № 270/96-ВР : станом на 1 січ. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/270/96-вр#Text> (дата звернення: 11.04.2024).

6. Про особливості правової охорони географічних зазначень для сільськогосподарської продукції та харчових продуктів, захист прав та застосування схем якості, включаючи традиційні гарантовані особливості для сільськогосподарської продукції та харчових продуктів: Закон України від 06.09.2022 р. № 2572–IX. URL: <http://www.golos.com.ua/documents/z-2572-ix.pdf> (дата звернення: 09.04.2024).

7. Про географічні зазначення спиртних напоїв: Закон України від 01.12.2022 р. № 2800-IX: станом на 23 листоп. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2800-20#Text> (дата звернення: 09.04.2024).

8. База даних «Відомості Державного реєстру України назв місць походження та географічних зазначень походження товарів і прав на використання зареєстрованих кваліфікованих зазначень походження товарів (КЗПТ)*». Укрпатент. URL: <https://ukrpatent.org/uk/articles/kzpt-uk> (дата звернення: 09.04.2024).

Секція 2 Охорона та експертиза об'єктів інтелектуальної власності

УДК 347.77

РЕГЛАМЕНТАЦІЯ ТРАНСФЕРУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В РАМКАХ РЕФОРМИ ПРАВА КОНКУРЕНЦІЇ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ТА УКРАЇНИ

К. С. Шахбазян,

к.ю.н., учений секретар, Центр досліджень інтелектуальної власності та
трансферу технологій НАН України (м. Київ), ORCID: orcid.org/0000-0002-2205-374X

REGULATION OF THE TRANSFER OF INTELLECTUAL PROPERTY RIGHTS WITHIN THE FRAMEWORK OF THE COMPETITION LAW REFORM OF THE EUROPEAN UNION AND UKRAINE

K. S.Shakhabzjan

PhD., Chief Scientific Officer of the Center of Intellectual Property and Technology
Transfer of NAS of Ukraine (Kyiv), ORCID: orcid.org/0000-0002-2205-374X

Анотація: Даний матеріал присвячено огляду регламентації трансферу технологій договірно-правовими засобами в рамках реформування антимонопольного права ЄС та імплементції цих норм в законодавство України

Ключові слова: трансфер технологій, право ЄС, конкурентне право

Abstract: This article is devoted to review of the regulation of the technology transfer by contractual and legal means within the framework of the reform of EU antimonopoly law and the implementation of these norms in the legislation of Ukraine

Key words: technology transfer, EU Law, antimonopoly legislation

Договірно-правова регламентація трансферу технологій та передача прав промислової власності відображена в законодавстві ЄС, а саме – в регламентах ЄС, які звільняють їх від дії ст. 81(1) Договору ЄС договори з трансферу технологій, договори з проведення досліджень та розробок.

Таке законодавство приймалось Єврокомісією в межах реформування права конкуренції Спільноти, яка була спрямована на спрощення регуляції діяльності компаній, зменшити регулятивний тиск на них, а також - здійснювати більш ефективний мета якої - спростити правила та зменшити регулятивне навантаження компаній, в той же час забезпечивши ефективніший контроль за договорами, впровадити більш прозорі норми щодо формулювання ліцензійних договорів «через об'єднання “блокових вилучень” стосовно ліцензування ноу-хау та патентів, забезпечити гарантії щодо ефективної конкуренції у галузі технологічно нових або вдосконалених виробів, створити сприятливе правове середовище для компаній, які інвестують в економіку ЄС» [1]. Можливо зазначити, що разом з прийняттям цих документів та їх застосуванням, в ЄС регламентація укладання договорів про передачу технологій пройшла, наразі, вже чотири етапи розвитку.

В 2004 р. було прийнято Регламент (ЄС) № 772/2004 про застосування статті 81(3) Договору до категорій угод про передачу технологій, який кожні десять років приймається в оновленому варіанті (так було в 2014 та 2023 рр). В 2014 р. також було прийняте Керівництво із застосування статті 101 Договору про функціонування ЄС до договорів з трансферу технологій (Повідомлення Єврокомісії 2014/C 89/03) [2] щодо особливостей угод з трансферу технологій та випадків застосування ст.101 до різних типів ліцензійних угод, зобов'язання щодо сплати роялті тощо.

Також варто згадати Повідомлення «Покращення трансферу знань між дослідницькими інститутами та промисловістю по всій Європі: залучення відкритих інновацій - упровадження Лісабонської стратегії» [3] та Рекомендацію 2008\416\ЄС «Щодо управління правами інтелектуальної власності та Кодекс практики для університетів та інших державних науково-дослідних організацій». Кодекс включав: засади внутрішньої політики щодо передачі знань, принципи регламентації досліджень, що здійснюються за контрактами з промисловістю.

В ЄС регламентація укладання договорів про передачу технологій пройшла чотири етапи розвитку[4], а зараз триває п'ятий етап: з 2014 р. – по цей час. В ЄС було прийнято нову редакцію Регламенту 2004 р. і приведено у відповідність з загальною концепцією ЄК щодо реформування конкурентного законодавства. У 2004 р. при прийнятті Регламенту №№ 772/2004 це була Стаття 81(1), у 2014 р. було прийнято на заміну цього Регламенту ЄС № 316/2014 від 21 березня 2014 -ст. 101 Договору про заснування ЄС заборонені «договори та узгоджені дії, які можуть впливати на торгівлю між державами - членами і обмежують чи усувають конкуренцію в межах спільного ринку» [5]. Цей Регламент встановлює «блокові виключення» із заборони з ч.1.ст 101 Договору ЄС для певних категорій угод про трансфер технологій (ліцензування), адже такі категорії домовленостей вдосконалюють як самі процеси виробництва та розповсюдження продукції, так і в цілому сприяють прогресу в економіці та розвитку технологій.

Також, у 2014 р. приймається Керівництво із застосування статті 101 Договору про функціонування ЄС до договорів з трансферу технологій (Повідомлення Єврокомісії 2014/С 89/03) 2014 р.[6], в якому детально розглянуті, серед іншого, такі питання як особливості угод з трансферу технологій і концепція самого «трансферу», випадки застосування ст.101 до різних типів ліцензійних угод, зобов'язання щодо сплати роялті тощо.

В Керівництві приділено увагу тому фактору, що при оцінці ліцензійних угод згідно зі статтею 101 Договору необхідно мати на увазі, що створення об'єктів прав інтелектуальної власності часто передбачає значні інвестиції, і що це є ризикованим заходом. Щоб не зменшувати динамічну конкуренцію та зберегти стимул до інновацій, іноватор не повинен бути необґрунтовано обмежений у використанні прав інтелектуальної власності, які виявляються цінними. З цих причин іноватор повинен мати право шукати відповідну винагороду за успішні проекти, достатню для підтримки інвестиційних стимулів. Ліцензування прав на технологію також може вимагати від ліцензіата

значних безповоротних інвестицій у ліцензовані технології та виробничі фонди, необхідні для її експлуатації. Стаття 101 не може бути застосована без урахування таких попередніх інвестицій, здійснених сторонами, та пов'язаних з ними ризиків. Таким чином, ризик, з яким стикаються сторони, і неповернені інвестиції, які повинні бути здійснені, можуть призвести до того, що угода виходить за межі статті 101(1) або відповідає умовам статті 101(3), залежно від обставин, протягом періоду часу, необхідного для того, щоб окупити інвестиції.

При оцінці ліцензійних угод відповідно до статті 101 Договору, існуюча аналітична система є достатньо гнучкою, щоб належним чином враховувати динамічні аспекти ліцензування прав на технології. Більшість ліцензійних угод не обмежують конкуренцію, адже ліцензування як таке сприяє конкуренції, оскільки воно веде до поширення технології та сприяє інноваціям з боку ліцензіара та ліцензіата(ів). Крім того, навіть ліцензійні угоди, які дійсно обмежують конкуренцію, часто можуть призвести до підвищення ефективності, що сприяє конкуренції, що має розглядатися згідно зі статтею 101(3) і збалансовано з негативним впливом на конкуренцію. Тому переважна більшість ліцензійних угод сумісна зі статтею 101 Договору ЄС.

В Україні, крім власне питань конкуренції, зазначені документі, що містять апробовані в ЄС умови договорів, викликають інтерес для використання при підготовці угод з трансферу технологій, досліджень та розробок та франчайзингу, адже згідно Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, законодавство про конкуренцію та антимонопольне законодавство України повинні бути приведені у відповідність до вимог цих регламентів (відповідно до ч.4 ст. 256 Угоди про асоціацію між Україною та ЄС).

Зміни до Закону України «Про захист економічної конкуренції» щодо контролю за економічними концентраціями впливають з імплементації статті 256 «Наближення законодавства та практика застосування» Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, де зазначена необхідність імплементації статей Регламенту

ЄС № 316/2014, проте не передбачають самого механізму протидії економічній концентрації з використанням механізмів трансферу технологій.[7]

Відтак, згідно європейської практики, в Україні було визначено уповноважені органи з питань конкуренції безпосередньо у положеннях Угоди: так, відповідно до статті 253 Угоди про асоціацію уповноваженим відомством з питань конкуренції зі сторони України є Антимонопольний комітет.

Згідно статей 6 та 9 Закону України «Про захист економічної конкуренції» надано визначення дій суб'єктів господарювання, які вважаються антиконкурентними узгодженими діями, що забороняється і тягне за собою відповідальність. Однак, ці обмеження не стосуються угод про передачу прав інтелектуальної власності, зокрема, про трансфер технологій, якщо «обмеження сторони угоди у здійсненні господарської діяльності, не виходять за межі законних прав суб'єкта права інтелектуальної власності» - зокрема, «встановлення в угодах про трансфер технологій обмежень стосовно обсягу прав, які передаються, строку та території дії дозволу на використання об'єкта права інтелектуальної власності, а також виду діяльності, сфери використання, мінімального обсягу виробництва» (п.2 ст.9 Закону).

Узгоджені дії стосовно трансферу технологій, на які не поширюються положення статті 9 вказаного закону, можуть бути визнані такими, що не порушують вимог, встановлених Антимонопольним Комітетом України Типовим вимогам до певних категорій узгоджених дій суб'єктів господарювання, про які йтиметься нижче.

Виконуючі зобов'язання згідно статті 256 Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, АМКУ було прийнято «Типові вимоги до узгоджених дій суб'єктів господарювання стосовно передачі технологій, дотримання яких дає змогу здійснювати ці узгоджені дії без дозволу органів Комітету» 2018 р.[8] При цьому, «Вимоги» «не застосовуються до договорів про проведення спільних досліджень та розробок і договорів постачання». Правилами визначено коли

узгоджені дії суб'єктів господарювання з трансферу технологій дозволяються, та випадків, коли такий дозвіл не поширюється на узгоджені дії.

Література

1. Commission White Paper and its review of EC competition policy towards horizontal agreements// OJ C 118, 27.04.2000.
2. [Communication from the Commission](#) - Guidelines on the application of Article 101 of the Treaty on the Functioning of the European Union to technology transfer agreements ([Official Journal C 89 of 28.3.2014, pp. 3-50](#)). URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.C_.2014.089.01.0003.01.ENG
3. EUR 22836 - Improving knowledge transfer between research institutions and industry across Europe: embracing open innovation. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities 2007 - 36 pp. URL: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:47e7bcfd-6493-4f0c-b4ee-da54fe9e2e86.0001.02/DOC_1&format=PDF
4. Право інтелектуальної власності Європейського Союзу та законодавство України /За редакцією Ю.М. Капіци: кол. авторів: Ю.М. Капіца, С.К. Ступак, В.П. Воробйов та інш.- К.: Видавничий Дім "Слово", 2006. - 1104 с.
5. Commission Regulation (EU) No 316/2014 of 21 March 2014 on the application of Article 101(3) of the Treaty on the Functioning of the European Union to categories of technology transfer agreements (TTBER), Official Journal L93, 28.03.2014, p.17-23 [Official Journal L93, 28.03.2014, p.17-23](#)
6. [Communication from the Commission](#) - Guidelines on the application of Article 101 of the Treaty on the Functioning of the European Union to technology transfer agreements ([Official Journal C 89 of 28.3.2014, pp. 3-50](#)). URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.C_.2014.089.01.0003.01.ENG

7. Про виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: постанова Кабінету Міністрів України від 25 жовтня 2017 р. № 1106. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1106-2017-%D0%BF>

8. Про затвердження Типових вимог до узгоджених дій суб'єктів господарювання у сфері трансферу технологій, дотримання яких дозволяє здійснювати ці узгоджені дії без дозволу органів Антимонопольного комітету України: розпорядження № 21-рп від 09.11.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/z1413-18>.

УДК 347.77

ВАРІАНТИ КОДИФІКАЦІЇ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

А. В. Омельченко

доктор юридичних наук, професор, в.о. завідувача кафедри приватного права Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана, головний науковий співробітник наукового сектору комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності відділу промислової власності і комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності Науково-дослідного інституту інтелектуальної власності НАПрН України (м. Київ)

ORCID: 0000-0002-8407-8555

OPTIONS OF THE CODIFICATION OF THE LEGISLATION OF UKRAINE IN THE SPHERE OF INTELLECTUAL PROPERTY

A. V. Omelchenko

Doctor of Law, Professor, head of the department of private law Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman, chief researcher of scientific sector of commercialization intellectual property objects of department of industrial property and commercialization of intellectual property objects of Scientific-Research Institute of Intellectual Property National Academy of Law Sciences of Ukraine (Kyiv)

ORCID: 0000-0002-8407-8555

***Анотація:** Розглянуто підходи до подальшої кодифікації законодавства України у сфері інтелектуальної власності. Виділено шість варіантів такої кодифікації: 1) на рівні окремих спеціальних законів; 2) на рівні Цивільного кодексу України та окремих спеціальних законів; 3) на рівні Кодексу законів про*

інтелектуальну власність та окремих спеціальних законів; 4) розробка спеціальних кодифікаційних актів у сфері авторського права і суміжного права та у сфері промислової власності; 5) в рамках Цивільного кодексу України; 6) в рамках Кодексу законів про інтелектуальну власність.

Ключові слова: право інтелектуальної власності, законодавство, систематизація, кодифікація.

Annotation: Approaches to the further codification of the legislation of Ukraine in the field of intellectual property were considered. Six variants of such codification are identified: 1) at the level of individual special laws; 2) at the level of the Civil Code of Ukraine and certain special laws; 3) at the level of the Code of Laws on Intellectual Property and individual special laws; 4) development of special codification acts in the field of copyright and related law and in the field of industrial property; 5) within the framework of the Civil Code of Ukraine; 6) within the framework of the Code of Laws on Intellectual Property.

Keywords: intellectual property law, legislation, systematization, codification.

На даному етапі систематизації законодавства України у сфері інтелектуальної власності актуальним питанням, яке потребує свого вирішення, є обрання ефективного варіанту подальшої кодифікації цього законодавства.

На підставі аналізу наукових публікацій можна виділити шість можливих варіантів кодифікації законодавства України у сфері інтелектуальної власності: 1) на рівні окремих спеціальних законів; 2) на рівні Цивільного кодексу України та окремих спеціальних законів; 3) на рівні Кодексу законів про інтелектуальну власність та окремих спеціальних законів; 4) розробка спеціальних кодифікаційних актів у сфері авторського права і суміжного права та у сфері промислової власності; 5) в рамках Цивільного кодексу України; 6) в рамках Кодексу законів про інтелектуальну власність[1-8].

Прийняття 16 січня 2003 року Цивільного кодексу України свого часу посилило регулюючий потенціал всього масиву цивільно-правових актів, стали більш чіткими контури законодавства у сфері інтелектуальної власності як самостійної підгалузі цивільного законодавства України. Зокрема, це знайшло своє відображення у наявності у змісті Цивільного кодексу України окремої книги четвертої «Право інтелектуальної власності» [9].

Правові та організаційні засади правотворчої діяльності, правила техніки нормопроекування визначаються Законом України «Про правотворчу діяльність» від 24 серпня 2023 року № 3354-ІХ.

Відповідно до ч. 2 ст. 10 Закону України «Про правотворчу діяльність» однією із форм прийняття закону є кодекс. Положення про кодекс, як окрему форму закону, містяться у ст. 11 Закону України «Про правотворчу діяльність». Особливості структури кодексу визначені у ч. 3 ст. 32 Закону України «Про правотворчу діяльність» [10].

Слід зазначити, що законодавство у сфері інтелектуальної власності містить не лише норми цивільного законодавства, але і норми інших галузей законодавства. При переважно цивільно-правовому характері суспільних відносин у сфері інтелектуальної власності, зазначені суспільні відносини врегульовані також нормами конституційного, адміністративного, фінансового, сімейного, трудового та кримінального права, а також нормами цивільного процесуального та господарського процесуального права.

Отже суспільні відносини у сфері інтелектуальної власності регулюються нормами як приватного, так і публічного права. При цьому також важливо наголосити на тому, що зазначені суспільні відносини врегульовані нормами, які мають не лише матеріальний, але і процедурний та процесуальний характер.

Таким чином окремі елементи міжгалузевого характеру законодавства України у сфері інтелектуальної власності та зарубіжний досвід кодифікації законодавства про інтелектуальну власність у Франції та ряді інших країн

свідчать про перспективність для України такого варіанту кодифікації законодавства у сфері інтелектуальної власності, як прийняття окремого єдиного кодифікованого законодавчого акту у сфері правового регулювання інтелектуальної власності – Кодексу законів про інтелектуальну власність.

В науковій літературі зазначається, що і на європейському рівні в останні роки все частіше піднімається питання про розробку єдиного Європейського кодексу права інтелектуальної власності. Він би міг допомогти виробити єдині підходи до регламентації права інтелектуальної власності в країнах-членах ЄС, а його створення дозволило б сформувати єдиний набір правил на основі кращих положень з національних правопорядків та забезпечити ефективний захист прав інтелектуальної власності [3].

Усі шість можливих варіантів кодифікації законодавства у сфері інтелектуальної власності, названі вище, заслуговують на увагу та подальшу наукову дискусію. Однак, на наш погляд, перспективною для практичного впровадження є подальша кодифікація законодавства у сфері інтелектуальної власності шляхом прийняття окремого єдиного кодифікованого законодавчого акту – Кодексу законів про інтелектуальну власність, що обумовлено особливостями стану та тенденціями розвитку системи законодавства України в цілому, та системи законодавства у сфері інтелектуальної власності зокрема.

Маючи пандектну систему, зміст такого кодексу має включати в себе загальні норми про право інтелектуальної власності та спеціальні норми про окремі об'єкти права інтелектуальної власності (які на сьогодні містяться у спеціальних законах), норми, які на сьогодні містяться у законодавчих актах іншої галузевої належності і врегульовують питання інтелектуальної власності, які можливо з точки зору техніки нормопроекування перенести до змісту цього кодексу, норми про державне регулювання у сфері інтелектуальної власності, а також норми про відповідальність за порушення законодавства у сфері інтелектуальної власності.

При цьому Кодекс законів про інтелектуальну власність може включати не лише норми матеріального права, але і процедурні норми та норми процесуального права, виконуючи при цьому регулюючу, адміністративну та охоронну функції. Можливість поєднання в одному кодексі усіх трьох названих видів норм права доведена прийняттям Податкового кодексу України та Кодексу України з процедур банкрутства. Доцільним було б у змісті Кодексу законів про інтелектуальну власність застосувати принцип, який міститься у статті 2 Податкового кодексу України щодо внесення змін до цього кодексу, а саме про те, що зміна положень цього кодексу може здійснюватися виключно шляхом внесення змін до цього кодексу.

Література

1. Теоретико-прикладні проблеми кодифікації законодавства у сфері інтелектуальної власності : монографія / за наук. ред. д.ю.н. О. П. Орлюк ; кол. авторів: С. Ю. Бурлаков, А. В. Міндрул, Л. І. Работягова, О. О. Тверезенко, О. О. Штефан та ін. К. : НДІ ІВ НАПрНУ, Лазурит-Поліграф, 2011. 326 с. URL: <https://drive.google.com/file/d/1hH7mCAm93uJGqP3f3e2jqYYrfyznj4rS/view> (дата звернення: 23.04.2024).
2. Крижна Валентина. Варіанти кодифікації законодавства у сфері інтелектуальної власності. Теорія і практика інтелектуальної власності. 2010. № 1. С. 110–115. URL: http://www.ndiiv.org.ua/Files2/2010_1/13.pdf (дата звернення: 23.04.2024).
3. Стефанчук Р. О. До питання про кодифікацію законодавства у сфері інтелектуальної власності. Право України. № 11/2016. С. 86–91. URL: https://pravoua.com.ua/ua/store/pravoukr/pravo_ukr_11_16/Stefanchuk_R_2016_11/ (дата звернення: 23.04.2024).
4. Потоцький Микола. Кодифікація законодавства України про інтелектуальну власність: матеріальний та процесуальний аспекти. Теорія і

практика інтелектуальної власності. 2021. №6. С. 5–16. URL: <http://uran.inprojournal.org/article/view/248969> (дата звернення: 23.04.2024).

5. Кодинець Анатолій. Оновлення законодавства у сфері інтелектуальної власності в умовах рекодифікації: напрями, проблеми, перспективи. Теорія і практика інтелектуальної власності. 2021. №6. С. 17–24. URL: <http://uran.inprojournal.org/article/view/248976> (дата звернення: 23.04.2024).

6. Шабалін Андрій. Про питання кодифікації законодавства у сфері інтелектуальної власності. Теорія і практика інтелектуальної власності. 2021. № 6. С. 74–81. URL: <http://uran.inprojournal.org/article/view/234196> (дата звернення: 23.04.2024).

7. Мироненко Наталія. Деякі теоретичні та практичні підходи до кодифікації законодавства у сфері інтелектуальної власності. Приватне право і підприємництво. Збірник наукових праць. 2023 Вип. 22. / Редкол.: Крупчан О. Д. (гол. ред.) та ін. К.: Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака Національної академії правових наук України, 2023. С. 30–38. URL: http://ppp-journal.kiev.ua/archive/2023/22/2023_22.pdf (дата звернення: 23.04.2024).

8. Штефан А. С. Якість законодавства: поняття та основні критерії. Інкорпорація та кодифікація законодавства як складові стратегії розвитку сфери інтелектуальної власності в Україні. Збірник матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. з проблем систематизації законодавства, 18 листопада 2022р., Київ : Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності НАПрН України, 2022. С. 95–99. URL: https://www.researchgate.net/publication/377230623_Akist_zakonodavstva_ponatta_ta_osnovni_kriterii (дата звернення: 23.04.2024).

9. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV.
URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення:
23.04.2024).

10. Про правотворчу діяльність : Закон України від 24 серпня 2023 року
№ 3354-IX. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3354-20#Text> (дата
звернення: 23.04.2024).

УДК 347.(77+78)

ПРО ДЕЯКІ АСПЕКТИ РЕФОРМУВАННЯ СУДОВОГО ЗАХИСТУ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

А. В. Шабалін

к.ю.н., старший дослідник,
завідувач відділу питань захисту прав інтелектуальної власності Науково-
дослідного інституту інтелектуальної власності Національної академії правових
наук України, м. Київ, адвокат
ORCID 0000-0001-8536-5081

ON SOME ASPECTS OF THE REFORM OF JUDICIAL PROTECTION OF INTELLECTUAL PROPERTY RIGHTS

A. V. Shabalin

PhD in law, assistant professor, senior of the Department of Intellectual
Property Rights Protection of the Intellectual Property Scientific Research Institute of
the National Academy of Legal Sciences of Ukraine, attorney
ORCID 0000-0001-8536-5081

***Анотація:** У тезах розглядаються питання щодо можливих шляхів удосконалення порядку судового захисту права інтелектуальної власності. Автором визначені основні проблеми процесуального характеру щодо означеної проблематики, а також запропоновані потенційні шляхи вирішення поставлених питань. Приділено увагу й щодо вдосконалення окремих положень матеріального права, зокрема способів захисту порушеного або/чи невизнаного права інтелектуальної власності. Наголошується, що реформування процедури судового захисту права інтелектуальної власності матиме позитивне значення задля підвищення рівня такого захисту у відповідності до європейських стандартів.*

***Ключові слова:** право інтелектуальної власності, захист права інтелектуальної власності, Вищий суд з питань інтелектуальної власності, європейські стандарти, судовий захист, реформування судового захисту.*

***Abstract:** Theses consider possible ways to improve the procedure for judicial protection of intellectual property rights. The author identified the main problems of a procedural nature in relation to the specified issues, as well as suggested potential ways of solving the issues. Attention was also paid to the improvement of certain*

provisions of material law, in particular, methods of protection of violated and/or unrecognized intellectual property rights. It is emphasized that reforming the procedure for judicial protection of intellectual property rights will have a positive effect in order to increase the level of such protection in accordance with European standards.

Keywords: *intellectual property law, protection of copyright and related rights, methods of protection, court, lawsuit, European standards, EU.*

Розвиток сучасних технологій, креативних індустрій свідчить, про все домінуючу роль інтелектуальної продукції в суспільному житті.

Ефективне правове регулювання інституту інтелектуальної власності є запорукою розвитку останньої.

Як відомо, право інтелектуальної власності є багатограним (авторське право, право промислової власності тощо). Це стосується і відповідного правового захисту, зокрема і судового.

Наразі в Україні відбувається процес реформування системи судового захисту права інтелектуальної власності.

Законом України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» [1] було запроваджено спеціальний суд з питань інтелектуальної власності – Вищий суд з питань інтелектуальної власності (ч. 2 ст. 20 ГПК України).

До цього часу вказаний суд не почав свою роботу. Справи про захист порушеного права інтелектуальної власності розглядається за правилами судочинства виходячи із суб'єктного складу сторін (за правилами ЦПК, ГПК, КАС України).

Наразі в українській правовій доктрині існує дискусія щодо кодифікації законодавства у сфері інтелектуальної власності [2, с. 75].

Цілком зрозуміло, що правове реформування інтелектуальної власності не може оминати і питання судового захисту. Саме комплексний підхід

дозволить створити якісну систему юридичного захисту права інтелектуальної власності.

Запровадження спеціального суду з питань інтелектуальної власності сміливо можна назвати позитивним кроком, оскільки, як свідчить правозастосовна практика, так і світовий досвід судова спеціалізація дозволяє більш ефективно вирішувати спори з огляду на специфіку відповідних правовідносин. Це стосується й інтелектуальної власності.

У той час, як на нашу думку, існують певні процесуальні питання щодо функціонування Вищого суду з питань інтелектуальної власності.

У межах цієї роботи ми б хотіли висвітлити деякі аспекти існуючої проблематики та запропонувати можливі шляхи вирішення зазначеного, які дозволить створити дійсно якісну систему судового захисту порушеного права інтелектуальної власності.

До процесуальних питань належить:

- вирішення питання щодо запровадження в процесуальне законодавство обов'язковості призначення та проведення судової експертизи у справах пов'язаних із захистом права інтелектуальної власності.

Сучасна судова практика свідчить, що саме використання спеціальних знань при вирішенні спорів про право інтелектуальної власності дозволяє правильно встановити необхідні фактичні дані, які мають значення для справи.

Так, у більшості випадків для об'єктивного вирішення справ щодо права інтелектуальної власності, зокрема права промислової власності, існує необхідність у дослідженні технологічних питань (фізики, хімії, інженерії, електроніки тощо).

Отже, закріплення на процесуальному рівні імперативності призначення та проведення судової експертизи при розгляді спорів про інтелектуальну власність сприятиме оперативності та об'єктивності вирішення судової справи. Також, запропонований підхід дозволить уникнути випадків, коли суд

фактично вирішував питання спеціального характеру без залучення експерта або/чи спеціаліста [3, с. 123];

- уточнення питань підсудності, зокрема у справах щодо захисту авторського права. Зазначений пункт ми ставимо на обговорення. На нашу думку певні категорії справ пов'язаних із захистом права інтелектуальної власності доцільно розглядати та вирішувати у суді за місцем знаходження позивача, наприклад спори про захист авторського права. Подібний підхід дозволить більш повно реалізувати заінтересованою особою права на суд, як це передбачено європейськими конвенціальними нормами (ст. 6 Конвенції Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (з протоколами) (Європейська конвенція з прав людини));

- удосконалення існуючого підходу щодо застосування судом ефективного способу захисту, у випадку, якщо закон або договір не визначають такого способу захисту порушеного права чи інтересу особи. Наразі питання застосування судом ефективного способу захисту порушеного або/чи невизнаного права в українських правовій доктрині носить дискусійний характер. Це стосується й справ в сфері права інтелектуальної власності. Обрання судом ефективного способу захисту, у разі, коли закон або договір не визначають такого, на сьогоднішній день є не досить поширеним. Це пов'язується з низкою проблем.

Так, у ч. 2 ст. 5 Господарського процесуального кодексу України (надалі – ГПК України) вказується, що випадку, якщо закон або договір не визначають ефективного способу захисту порушеного права чи інтересу особи, яка звернулася до суду, суд відповідно до викладеної в позові вимоги такої особи може визначити у своєму рішенні такий спосіб захисту, який не суперечить закону [4] (аналогічні положення міститься і в ст. 5 ЦПК України). Аналіз наведеного нормативного положення дозволяє говорити про певні юридичні прогалини. Мова йде про необхідність вироблення та закріплення законодавчих

критеріїв застосування судом ефективного способу захисту, коли такий не визначено у законі, чи договорі. Запропонований підхід сприяє реалізації принципу правової визначеності в межах процесуальної форми захисту. Поруч із тим, більш чітка регламентація ст. 5 ГПК України (ст. 5 ЦПК України) дозволить розширити застосування судом вказаної процесуальної норми, зокрема і у справах щодо захисту права інтелектуальної власності;

- вирішення питань відносно надання суду можливості збирати докази у справах пов'язаних із захистом права інтелектуальної власності (наприклад, якщо позивачем є фізична особа тощо);

- удосконалення процесуальної регламентації збору та подання електронних доказів у спорах про інтелектуальну власність. Наразі електронні докази (ст. 96 ГПК України) займають значне місце у судових процесах про інтелектуальну власність. Це пояснюється значною кількістю порушень права інтелектуальної власності в електронній сфері (мережі Інтернет, програмне забезпечення, інші електронні продукти). Існує необхідність в уточненні процедур пов'язаних і зі збиранням/фіксацією електронних доказів, які підтверджують/або спростовують факти порушення права інтелектуальної власності. На наш погляд, запропоноване дозволить удосконалити процесуальне доказування в світлі розвитку сучасних технологій.

Іншим важливим напрямком в процесі вдосконалення процесуального законодавства щодо судового захисту сфери інтелектуальної власності, є питання визначення спеціальних способів правового захисту.

Наразі у матеріальному праві, яке регулює інтелектуальну власність, міститься різні способи правового захисту- від універсальних (ст. 16 ЦК України), так і спеціальні способи, наприклад щодо захисту права на ТМ.

У процесі кодифікації законодавства про інтелектуальну власність доцільно згрупувати існуючі спеціальні способи захисту в єдиній нормі нормативного документа (наприклад, профільному кодексі).

Одночасно, при визначенні спеціальних способів захисту доцільно оновити такі способи (модернізувати існуючі, можливо додати нові), наприклад, виходячи із сучасної практики застосування цифрових технологій, зарубіжної профільної практики тощо.

Безумовно, що існують й інші проблеми, вирішення, яких дозволить підвищити рівень судового захисту сфері інтелектуальної власності.

Література:

1. Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів: Закон України від 03.10.2017 № 2147-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2147%D0%B0-19#n2> (дата звернення: 02.0.2024).

2. Шабалін А. В. Про питання кодифікації законодавства у сфері інтелектуальної власності. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2021 № 1. С. 74–81

3. Шабалін А. В. Актуальні питання захисту права інтелектуальної власності: навчально-практичний посібник. К.: НДІ ІВ НАПрН України. К. : Інтерсервіс, 2020. 160 с.

4. Господарський процесуальний кодекс України: Закон України від 6.11.1991 № 1798-XII (дата звернення: 02.0.2024).

УДК 347.78

**ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ У СФЕРІ АВТОРСЬКОГО ПРАВА
ЯК ОБ'ЄКТ СИСТЕМАТИЗАЦІЇ**

А. С. Штефан

д.ю.н., ст. досл., завідувач відділу авторського права і суміжних прав

НДІ інтелектуальної власності НАПрН України

ORCID: 0000-0003-2382-4849

**LEGISLATION OF UKRAINE IN THE FIELD OF COPYRIGHT
AS AN OBJECT OF SYSTEMATIZATION**

A. S. Shtefan

Doctor of Legal Sciences/Dr. Habil. (Law), Associate Professor, Head of the
Copyright and Related Rights Department of the Intellectual Property Scientific
Research Institute of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine

ORCID: 0000-0003-2382-4849

***Анотація:** У тезах доповіді обґрунтовано, які нормативно-правові акти впливають на стан систематизації законодавства України у сфері авторського права, та визначено перелік таких актів.*

Ключові слова: авторське право, систематизація законодавства

***Abstract:** The thesis substantiates which regulatory acts affect the level of systematization of Ukrainian copyright legislation and identifies a list of such acts.*

Keywords: copyright, systematization of legislation

Систематизація законодавства полягає у його структурному і змістовному впорядкуванні шляхом об'єднання положень нормативно-правових актів у єдину цілісну систему, кожен елемент якої узгоджений з іншими елементами. Внаслідок цього законодавство оптимізується за структурою і змістом, відбувається загальне підвищення його якості та осучаснення, усуваються повтори однотипних норм, колізії між ними. Систематизація законодавства завжди має галузевий характер, тому її дослідження, за винятком загальнотеоретичних, зазвичай сфокусовані на певній сфері суспільних відносин, врегульованій нормами права. Не дивлячись на значну наукову увагу до цієї проблематики, сфера авторського права не одержала достатньої уваги у контексті систематизації законодавства, що зумовлює актуальність відповідних наукових пошуків.

У сфері авторського права діє низка нормативно-правових актів: міжнародні договори, Цивільний кодекс України [1], Закон України «Про авторське право і суміжні права» [2] та інші закони, підзаконні акти. Водночас стан систематизації законодавства у цій сфері зумовлюється лише окремими актами – тими, що містять норми щодо об'єктів правової охорони, суб'єктів авторського права, змісту їх прав, винятків з майнових авторських прав і строків їх чинності. Окрім того, на стан систематизації законодавства впливають лише акти, які можуть упорядковуватися державою, тобто, держава може уточнювати зміст їх положень шляхом внесення змін і доповнень чи скасування застарілих норм та об'єднувати їх положення з нормами інших актів у новий акт, який замінює собою раніше прийняті акти.

З огляду на це міжнародні договори України, зокрема, Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів [3], Договір Всесвітньої організації інтелектуальної власності про авторське право [4], Марракеський договір про полегшення доступу сліпих, осіб з порушеннями зору або іншими обмеженнями з причин інвалідності сприймати друковану інформацію до

опублікованих творів[5], загалом не є об'єктом систематизації. Згідно зі ст. 9 Конституції України[6] чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України. Якщо міжнародним договором України, який набрав чинності в установленому порядку, встановлено інші правила, ніж ті, що передбачені у відповідному акті законодавства України, то застосовуються правила міжнародного договору (ч. 2 ст. 19 Закону України «Про міжнародні договори України»[7]). Тобто, міжнародний договір як частина національного законодавства застосовується в такому ж порядку, який передбачено для норм національного законодавства, та в контексті авторського права має примат над тими положеннями внутрішнього законодавства, в яких містяться інші правила, ніж у договорі. Не дивлячись на те, що міжнародний договір адресований державам-сторонам, його норми прямої дії можуть безпосередньо застосовуватися у правовідносинах між фізичними та/або юридичними особами України[8, с. 8]. Водночас жодна держава-учасниця міжнародного договору не може самостійно змінювати його положення, скасовувати застарілі норми чи вводити нові. Міжнародні договори не об'єднуються з внутрішніми актами і продовжують існувати у вигляді окремих багатосторонніх актів. Тому той факт, що положення нормативно-правових актів України у сфері авторського права можуть відтворювати положення певного міжнародного договору, не свідчить про відсутність систематизації законодавства у цій сфері.

Закони, що регулюють відносини, дотичні до авторського права, однак не містять норм про охорону творів і права на них, не впливають на систематизацію законодавства у цій сфері через відмінності у предметі правового регулювання. Зокрема, згадка у ч. 1 ст. 20 Закону України «Про видавничу справу» [9], що права та обов'язки видавця у відносинах з автором (співавторами) твору, їх спадкоємцями чи з особою, якій автори чи їх спадкоємці передали авторські майнові права, визначаються законодавством

України з питань інтелектуальної власності, не означає, що він регулює відносини у сфері авторського права, оскільки жодна його норма не торкається питань правової охорони творів, не визначає зміст цієї охорони. Так само Закон України «Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав» [10] не визначає умови правової охорони творів та права авторів і має самостійний предмет правового регулювання. Тому ці та інші закони, у яких авторське право лише певним чином згадується, не виступають об'єктом систематизації законодавства у сфері авторського права.

Підзаконні акти, що передбачають порядок здійснення певних процедур, таких як державна реєстрація авторського права [11] чи набуття творами статусу сирітських [12], також не позначаються на стані систематизації законодавства про авторське право, оскільки регламентовані ними питання не стосуються правової охорони творів. Ці акти не втручаються у сферу дії Закону України «Про авторське право і суміжні права», а лише розвивають його окремі положення, визначають порядок здійснення певних дій, встановлених Законом.

Це відповідно звужує обсяг актів, які можуть оцінюватися на предмет систематизації законодавства України у сфері авторського права. До таких актів належать Цивільний кодекс України, Закон України «Про авторське право і суміжні права», а також закони, які визначають особливості авторського права у певних видах діяльності – «Про архітектурну діяльність» [13], «Про кінематографію» [14], «Про театри і театральну справу» [15]. У цих актах містяться норми, які безпосередньо стосуються охорони творів та особливостей виникнення і здійснення прав на них, а тому усі вони впливають на систематизацію законодавства України у сфері авторського права і детермінують її стан.

Література

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV. ВВР. 2003. № 40-44. Ст. 356.
2. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 01 грудня 2022 року № 2811-IX. Офіційний вісник України. 2023. № 3. Ст. 196.
3. Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів. Паризький Акт від 24 липня 1971 р., змінений 2 жовтня 1979 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_051#Text (дата звернення: 28.03.2024).
4. Договір Всесвітньої організації інтелектуальної власності про авторське право, прийнятий Дипломатичною конференцією 20 грудня 1996 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_770#Text (дата звернення: 28.03.2024).
5. Марракеський договір про полегшення доступу сліпих, осіб з порушеннями зору або іншими обмеженнями з причин інвалідності сприймати друковану інформацію до опублікованих творів. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/999_001-13#n2 (дата звернення: 28.03.2024).
6. Конституція України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР. ВВР. 1996. № 30. Ст. 141.
7. Про міжнародні договори України: Закон України від 29 червня 2004 року № 1906-IV. ВВР. 2004. № 50. Ст. 540.
8. Штефан А. Деякі проблеми застосування Угоди про асоціацію як джерела авторського права України. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2019. № 1. С. 5-16.

9. Про видавничу справу: Закон України від 05 червня 1997 року № 318/97-ВР. ВВР. 1997. № 32. Ст. 206.

10. Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав: Закон України від 15 травня 2018 року № 2415-VIII. ВВР. 2018. № 32. Ст. 242.

11. Про затвердження Порядку державної реєстрації авторського права і договорів, які стосуються майнових прав на твір: наказ Міністерства економіки України від 16.08.2023 р. № 11319. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1760-23#Text>(дата звернення: 28.03.2024).

12. Про затвердження Порядку набуття та втрати статусу сирітських творів, фонограм, відеограм та зафіксованих у них виконань, умов їх дозволеного використання та ведення реєстру: постанова Кабінету Міністрів України від 15 грудня 2023 р. № 1312. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1312-2023-%D0%BF#Text>(дата звернення: 28.03.2024).

13. Про архітектурну діяльність: Закон України від 20 травня 1999 року № 687-XIV. ВВР. 1999. № 31. Ст. 246.

14. Про кінематографію: Закон України від 13 січня 1998 року № 9/98-ВР. ВВР. 1998. № 22. Ст. 114.

15. Про театри і театральну справу: Закон України від 31 травня 2005 року № 2605-IV. ВВР. 2005. № 26. Ст. 350.

УДК 347.78

ОХОРОНА ТРАДИЦІЙНИХ ЗНАНЬ ТА ВИРАЖЕНЬ КУЛЬТУРИ: ПІДХОДИ ВОІВ

Ю.В. Нужда

студентка 1 курсу магістратури ОП «Інтелектуальна власність»

Київського національного університету ім. Т.Шевченка

PROTECTION OF TRADITIONAL KNOWLEDGE AND CULTURAL EXPRESSIONS: APPROACHES OF WIPO

Y.V. Nuzhda

First-year master's student in Intellectual Property at Taras Shevchenko National

University of Kyiv

Анотація: У доповіді розглянуто питання охорони та захисту традиційних знань та традиційних виразів культури в контексті права інтелектуальної власності. Авторка вказує на необхідність розробки спеціальних механізмів для забезпечення охорони традиційних знань та традиційних виразів культури на основі існуючих міжнародних підходів, зокрема детально аналізуються позиції Всесвітньої організації інтелектуальної власності щодо визначення та захисту традиційних знань. Розглядаються основні механізми захисту: оборонний захист та позитивний захист. Авторка також розглядає роль географічних зазначень у захисті культурної спадщини та акцентує увагу на необхідності міжнародного правового інструменту для захисту традиційних знань та культурних виразів. Аналізуючи ситуацію на міжнародному рівні, доповідь висвітлює роль Міжурядового комітету ВОІВ з інтелектуальної власності та генетичних ресурсів, традиційних знань і фольклору у розробці такого інструменту та ключові питання переговорів, пов'язаних із захистом традиційної культурної спадщини

Ключові слова: Традиційні знання, традиційні вираження культури, право інтелектуальної власності, оборонний захист, позитивний захист, географічні зазначення, BOIB, захист традиційних знань і виражень культури.

Abstract: The report considered the protection and protection of traditional knowledge and traditional expressions of culture in the context of intellectual property law. The author points out the need to develop special mechanisms to ensure the protection of traditional knowledge and traditional expressions of culture based on existing international approaches, in particular, the positions of the World Intellectual Property Organization regarding the definition and protection of traditional knowledge are analyzed in detail. The main protection mechanisms are considered: defensive protection and positive protection. The author also examines the role of geographical indications in the protection of cultural heritage and emphasizes the need for an international legal instrument to protect traditional knowledge and cultural expressions. Analyzing the situation at the international level, the report highlights the role of the WIPO Intergovernmental Committee on Intellectual Property and Genetic Resources, Traditional Knowledge and Folklore in the development of such an instrument and the key issues of negotiations related to the protection of traditional cultural heritage

Keywords: Traditional knowledge, cultural expressions, intellectual property law, defensive protection, positive protection, geographical indications, WIPO, protection of traditional knowledge and cultural expressions.

Традиційні знання та традиційні вираження культури і їх розгляд у контексті права інтелектуальної власності є предметом багатьох досліджень. Особливості цих об'єктів вимагають вироблення спеціальних механізмів охорони та захисту. На сьогодні Україна також активно залучена у дискусію з питань доцільності застосування існуючої системи права інтелектуальної власності для протекції зазначених об'єктів з огляду як на світові тенденції, так і на актуальність захисту та популяризації української культурної спадщини в

умовах війни з росією. Для створення ефективних умов захисту національної культурної ідентичності принагідним вбачається дослідження сформованих міжнародних підходів, які розглядаються у цій роботі.

Всесвітня організація інтелектуальної власності (надалі ВОІВ) розглядає традиційні знання як знання, ноу-хау, навички та практики, які розвиваються, зберігаються та передаються від покоління до покоління в межах спільноти, часто становлячи частину її культурної чи духовної ідентичності [1]. При цьому, незважаючи на відсутність законодавчо закріпленого визначення ТЗ як на міжнародному рівні, так і у національному законодавстві, на рівні ВОІВ виокремлено такі підходи до розуміння традиційних знань:

Традиційні знання у широкому значенні розуміється як зміст таких знань, а також традиційні прояви культури, що включають у себе відрізняльні знаки та символи пов'язані з такими ТЗ.

Традиційні знання у вузькому значенні охоплює знання як такі, зокрема знання, отримані в результаті інтелектуальної діяльності у загальному розумінні, і включають ноу-хау, практики, навички та інновації. Традиційні знання можуть застосовуватися у широкому спектрі діяльності осіб, зокрема у сільському господарстві, медицині, екологічній сфері та ін. [1].

Суб'єктами прав на традиційні знання прийнято вважати корінні народи та місцеві спільноти, які володіють захищеними традиційними знаннями. Також зазначається, що держави можуть у національному законодавстві вказати інших бенефіціарів, які створюють традиційні знання [2, ст.11].

Виходячи з аналізу наведених позицій ВОІВ, можна визначити, що виокремлювальною характеристикою традиційних знань є саме їх змінність і постійний розвиток, адже традиційні знання за своєю суттю є «живими» знаннями, які підтримуються і передаються від покоління до покоління у межах конкретної спільноти та є її ідентифікуючою складовою. У зв'язку з цим є проблемним питання охорони прав на традиційні знання за допомогою наявних

інструментів охорони прав інтелектуальної власності, адже правова охорона об'єктів інтелектуальної власності є традиційно обмеженою певним строком і, зазвичай, надається новим та оригінальним об'єктам.

На сьогодні сформувалось два механізми для захисту прав інтелектуальної власності на традиційні знання, а саме:

Оборонний захист - спрямований на запобігання отриманню іншими особами, що не належать до бенефіціарів, прав інтелектуальної власності на традиційні знання. Наприклад, Індія створила базу даних традиційної медицини, яка може бути використана як доказ відсутності новизни для експертів при оцінці патентних заявок. Ця база даних була створена після відомого випадку, коли Патентне бюро США видало патент (пізніше анульований) на використання куркуми для лікування ран, властивість, добре відому традиційним спільнотам в Індії та задокументовану в давніх санскритських текстах. Оборонні стратегії також можуть бути використані для захисту священних культурних проявів, таких як священні символи чи слова, від реєстрації як торгових марок третіми особами.

Позитивний захист- це надання та здійснення прав, які дозволяють спільнотам просувати свої традиційні знання, контролювати їх використання та отримувати вигоду від їх комерційної експлуатації. Це може регулюватися національними системами інтелектуальної власності шляхом розробки спеціальних законодавчих актів. Однак будь-який конкретний захист, що надається за національним законодавством, може не мати чинності для інших країн, що є однією з причин, чому варто розробити міжнародний правовий інструмент. [3, ст.2]

У контексті традиційних знань важливо також розглянути такий їх різновид як **традиційні вираження культури**.

Традиційні вираження культури (фольклор) вважаються невід'ємною частиною культурної та соціальної ідентичності корінних та місцевих спільнот, уособлюючи ноу-хау та вміння, транслюючи основні цінності та вірування.

Захист фольклору може сприяти економічному розвитку, підтримувати культурну різноманітність та допомагати зберіганню культурної спадщини.
[3,ст.2]

Особливістю традиційних виражень культури є можливість їх захисту вже існуючими механізмами права інтелектуальної власності.

Наприклад, сучасні адаптації фольклору можуть бути об'єктом авторського права, тоді як вистави традиційної музики, танцю чи театру можуть потрапляти під дію Міжнародної конвенції ВОПІ про виконання та фонограми або Пекінської конвенції про аудіовізуальні виступи. Товарні знаки можуть бути використані для ідентифікації аутентичного корінного мистецтва, як це зроблено Маорійською радою з мистецтва в Новій Зеландії, TeWakaToi. Деякі країни також мають спеціальне законодавство щодо захисту фольклору.
[3,ст.2]

В Україні, у свою чергу, важливим інструментом у даному контексті є також географічні зазначення.

Товари з географічними зазначеннями відзначаються унікальним поєднанням місцевих природних умов та культурних цінностей певної території. Створення таких продуктів є результатом специфічних кліматичних умов, особливостей ґрунту, видів тварин і рослин, а також використання традиційного обладнання, що впливають на якість і характер товарів. Крім того, товари з географічним зазначенням несуть у собі культурні цінності, такі як традиції, уміння і навички, що успадковуються від покоління до покоління.

Підсумовуючи викладене, очевидним є те, що існуюча міжнародна система інтелектуальної власності на сьогодні не надає повну урегульовану охорону традиційним знанням та традиційним вираженням культури, але наразі світові тенденції свідчать про активний пошук шляхів вирішення даної проблеми. Варто зазначити, що у складі ВОІВ діє Міжурядовий комітет ВОІВ з інтелектуальної власності та генетичних ресурсів, традиційних знань і фольклору, який розробив текст документу «Охорона традиційних знань:

проект статей» та проводить переговори на основі цього тексту для завершення угоди щодо міжнародного правового інструменту(ів) для захисту традиційних знань, традиційних виразів культури та генетичних ресурсів. Міжнародний правовий інструмент визначить, що мається на увазі під традиційними знаннями та традиційними культурними виразами, хто будуть власниками прав, як будуть вирішуватися конкуруючі вимоги місцевих спільнот і які права та винятки мають застосовуватися. Ключовим питанням переговорів стосовно прийняття зазначеного документу є доцільність застосування прав інтелектуальної власності для захисту традиційних форм інновацій та креативності. Дотримання балансу між законним використанням ТЗ та несанкціонованою апропріацією, між контролем корінних народів та місцевих спільнот над своїми традиційними культурними вираженнями та створенням творів натхненних такими вираженнями є необхідністю для урегулювання даної проблеми.

Література

1. Traditional knowledge. WIPO – World Intellectual Property Organization. URL: <https://www.wipo.int/tk/en/tk/> (дата звернення: 14.04.2024).
2. WIPO – World Intellectual Property Organization. URL: https://www.wipo.int/edocs/mdocs/tk/en/wipo_grtkf_ic_47/wipo_grtkf_ic_47_14.pdf (дата звернення: 14.04.2024).
3. WIPO – World Intellectual Property Organization. URL: https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_tk_1.pdf (дата звернення: 14.04.2024).

УДК 347.77/.78:341.232.7 (477)

КОДИФІКАЦІЯ ЗАКОНОДАВСТВА НІМЕЧЧИНИ

Коваленко Т.В.

молодший науковий співробітник

відділу питань захисту прав інтелектуальної

власності НДІ інтелектуальної власності НАПрН України (м.Київ)

ORCID: 0000-0002-0099-2631

CODIFICATION OF GERMAN LEGISLATION LAW

Kovalenko T.V.

Junior Research Fellow

Department of Protection of Intellectual Rights

owned by the Scientific Research Institute of Intellectual Property of the

National Academy of Sciences of Ukraine (Kyiv)

ORCID: 0000-0002-0099-2631

***Анотація:** кодифікація - це процес об'єднання нормативно-правового акта (або кількох пов'язаних актів) і всіх змін до нього в єдину редакцію нормативно-правового акту. Кодифікація це особливий, найбільш високий вид правотворчості, спрямований на упорядкування, системне об'єднання і системне вираження нормативно-правових актів у вигляді кодифікованих актів права. Кодифікація надає правовій системі узгодженості. Кодифікація Німеччини найбільш досконала форма романо-германської кодифікації. Німецькі кодекси представляють собою найбільш масштабну кодифікацію законодавства.*

Ключові слова: кодифікація, Німеччина, пандектна система.

***Abstract:** codification is the process of combining a normative legal act (or several related acts) and all amendments to it into a single version of a normative*

legal act. Codification is a special, highest type of law-making aimed at ordering, systematization and systematic expression of normative legal acts in the form of codified acts of law. Codification provides consistency to the legal system. Codification of Germany is the most perfect form of Romano-Germanic codification. The German codes represent the largest codification of legislation

Keywords: codification, Germany, pandectic system.

Кодифікація нараховує більш чотирьох тисяч років, перший кодекс з'явився у Месопотамії – Кодекс Хаммурапі. Це – «один з найдавніших і найкраще збережених законодавчих кодексів стародавнього Вавилону, створений близько 1750 року до н. е. за наказом вавилонського царя Хаммурапі Збірка законів складається із прологу, 282 законів і епілогу. У законах Хаммурапі регулюються цивільні, зобов'язальні, трудові, шлюбно-сімейні, кримінальні та кримінально-процесуальні відносини» [1].

Далі до створення кодифікації приєдналася Римська імперія. У V сторіччі була складена юстиніанівська кодифікація. ««Corpus juris civilis» («Корпус юріс цивіліс» від лат. «тіло цивільного права») — сучасна назва зведення римського цивільного права, укладеного 528–534 роках за часів панування візантійського імператора Юстиніана I Великого. Відомий також під назвами «Зведення Юстиніана» або «Кодифікація Юстиніана» [2].

Час від часу кодифікували джерела права Індія, Китай, Японія.

«Кодифікація законодавства – це вид систематизації, що здійснюється шляхом перероблення та зведення у процесі нормотворчості норм права, що містяться в різних нормативно-правових актах, у логічно узгоджену, побудовану на наукових принципах систему і створення на цій основі нового єдиного нормативно-правового акта» [3, 78].

Отже, кодифікація - це процес об'єднання нормативно-правового акта (або кількох пов'язаних актів) і всіх змін до нього в єдину редакцію нормативно-

правового акту. Кодифікація це особливий, найбільш високий вид правотворчості, спрямований на упорядкування, системне об'єднання і системне вираження нормативно-правових актів у вигляді кодифікованих актів права. Кодифікація надає правовій системі узгодженості.

На відміну від консолідації (тобто неофіційного спрощення правового акту, що включає зміни до нього), новий кодифікований акт проходить повний законодавчий процес (наприклад, звичайну законодавчу процедуру, процедуру консультацій або процедуру згоди) і замінює акти, які кодифікуються, тобто кодифікація є особливим нормотворчим процесом.

З кінця XVI сторіччя кодифікація входить в новий період, оскільки виникає необхідність систематизації європейських правових норм. Новою концепцією кодифікації стали наполеонівські кодекси XIX сторіччя, зокрема Цивільний кодекс 1804 року. Цей кодекс став напрямком та стандартом для кодифікаторів багатьох країн – Німеччини, Латинської Америки, Африки, країн Близького Сходу.

Кодифікація Німеччини найбільш досконала форма романо-германської кодифікації. Німецькі кодекси представляють собою найбільш масштабну кодифікацію законодавства кінця XIX століття, де на час її проведення існувало безліч правових систем – римське право, датське цивільне право, пруське земське та баварське земське право, австрійський цивільний кодекс, саксонський цивільний кодекс тощо. Німецькі кодекси - це систематизований збірник основних законів Німеччини. Для кодифікаційних актів Німеччини характерна пандектна система розташування норм. «Пандектна система — принцип побудови цивільного кодексу, при якому виділяється загальна та особливу частини (речове право, зобов'язальне право, сімейне право, спадкове право).

Пандектна система була створена в XVIII–XIX століттях німецькими правознавцями (пандектистами) на базі проведеної ними всеохопної

(пандектної) систематизації джерел римського приватного права, насамперед, Юстиніанових Дігест (Пандект).

Завдяки роботам пандектистів з'явилися загальні поняття: договір, угода, зобов'язання, право власності, речове право, делікт, яких не було в римському праві. Основним досягненням пандектистів стало виділення загальної частини (загальних положень) цивільного права та диференціація речових і зобов'язальних прав, а також чіткий поділ матеріальних і процесуальних норм» [4].

Особливістю німецького метода кодифікації є створення кодексів, які передбачають можливість та необхідність існування інших, ніж кодекси, законодавчих актів, які доповнюють та конкретизують ці кодекси. Інші закони та нормативно-правові акти роблять положення кодексів більш повними, визначеними для безпосереднього встановлення поведінки суб'єктів правовідносин. Кодекси наразі виступають не як єдиний та домінуючий документ, а як базове джерело права, не вичерпний, а направляючий правове регулювання відповідної сфери суспільних відносин.

Німецькі правознавці впевнені у позиції щодо неможливості точної та повної регламентації законодавчих вказівок у формі, що була б доступною для правильного, чіткого та вичерпного розуміння всіма без виключення членів суспільства. Фахівці-кодифікатори виходять із неможливості єдиного тлумачення норм, навіть якщо ці норми будуть викладені максимально просто, адже члени суспільства мають різний рівень правосвідомості та правової культури, а також знань у галузі права. Прагнення до досягнення доступності для загального надбання нормативно-правових розпоряджень є безперспективним і навіть може тягнути за собою протиріччя, відсутність внутрішньої логічної єдності нормативно-правових актів, відсутність смислового зв'язку між окремими елементами законодавства, швидку застарілість нормативно-правових актів.

Кодифікатори використовують для формування розпоряджень велику кількість науково обґрунтованих загальних положень – загальних принципів правового регулювання спеціальних юридичних термінів.

Німецька методика кодифікації використовується у випадках систематизації найстаріших галузей права.

Кодифікаційні акти Німеччини викладені складною мовою, вони не розраховані на пересічних громадян, а на правників, юристів тощо. У цьому проявився відхід від загального викладення текстів законів, які були сформульовані ще в епоху Відродження Мором, Беконом та Кампанеллою – «закон повинен буди простим. Він повинен складатися з невеликої кількості законоположень – ясних, загальнодоступних та зафіксованих у письмовому вигляді – які можуть бути доступними та зрозумілими не тільки юристам-професіоналам, але також і їх кінцевим адресатам» (переклад автора) [5].

Характеризуючи результат кодифікації законодавства Німеччини, слід зазначити, що він звернений не до громадян - він складний для сприйняття та розуміння, а до експертів права,

Особливістю німецької методології кодифікації також є обмеження формулювання загальних правил, що залишає великий простір для тлумачення правозастосовниками. Кодифікатори Німеччини впевнені, що у процесі розробки тексту кодексів особливу увагу слід звертати на формулювання загальних принципових положень, надаючи правозастосовним органам, в першу чергу судам, деяку можливість їх тлумачення у відповідності до конкретного випадку. На думку німецьких кодифікаторів детальні кодекси, що докладно встановлює права та обов'язки учасників правовідносин, не можуть врегулювати увесь складний комплекс суспільних відносин у повній мірі.

Отже, у процесі кодифікації здійснюється переробка та удосконалення правових положень, усунення колізій, недоліків. Звернення у цих умовах до міжнародного досвіду правового регулювання потребує інтерпретації та

правильності тлумачення понять, категорій, конструкцій.

Література:

1. Кодекс Хаммурапі. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%97%D0%B0%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%B8_%D0%A5%D0%B0%D0%BC%D0%BC%D1%83%D1%80%D0%B0%D0%BF%D1%96
2. Corpus juris civilis («Корпус юріс цивіліс» від лат. «тіло цивільного права») URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Corpus_iuris_civilis
3. Навчально-методичний посібник для самостійної роботи та семінарських занять з навчальної дисципліни «Теорія держави і права» (відповідно до вимог ECTS) / уклад. О. В. Петришин [та ін.]. - Х. : Право, 2010. - 96 с.
4. Пандектна система. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D0%B5%D0%BA%D1%82%D0%BD%D0%B0_%D1%81%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%D0%BC%D0%B0
5. Canale D. The Many Faces of the Codification of Law in Modern Continental Europe // A Treatise of Legal Philosophy and General Jurisprudence. Vol. 9: A History of the Philosophy of Law in the Civil Law World, 1600– 1900. Springer, 2009. URL: https://www.researchgate.net/publication/226029747_The_Many_Faces_of_the_Codification_of_Law_in_Modern_Continental_Europe

УДК 341.171

**АКТ ПРО ЦИФРОВІ ПОСЛУГИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ТА
ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ У СФЕРІ РЕГУЛЮВАННЯ ЦИФРОВИХ
ПОСЛУГ: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ**

К.О. Гайдай

аспірантка 3-го курсу НДІ інтелектуальної власності НАПрН України (м. Київ)

ORCID-0009-0008-9141-1142

**THE DIGITAL SERVICES ACT OF THE EUROPEAN UNION AND
LEGISLATION OF UKRAINE IN THE FIELD OF DIGITAL SERVICES:
COMPARATIVE-LEGAL ASPECT**

K.O. Haidai

PhD student in the 3rd year at the Research Institute of Intellectual Property of the

National Academy of Law Sciences of Ukraine (Kyiv)

ORCID-0009-0008-9141-1142

***Анотація:** Тези доповіді присвячені порівняльно-правовому аналізу Акта про цифрові послуги ЄС та законодавства України, що регулює надання цифрових послуг, зокрема, через призму особливого виду суб'єктів цивільно-правових відносин на цифровому ринку – інтернет-посередників. У дослідженні присвячена увага порівнянню дефініцій «цифрової послуги», «послуги посередника» та інших понять у відповідних національних та європейських нормативно-правових актах. Здійснюється порівняльно-правовий аналіз норм, що регулюють умови звільнення інтернет-посередників від відповідальності, інших положень, що встановлюють права та обов'язки інтернет-посередників. Обґрунтовується несистемність норм українського законодавства у визначеній сфері.*

***Ключові слова:** цифрові послуги; електронна комерція; інтернет-посередники; постачальники послуг проміжного характеру; законодавство ЄС*

***Annotation:** The theses of the report are devoted to a comparative legal analysis of the EU Digital Services Act and Ukrainian legislation regulating the provision of digital services, in particular, through the prism of a special type of subjects of civil law relations in the digital market - Internet intermediaries. The study focuses on the*

comparison of the definitions of "digital service", "intermediary service" and other concepts in the relevant national and European legal acts. A comparative legal analysis of the provisions governing the conditions for exemption of Internet intermediaries from liability and other provisions establishing the rights and obligations of Internet intermediaries is carried out. The author substantiates the unsystematic nature of Ukrainian legislation in this area.

Keywords: digital services; e-commerce; Internet intermediaries; intermediary service providers; EU legislation

Законодавство України у сфері електронної комерції, цифрових послуг та електронних комунікацій протягом останніх років піддається змінам. З точки зору значного впливу постачальників проміжних послуг (інтернет-посередників, якими є провайдери електронних комунікацій, веб-платформи обміну контентом, агрегатори, онлайн-маркетплейси, соціальні мережі тощо) на цивільні відносини в мережі Інтернет, законодавство, ще регулює надання цифрових послуг, становить окрему сферу наукового інтересу. В рамках євроінтеграційних процесів, з урахуванням новітнього законодавства ЄС у сфері цифрових послуг та цифрових ринків, проведення порівняльно-правового аналізу нормативно-правових актів, які нещодавно набрали чинності, видається особливо актуальним.

Регламент (ЄС) 2022/2065 Європейського Парламенту та Ради від 19 жовтня 2022 року про єдиний ринок цифрових послуг і внесення змін до Директиви 2000/31/ЄС (Акт про цифрові послуги) було опубліковано в Офіційному журналі 27 жовтня 2022 року. Починаючи з 17 лютого 2024 року Акт застосовується до всіх онлайн-платформ. Його головна мета — запобігти незаконній та шкідливій діяльності в Інтернеті та поширенню дезінформації. Він забезпечує безпеку користувачів, захищає їх основні права та створює справедливе та відкрите середовище онлайн-платформ[1]. Акт про цифрові послуги регулює діяльність таких суб'єктів як: 1) дуже великі онлайн-платформи (платформи, якими користуються більш ніж 10% з 450 мільйонів споживачів у Європі); 2) онлайн-

платформи (посередники між покупцями та продавцями, наприклад, маркетплейси, магазини застосунків, соціальні мережі тощо); 3) хостинг-провайдери (хмарні та веб-хостингові сервіси); 4) провайдери мережевої інфраструктури (провайдери доступу до мережі Інтернет, реєстратори доменних імен, відповідні хостинг-провайдери) [2]. Серед всіх норм, що регулюють цивільно-правові відносини за участі інтернет-посередників, окрему увагу слід звернути на умови відповідальності та звільнення від відповідальності цих суб'єктів, адже на практиці цей аспект викликає найбільше труднощів у правозастосуванні та часто є дискусійним. Акт містить важливі положення щодо відповідальності інтернет-посередників і встановлює штрафні санкції за недотримання ними законодавчих вимог.

На відміну від європейської нормативно-правової системи, законодавство України не містить єдиного акту, який би вичерпно регулював відносини за участі інтернет-посередників загалом та питання їх цивільно-правової відповідальності зокрема. Натомість, в українській правовій системі діє ряд розрізнених законів, що несистемно регулюють окремі особливості діяльності певних суб'єктів електронної комерції, постачальників послуг проміжного характеру, надавачів телекомунікаційних та інших цифрових послуг і суб'єктів медіа. До таких актів належать, зокрема, Закони України «Про електронну комерцію», «Про електронні комунікації», «Про захист прав споживачів», «Про медіа», «Про рекламу», «Про хмарні послуги» та Закон України «Про цифровий контент та цифрові послуги», що набрав чинності нещодавно. У питаннях, не вирішених на рівні спеціальних правових норм, суб'єкти цивільно-правових відносин та судові органи мають звертатися до загальних принципів і положень, встановлених у Цивільному кодексі України, а також до норм, що містяться у Законах України «Про авторське

право і суміжні права», «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» та інших нормативно-правових актах у сфері права інтелектуальної власності.

Здійснюючи порівняльно-правовий аналіз національних нормативно-правових актів та новітнього законодавства ЄС, необхідно розглянути положення Закону України № 3321-IX «Про цифровий контент та цифрові послуги» (надалі – «Закон»). Закон був прийнятий Верховною Радою України у другому читанні 10 серпня 2023 року[3]. Законопроект зареєстровано за № 6576 від 31.01.2022 р, головним комітетом виступав Комітет ВР з питань правової політики, серед інших залучених комітетів – Комітет з питань цифрової трансформації, Комітет з питань фінансів, податкової та митної політики, Комітет з питань інтеграції України до Європейського Союзу та інші. Як визначено у Пояснювальній записці від 27.01.2022 року, метою законопроекту є об'єктивно зумовлена необхідність моделювання правового регулювання цивільно-правових відносин між виконавцем та споживачем з приводу надання на підставі договору цифрового контенту та (або) цифрової послуги, а також законодавчого встановлення дієвого правового інструментарію захисту прав споживачів, яким надається цифровий контент та (або) цифрова послуга. Необхідність прийняття Закону обґрунтовувалась тим, що Україна виразила готовність імплементувати у національне законодавство існуючі акти інституцій ЄС відповідно до визначених в угоді напрямків, одним із яких є посилення економічних та торговельних відносин, шляхом створенню поглибленої і всеохоплюючої зони вільної торгівлі, в тому числі нематеріальними об'єктами, до яких відноситься цифровий контент. Прийняття відповідного Закону скероване на імплементацию у національне законодавство України Директиви 2019/770 Європейського Парламенту і Ради про договори постачання цифрового контенту та цифрових послуг, яка набрала чинності для держав-членів ЄС 1 січня 2022 року [4].

З аналізу норм зазначеного Закону випливає, що він належить до сфери зобов'язального права, оскільки встановлює порядок надання цифрових послуг користувачам, порядок укладання, зміни та розірвання відповідних договорів про надання послуг, суттєві умови таких договорів, перелік прав та обов'язків сторін, правові наслідки порушення договору провайдером цифрових послуг, відповідальність за порушення прав споживачів. Відповідно, порівнювати положення Закону та норми Акту про цифрові послуги ЄС видається некоректним, беручи до уваги різницю предмету нормативно-правового регулювання. Утім, зважаючи на визначення цифрових послуг, наведене в новому Законі, встановлені правила також повинні поширюватися на відносини за участі інтернет-посередників. Згідно п. 9 ст. 2 Закону, цифрова послуга - послуга, що надає можливість споживачу створювати, обробляти, зберігати та поширювати дані у цифровій формі або отримувати доступ до таких даних, а також здійснювати будь-які інші дії з даними у цифровій формі, що були створені чи завантажені споживачем або іншими користувачами такої послуги. До цифрових послуг належать, зокрема такі, що дають змогу створювати, обробляти, отримувати доступ або зберігати дані в цифровій формі, включаючи хостинг файлів, обробку текстів або гри, які пропонуються в середовищі хмарних обчислень і соціальних мережах [5]. Це визначення відповідає дефініції цифрових послуг, наведеній у Директиві 2019/770 (п. (2) ст. 2) [6]. Водночас, в Акті про цифрові послуги ЄС використано дещо інший підхід до визначення понять, зокрема, Акт оперує поняттям «послуга інформаційного суспільства» та «послуга посередника»; послугою інформаційного суспільства є «послуга» як це визначено у п. (b) ст. 1(1) Директиви (ЄС) 2015/1535, і означає будь-яку послугу інформаційного суспільства, тобто будь-яку послугу, яка зазвичай надається за винагороду, на відстані, електронними засобами та за індивідуальним запитом

одержувача послуг; «послуга посередника» включає послуги передачі інформації та доступу до комунікаційної мережі, послуги кешування та послуги хостингу (зберігання та відтворення інформації), при цьому онлайн-платформи та онлайн-пошукові системи належать до суб'єктів надання посередницьких послуг [7].

Зважаючи на зміст наведених дефініцій Акту, більшою мірою йому кореспондує Закон України «Про електронну комерцію»; як визначено п. 9 та 13 ст. 3 цього закону відповідно, інформаційні електронні послуги - платні або безоплатні послуги щодо оброблення та зберігання інформації, що надаються дистанційно з використанням інформаційно-комунікаційних систем за індивідуальним запитом їх одержувача, а послуга проміжного характеру в інформаційній сфері - послуга з передачі та/або зберігання інформації та присвоєння мережевих ідентифікаторів [8]. Закон України «Про електронну комерцію» так само ділить постачальників послуг проміжного характеру на три категорії (провайдери послуг власне передачі інформації, провайдери послуг кешування та провайдери послуг хостингу) і відповідно до цих категорій встановлює умови звільнення постачальників послуг проміжного характеру від відповідальності (стаття 9 згаданого Закону), які є подібними до умов, викладених у Акті. Однак Акт про цифрові послуги, прийнятий з урахуванням консультаційних напрацювань комітетів Європейської Комісії та судової практики стосовно застосування положень про звільнення інтернет-посередників від відповідальності, розширює та уточнює відповідні норми, усуває більшу частину невизначеності щодо критеріїв звільнення від відповідальності (статті 4 – 6) та заборони активного моніторингу контенту (статті 7 – 8 Акту), окремо приділяє увагу онлайн-платформам, механізму «повідомлення та дії» (*noticeandactionmechanisms*) (стаття 16 Акту), положенням та умовам посередницьких послуг (стаття 14 Акту), рекламі на онлайн-платформах (стаття 26

Акту), правилам, застосовним до великих та дуже великих онлайн-платформ та пошукових систем (Глава 5 Акту), і містить інші норми, що регулюють діяльність інтернет-посередників, покликані забезпечити прозорість їхньої діяльності і всебічний захист прав користувачів онлайн-сервісів. Крім того, Акт передбачає можливість застосування санкцій до інтернет-посередників, що порушують його положення, яка може у найбільш серйозних випадках досягати 6% від річного обороту постачальника послуг (стаття 52 Акту). Ні Закон України «Про цифровий контент та цифрові послуги», ні Закон України «Про електронну комерцію» не врегульовують вищевказані особливості жодним чином, окрім загального принципу звільнення від відповідальності, а інші національні нормативні акти містять норми, які, на думку автора дослідження, є складними та суперечливими для застосування до інтернет-посередників, оскільки правовий статус останніх не є однозначно визначеним.

25 березня 2024 року Комітетом ВРУ з питань гуманітарної та інформаційної політики був поданий Проект Закону про внесення змін до деяких законів України щодо регулювання діяльності платформ спільного доступу до інформації, через які поширюється масова інформація (Законопроект № 11115) [9]. Не дивлячись на те, що загалом законопроект спрямований на обмеження поширення неправдивої інформації та матеріалів, що порушують законодавство, у соціальних мережах, він видається актуальним також з точки зору регулювання таких видів інтернет-посередників, як платформи обміну контентом і соціальні мережі. Законопроектом пропонується введення категорії «платформа спільного доступу до інформації, через яку поширюється масова інформація», та відповідних провайдерів таких платформ, покладення на них ряду зобов'язань щодо модерації та видалення незаконного контенту, та встановлення окремих умов відповідальності. Крім того, 10.06.2024 року набирає чинності нова редакція

Закону України «Про захист прав споживачів», покликана врегулювати відносини за участі маркетплейсів, класифайдів, прайс-агрегаторів, яких також можна віднести до виду інтернет-посередників.

Прийняття Закону України «Про цифровий контент та цифрові послуги» відображає зусилля національного законодавця щодо імплементації положень нормативно-правових актів ЄС і в цілому відповідає викликам суспільно-технічного прогресу. Однак ні вказаний Закон, ні інші пов'язані нормативні акти однозначно не вирішують проблему відповідальності інтернет-посередників, не додають визначеності щодо їх зобов'язань з видалення незаконного контенту, і не дозволяють ефективно диференціювати цю категорію суб'єктів від інших учасників цивільно-правових відносин. Можна констатувати, що законодавство України потребує подальшого комплексного реформування, у тому числі шляхом системного адаптування та використання підходів, відображених у новітніх актах Європейського Союзу.

Література

1. European Commission website. The Digital Services Act. URL: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/digital-services-act_en (дата звернення: 17.04.2024)
2. An official EU website. The Digital Services Act. Ensuring a safe and accountable online environment. URL: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/digital-services-act_en (дата звернення: 13.03.2024)
3. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://www.rada.gov.ua/news/razom/240058.html> (дата звернення: 17.04.2024)
4. ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ. Офіційний веб-портал. Проект Закону про цифровий контент та цифрові послуги. URL:

https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=73687 (дата звернення: 17.04.2024)

5. Про цифровий контент та цифрові послуги. Закон України від 10 серпня 2023 року № 3321-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3321-20#Text> (дата звернення: 18.04.2024)

6. Directive (EU) 2019/770 of the European Parliament and of the Council of 20 May 2019 on certain aspects concerning contracts for the supply of digital content and digital services. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2019/770/oj> (дата звернення: 18.04.2024)

7. Regulation (EU) 2022/2065 of the European Parliament and of the Council of 19 October 2022 on a Single Market For Digital Services and amending Directive 2000/31/EC (Digital Services Act). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32022R2065> (дата звернення: 18.04.2024)

8. Про електронну комерцію. Закон України № 675-VIII (в редакції від 01.01.2024 р). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/675-19#Text> (дата звернення: 18.04.2024)

9. Верховна Рада України. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/43884> (дата звернення: 19.04.2024)

УДК 347.78

**ПРЕС-ПУБЛІКАЦІЯ ЯК ОБ'ЄКТ СУМІЖНИХ ПРАВ – «ТИХА ГАВАНЬ»
ДЛЯ ГЕНЕРАТИВНИХ СИСТЕМ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ЄС**

К.О.Зеров

Кандидат юридичних наук, Старший науковий співробітник НДІ ІВ НАПрН України; фахівець Науково-освітнього центру з інтелектуальної власності, асистент кафедри інтелектуальної власності та інформаційного права навчально-наукового інституту права КНУ імені Тараса Шевченка, адвокат

ORCID 0000-0003-2916-7528

**PRESS PUBLICATION AS AN OBJECT OF RELATED RIGHTS - A "SAFE
HARBOR" FOR GENERATIVE ARTIFICIAL INTELLIGENCE SYSTEMS
IN THE EU**

K.O. Zerov

PhD, Senior Research Fellow at the Intellectual Property Scientific Research Institute of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine; Specialist of the Scientific and Educational Center for Intellectual Property, Assistant Professor of the Department of Intellectual Property and Information Law of the Educational and Scientific Institute of Law of the Taras Shevchenko National University of Kyiv, Attorney at Law

ORCID 0000-0003-2916-7528

***Анотація:** В доповіді розглянуто питання правової охорони прес-публікації як об'єкта суміжних прав в Європейському Союзі, а також вплив генеративних систем штучного інтелекту на такий об'єкт.*

***Ключові слова:** прес-публікація, онлайн-медіа, штучний інтелект.*

***Annotation:** The paper deals with the issues of legal protection of a press publication*

as an object of related rights in the European Union, as well as the impact of artificial intelligence generative systems on such an object.

Keywords: *press publication, online media, artificial intelligence.*

На сьогодні нові технічні можливості масового використання об'єктів літератури супроводжуються значними ризиками для суб'єктів в сфері медіа: друковані видання можуть бути відтворені та поширені по всьому світу через мережу Інтернет, а спеціалізовані агрегатори новин можуть автоматично вилучати, зберігати, повторно комбінувати і миттєво відображати повні прес-публікації та (або) їх короткі уривки для своїх користувачів.

Доходи онлайн-медіа напряму залежать від кількості переглядів онлайн рекламних банерів на веб-сайтах медіа унікальними користувачами. Чим більше унікального цифрового контенту (електронної цифрової інформації) розміщено на веб-сайті, тим більше це приваблює користувачів веб-сайту, що прямо пропорційно впливає на збільшення дохідності суб'єкта в сфері медіа.

Найлегший спосіб зібрати привабливий цифровий контент, звісно, - це взяти його з інших джерел без попереднього отримання дозволу на такі дії. В ЄС та в Україні існує чимало прикладів платформ, заснованих на агрегації (стороннього) контенту прес-публікацій третіх осіб. Як правило, такі новинні агрегатори роблять доступними останні новини на своїх головних веб-сторінках із заголовками та короткими витягами з тексту, які базуються на стандартному або персоналізованому виборі тем кінцевого користувача. Клік кінцевого користувача на будь-який з уривків новин робить доступним для нього ще більше цифрового контенту; натомість оригінальні онлайн-медіа від такої діяльності новинних агрегаторів доходи не отримують і не мають достатньої можливості захистити власні інвестиції, які вони вклали в створення унікального цифрового контенту.

Станом на квітень 2024 р. в Україні відсутнє нормативне регулювання означеного питання, а діючі механізми правової охорони авторським правом не є достатньо ефективними з таких підстав:

По-перше, багато залучених авторів надають онлайн-медіа лише невиключні майнові авторські права, за якими онлайн-медіа не надається дозвіл забороняти використання творів третім особам.

По-друге, навіть у випадку отримання виключних прав (виключна ліцензія чи відчуження прав) онлайн-медіа як похідним суб'єктам авторського права необхідно доводити підстави наявності у них таких прав (до прикладу в межах реалізації самозахисту на підставі порядку припинення порушень авторського права і суміжних прав з використанням мережі Інтернет, а саме п.3 ч.2. ст. 56 Закону України «Про авторське право і суміжні права» «заявник повинен навести вмотивоване твердження, зазначене у відповідній заяві, про наявність у заявника майнових прав на об'єкт авторського права або об'єкт суміжних прав чи виключних прав на використання такого об'єкта з посиланням на підстави виникнення таких прав чи виключних прав та строк чинності таких прав»[1]), що є непорційним завданням, враховуючи велику кількість унікальних публікацій.

По-третє, авторське право охороняє лише оригінальні літературні твори, а прес-публікації не завжди можуть відповідати вказаному критерію (повідомлення про новини або інші факти, що мають характер звичайної прес-інформації не є об'єктами авторського права на підставі норм ч.1 ст. 8 Закону України «Про авторське право і суміжні права»). Права *sui generis* на бази даних, як правило, вимагають використання значної частини бази даних або, якщо використовується лише незначна частина, повторюваного і систематичного використання, чого при використанні прес-публікацій новинними агрегаторами практично не відбувається.

В ЄС із прийняттям Директиви 2019/790 від 17 квітня 2019 року «Про авторське право і суміжні права на Єдиному цифровому ринку та про внесення змін до директив 96/9/ЄС та 2001/29/ЄС» з метою захисту та «заохочення організаційних і фінансових внесків видавців у створення публікацій у пресі, щоб забезпечити сталість видавничої справи»[2] було надано правову охорону новому об'єкту суміжних прав – прес-публікаціям та, відповідно, запроваджені окремі обмежені майнові суміжні права на такий об'єкт.

Так, під «прес-публікацією» в ЄС розуміється публікація, що охоплює тільки журналістські публікації, опубліковані на будь-якому носії, у тому числі в паперовій формі, у контексті економічної діяльності, що становить надання послуг відповідно до права Союзу. Публікації в пресі, які повинні бути охоплені, включають, наприклад, щоденні газети, тижневі або місячні журнали загального або спеціального інтересу, у тому числі журнали за підпискою, та веб-сайти з новинами. Публікації в пресі містять переважно літературні твори, проте дедалі частіше включають інші типи творів та інших об'єктів, зокрема фотографії і відео. Періодичні видання, що їх публікують для наукових чи академічних цілей, як-от наукові вісники, не повинні бути охоплені захистом, що його надають публікаціям у пресі відповідно до цієї Директиви. Захист також не повинен застосовуватися до веб-сайтів, як-от блогів, які надають інформацію в рамках діяльності, яка не здійснюється за ініціативи, під редакційною відповідальністю та контролем надавача послуги, як-от видавця новин[2].

Видавці прес-публікацій як первинні суб'єкти права на прес-публікацію наділяються окремими обмеженими майновими правами: правом на використання прес-публікації лише способами відтворення, що здійснюється онлайн-медіа, та інтерактивного надання доступу та виключним правом дозволяти або забороняти використання своїх прес-публікацій вказаними

способами. При цьому правова охорона не застосовується до використання окремих слів або дуже коротких витягів із прес-публікацій та до способів приватного чи некомерційного використання прес-публікацій окремими користувачами, а розміщення гіперпосилання, якщо такі дії стосуються прес-публікацій, не визнаються їх використанням. Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на прес-публікацію спливає через два роки після опублікування, що обчислюється з першого січня року, наступного за роком опублікування.

Інших умов охороноздатності до прес-публікацій Директива 2019/790 не висуває. Крім того, варто зауважити, що до прес-публікацій (на відміну від об'єктів авторського права) як об'єкта суміжних прав априорі не може висуватися така умова охороноздатності як «оригінальність» (ознака (критерій), що характеризує твір як результат власної інтелектуальної творчої діяльності автора та відображає творчі рішення, прийняті автором під час створення твору). Тобто, для цілей правової охорони правом інтелектуальної власності через інститут прес-публікацій абсолютно неважливим є участь фізичних осіб у процесі їх появи.

Розробники Директиви 2019/790 навряд чи могли передбачити бурхливий комерційний розвиток великих мовних моделей (англ. Large Language Model, LLM), запровадивши в вказаній Директиві лише нові винятки і обмеження з авторського права щодо глибинного аналізу тексту та даних (статті 3 та 4 Директиви 2019/790) для легального функціонування таких систем. Тим не менше, в 2024 році цілком логічним та допустимим вбачається припущення, що онлайн-медіа для генерування новин на декілька абзаців тексту з мотивів економії власних фінансових ресурсів можуть використовувати системи генеративного штучного інтелекту замість використання творчої оригінальної праці авторів. Враховуючи вищенаведені умови охороноздатності прес-публікацій, онлайн-медіа наділені можливістю реалізації права на захист у

випадку неправомірного використання прес-публікацій третіми особами онлайн.

Відповідно, насправді ЄС стала «тихою гаванню» щодо питання охорони правом інтелектуальної власності окремих результатів генерування великих мовних моделей, запровадивши хоча і дещо обмежений, але цілком передбачуваний правовий режим задовго до впровадження українського національного підходу щодо охорони неоригінальних об'єктів, згенеровані комп'ютерною програмою, за допомогою права особливого роду (*sui generis*).

Література

1. Закон України «Про авторське право і суміжні права» від 01.12.2022р. № 2811-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#n855>
2. Директива Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2019/790 від 17 квітня 2019 року про авторське право і суміжні права на Єдиному цифровому ринку та про внесення змін до директив 96/9/ЄС та 2001/29/ЄС. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_022-19#Text

УДК 346:2

ЗАКОНОДАВЧЕ РЕГУЛЮВАННЯ КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЇ У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Коваль І.Ф.

доктор юридичних наук, професор, провідний науковий співробітник відділу промислової власності і комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності НДІ інтелектуальної власності НАПрН України, декан юридичного факультету Донецького національного університету імені Василя Стуса
ORCID: 0000-0001-9348-3061

LEGISLATIVE REGULATION COMMERCIALIZATION IN THE FIELD OF INTELLECTUAL PROPERTY

Koval I.F.

Doctor of Law, Professor,
leading researcher of the department of industrial property and commercialization of intellectual property objects of the Scientific Research Institute of Intellectual Property of the National Academy of Sciences of Ukraine, dean of the Faculty of Law of the Vasyl Stus Donetsk National University
ORCID: 0000-0001-9348-3061

***Анотація.** Досліджено стан законодавчого регулювання комерціалізації у сфері інтелектуальної власності. Запропоновано закріпити поняття «комерціалізація» в нормах Господарського кодексу України, а також на базі глави 16 Кодексу закріпити способи, правові форми комерціалізації і назвати главу 16 – «Комерціалізація у сфері господарювання». Також окреслені питання щодо концептуальних засад спеціальних режимів господарювання, які мають значення для конструювання правового режиму діяльності щодо комерціалізації у сфері інтелектуальної власності: чи правильно говорити, що кожен передбачений законом випадок надання відповідних пільг і преференцій суб'єктам господарювання створює окремий спеціальний режим господарювання; чим відрізняється спеціальний режим господарювання від спеціальних умов здійснення певної діяльності; як розуміти межі поняття спеціального режиму господарювання і його відмежування від особливостей правового регулювання господарської діяльності.*

***Ключові слова:** комерціалізація, інтелектуальна власність, інновації, законодавство*

Annotation. *The state of legal regulation of commercialization in the field of intellectual property is studied. It is proposed to enshrine the concept of "commercialization" in the norms of the Economic Code of Ukraine, as well as on the basis of Chapter 16 of the Code to establish the methods and legal forms of commercialization and to name Chapter 16 - "Commercialization in the sphere of economy". Questions regarding the conceptual foundations of special business regimes are also outlined, which are important for the construction of a legal regime of activity regarding commercialization in the field of intellectual property: is it correct to say that each case provided by law for granting relevant benefits and preferences to business entities creates a separate special business regime; what is the difference between a special business regime and special conditions for carrying out certain activities; how to understand the limits of the concept of a special economic regime and its separation from the peculiarities of the legal regulation of economic activity.*

Keywords: *commercialization, intellectual property, innovations, legislation*

Якщо у довоєнні часи інноваційний шлях розвитку вважався важливою умовою економічної стабільності і зростання країни, то наразі інтелектуальні ресурси, інновації, процеси їх впровадження мають стати ключовим фактором відновлення економіки, її переа пуску і трансформації. Національні і міжнародні експерти наголошують на тому, що саме інноваційні рішення здатні дати Україні шанс на нове майбутнє економіки у післявоєнному відновленні. Але для того, щоб інтелектуальна власність реально перетворилась на такий економічний ресурс, на державному рівні потрібно комплексне розуміння економіко-правових механізмів, які дозволять створювати підґрунтя для очікуваного економічного ефекту від використання інтелектуальної власності. Україна отримує немалі гранти та кредити від іноземних партнерів, які важливі для підтримки економіки країни, покриття дефіциту бюджету, забезпечення державних і суспільних потреб в кризових умовах. Разом з тим, фінансова підтримка Україні має бути спрямована, серед іншого, і на інвестування в процеси створення та реалізації інновацій, налагодження високотехнологічних виробництв. Це дасть можливість нарощувати науково-технічний потенціал,

відновлювати виробничу активність національних підприємців, вирішувати проблему працевлаштування і зайнятості працездатного населення.

Очевидно, що володіння належно оформленими правами на об'єкти інтелектуальної власності само по собі не гарантує правовласникові очікуваних конкурентних переваг, а державі – інноваційних зрушень. Як влучно висловився свого часу голова американської Асоціації виробників комп'ютерів і засобів комунікацій США Ед Блек «Вісім мільйонів американських патентів – це не вісім мільйонів інноваційних ідей».

Для ефективного впровадження інтелектуальних продуктів в процеси виробництва і примноження економічного ефекту від їх реалізації, як правило, задіється широкий комплекс економічних, фінансових, організаційно-управлінських, юридичних інструментів і механізмів, спрямованих на отримання прибутку від такої діяльності.

Найбільш адекватним поняттям для позначення всього комплексу засобів, які забезпечують процеси впровадження об'єктів промислової власності і доведення їх до стадії інноваційної продукції, є – «комерціалізація». Це поняття набуло широкого застосування у всіх сферах суспільного життя. Так, на початку 90-х років комерціалізація діяльності підприємств і організацій сфери послуг пов'язувалась із створенням на базі їх структурних підрозділів самостійно діючих підприємств з наданням їм статусу юридичної особи; ліквідацією об'єднань, управлінь, комбінатів тощо (Указ Президента України «Про комерціалізацію діяльності підприємств і організацій сфери послуг» від 18 квітня 1992 р.). Проте щодо сфери інтелектуальної власності, незважаючи на випадки вживання цього терміну в науковому обігу й практиці господарювання, цей термін не набув юридичного закріплення на рівні закону та, як наслідок, адекватного відображення в праві. У Наказі Міністерства освіти і науки України «Про створення підрозділів з питань інтелектуальної власності» від 1 листопада 2005 р. № 631 передбачалось створення у структурі

вищих навчальних закладів підрозділів з питань інтелектуальної власності або введення посади спеціаліста чи фахівця у цій сфері з метою ефективного використання наукового потенціалу та сприяння комерціалізації об'єктів права інтелектуальної власності. У Методичних рекомендаціях з комерціалізації розробок, створених в результаті науково-технічної діяльності, затверджених наказом Державного комітету України з питань науки, інновацій та інформатизації від 13 вересня 2010 року № 18, термін «комерціалізація прав на об'єкти інтелектуальної власності» визначено як «організація руху інтелектуального капіталу з метою отримання прибутку».

У науковій літературі автори наповнюють поняття комерціалізації різноманітним змістом та використовують його стосовно прав інтелектуальної власності, результатів інтелектуальної діяльності, інтелектуальної власності в цілому тощо. При цьому частіше це поняття досліджується фахівцями у сфері економіки та техніки. Так, О.А. Пащенко і В.Л. Хоменко [1], слушно наголошують, що комерціалізація інтелектуальної власності є складним процесом і вимагає знань з різних галузей, включаючи право, бізнес та маркетинг. Вони розглядають «методи комерціалізації» і відносять до них «ліцензування, франчайзинг, продаж прав на інтелектуальну власність, розвиток власного бізнесу на основі інтелектуальної власності та співпраця з іншими компаніями», але власне визначення комерціалізації не надають.

Економісти під комерціалізацією пропонують розуміти отримання додаткових вигод в результаті застосування інтелектуальної власності в господарському обороті [2]. В такому розумінні акцент робиться саме на економічній меті комерціалізації, яка втілюється в отриманні додаткового доходу.

Відомий фахівець у сфері права інтелектуальної власності Р.Б. Шишка визначає комерціалізацію інтелектуальної власності як один зі способів здійснення суб'єктивних цивільних прав – діяльність володільця майнових прав

з комерційного використання їх у своїй діяльності чи переданні таких прав іншим суб'єктам господарювання [3]. Наведене визначення відображає юридичну площину комерціалізації – правовідносини інтелектуальної власності щодо комерційного використання об'єктів інтелектуальної власності і розпорядження правами на такі об'єкти. Втім таке розуміння вимагає більшої конкретизації і наповнення, щоб суб'єкти господарювання, контролюючі органи мали чітке уявлення про зміст комерціалізації. Крім того, слід враховувати, що комерціалізація не обмежується лише способами здійснення суб'єктивних прав, вона включає заходи організаційного, управлінського, економічного характеру, які у своїй сукупності забезпечують введення прав на об'єкти інтелектуальної власності в економічний оборот з метою отримання прибутку.

Можна впевнено стверджувати, що вже настав час для легалізації терміну «комерціалізація» в законодавстві України з охорони інтелектуальної власності. Його відсутність наразі призводить до використання неузгодженого термінологічного апарату для позначення проявів і змісту комерціалізації (методи, способи, форми тощо). Як слушно зазначає Р.Б. Шишка, «проблема полягає у неповноті окремих норм Цивільного кодексу України внаслідок чого: 1) фактично регулятивне навантаження виконують спеціальні закони і підзаконні акти, особливо договори; 2) норми кодексу є своєрідними «весільними генералами»; 3) при розробці проектів спеціальних актів цивілісти не завжди залучаються чи їх не «чують» нормотворці» [3].

На наш погляд, закріплення поняття «комерціалізація» доцільно здійснити в нормах Господарського кодексу України (далі – ГК України), враховуючи переважно економічний, господарський характер дій з отримання прибутку зарахунок комерціалізації прав на об'єкти інтелектуальної власності. Доцільно на базі глави 16 ГК України «Використання у господарській діяльності прав інтелектуальної власності» передбачити розгорнуте

законодавче закріплення поняття комерціалізації, її способів, правових форм, назвавши главу 16 – «Комерціалізація у сфері господарювання». В цій главі потрібно регламентувати визначення комерціалізації, передбачити невичерпний перелік способів комерціалізації: впровадження об'єктів інтелектуальної власності у виробництво, укладення договорів, вчинення односторонніх правочинів, внесення майнових прав до статутного капіталу господарських організацій, внесення майнових прав до спільної діяльності тощо. Під правовими формами комерціалізації слід вважати відповідні юридично значимі дії – договори, правочини, пов'язані з опосередкуванням використання об'єктів інтелектуальної власності і передання майнових прав на них.

Також важливо врегулювати питання оцінки майнових прав інтелектуальної власності як обов'язкову складову будь-якого способу комерціалізації, зокрема, передбачити випадки, коли проведення такої оцінки є обов'язковим.

Щодо коректності і змістовного наповнення досліджуваного терміну, більш точним видається формулювання «комерціалізація у сфері інтелектуальної власності», оскільки у цій сфері комерціалізуватись можуть і майнові права на об'єкти інтелектуальної власності і створенні на їх основі інновації, а також інноваційна продукція. Тому застосування саме такого широкого формулювання дозволить охопити різні прояви діяльності щодо отримання прибутку через введення прав на об'єкти інтелектуальної власності в економічний оборот.

Питання правового забезпечення комерціалізації у сфері інтелектуальної власності тісно пов'язані з правовим регулюванням інноваційної діяльності. В чинному ГК України міститься глава 34 «Правове регулювання інноваційної діяльності», норми якої доцільно наповнити відповідними кореспондуючими положення для взаємозв'язку з нормами глави 16 для створення цілісної правової основи комерціалізації у сфері інтелектуальної власності.

Процеси комерціалізації пересікаються також з питаннями спеціальних режимів господарювання. В національному законодавстві існує достатньо широке коло правових норм, які передбачають певні особливості правового регулювання тієї чи іншої діяльності в частині її стимулювання або обмеження. Це, зокрема, окрім базової глави 41 ГК України, положення Податкового кодексу України щодо податкових пільг, положення Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» в частині надання преференцій. Закон України «Про інноваційну діяльність» передбачає види фінансової підтримки інноваційної діяльності (розділ IV). Відповідно до Закону України «Про спеціальний режим інноваційної діяльності» спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків запроваджується строком на 15 років і діє при виконанні проектів технологічного парку. Державне сприяння інноваційній діяльності технологічних парків здійснюється шляхом державної фінансової підтримки та цільового субсидіювання проектів технологічних парків (ст. 3).

Відповідно до ст. 418 ГК України, запровадження спеціальних режимів господарювання, не передбачених цим Кодексом, якими встановлюється обмеження прав суб'єктів господарювання, не допускається, з чого можна зробити висновок, що перелік видів стимулюючих правових режимів є відкритим.

Якщо розуміти правовий режим як особливий порядок правового регулювання певної сфери суспільних відносин, який забезпечується шляхом специфічного поєднання та співвідношення його методів і способів, виходить, що кожен правовий режим характеризується специфічним поєднанням певних методів, способів, засобів правового регулювання, на чому і ґрунтується диференціація правових режимів.

На сучасному етапі розвитку господарських відносин постає питання, чи вирішує правова категорія «спеціальний режим господарювання» в існуючому

вигляді завдання і мету її запровадження (певний стан урегульованості відносин), чи виконує свою функціональну роль, яка цінність застосування узагальнюючого поняття «спеціальний режим господарювання», якщо кожен різновид правового режиму є відмінним від інших існуючих.

Постає низка питань щодо концептуальних засад спеціальних режимів господарювання, які мають значення для конструювання правового режиму діяльності щодо комерціалізації у сфері інтелектуальної власності: чи правильно говорити, що кожен передбачений законом випадок надання відповідних пільг і преференції суб'єктам господарювання створює окремий спеціальний режим господарювання; чим відрізняється спеціальний режим господарювання від спеціальних умов здійснення певної діяльності; як розуміти межі поняття спеціального режиму господарювання і його відмежування від особливостей правового регулювання господарської діяльності.

Вирішення зазначених питань має важливе значення в контексті закріплення спеціальних умов здійснення діяльності, що матиме ознаки інноваційної, в тому числі у сфері комерціалізації майнових прав інтелектуальної власності.

Вище наведені пропозиції та поставлені питання спрямовані на посилення регулюючого впливу законодавства на сферу введення прав на об'єкти інтелектуальної власності в економічний оборот шляхом комплексного і системного законодавчого врегулювання правового режиму діяльності комерціалізації у сфері інтелектуальної власності.

Література

1. Пащенко О.А., Хоменко В.Л. Основні принципи і методи комерціалізації інтелектуальної власності. Створення, охорона, захист і комерціалізація об'єктів права інтелектуальної власності: матеріали VI Всеукраїнської науково-

практичної конференції з міжнародною участю, присвяченої Міжнародному дню інтелектуальної власності. (м. Київ, 26 квітня 2023 р.): ел. збірник. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2023. С. 293. URL: <http://cpdcipr.kpi.ua/article/view/278812/273459>

2. Олейнікова Л. Г. Особливості інтелектуальної власності як товару в сучасних умовах розвитку економіки України. Ефективна економіка. 2013. №6. <http://surl.li/sqknh>

3. Шишка Р.Б. Комерціалізація інтелектуальної власності: що і як? Проблеми цивільного права та процесу. Харків, 2019. URL: https://univd.edu.ua/general/publishing/konf/24_05_2019/pdf/20.pdf

УДК 340.134

ПРОБЛЕМИ СИСТЕМАТИЗАЦІЇ ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ ПРОМИСЛОВОЇ ВЛАСНОСТІ

Н.М.Мироненко

д.ю.н., проф., член-кореспондент НАПрН України,
заступник директора НДІ ІВ НАПрН України з наукової роботи
ID ORCID: 0000-0003-0220-988X

PROBLEMS OF SYSTEMATIZED LEGISLATION IN THE SPHERE OF INDUSTRIAL PROPERTY

N.M. Myronenko

Doctor of Law, Prof., Corresponding Member National Academy of Sciences of
Ukraine, deputy director Scientific Research Institute of the
National Academy of Sciences of Ukraine for scientific work
ID ORCID: 0000-0003-0220-988X

***Анотація:** надана характеристика сучасного стану законодавства у сфері промислової власності та визначені шляхи та засоби його удосконалення; визначена мета, предмет, принципи та методи кодифікації такого законодавства; запропонована структура кодифікаційного акту у сфері промислової власності.*

***Ключові слова:** законодавство, промислова власність, систематизація, кодифікація.*

***Annotation:** a description of the current state of legislation in the field of industrial property is given and the ways and means of its improvement are determined; defined purpose, subject, principles and methods of codification of such legislation; proposed structure of the codification act in the field of industrial property.*

***Keywords:** legislation, industrial property, systematization, codification*

Реалізація функціонального призначення інтелектуальної власності у суспільстві вимагає адекватного правового режиму її охорони, використання та захисту, а відтак і якісного законодавства. Шлях до його створення – імплементація норм законодавства ЄС у законодавство України та його систематизація.

Досвід зарубіжних країн переконливо свідчить про наявність тенденції до кодифікації законодавства у сфері інтелектуальної власності. При цьому варіанти

такої кодифікації є різними, як і різними є юридична сила таких актів. Потреба у здійсненні систематизації законодавства обумовлена трьома факторами: виникненням нових об'єктів ІВ, які потребують правової охорони, необхідністю покращення правової охорони тих об'єктів, які вже мають правову охорону, потреба в уніфікації законодавства.

В Більшість країн Європи тяжіють до прийняття інкорпоративного акту у сфері промислової власності та окремого акту у сфері авторського права. Це загальна тенденція.

Кодифікація норм права інтелектуальної власності в межах торгового або цивільного кодифікованого законодавства, як в Україні, є характерним для більшості країн Європи та СНД. Дискусії з цього приводу точаться і серед розробників єдиного цивільного кодексу Європи, які тривають вже значний період часу, про що наголошувалося в літературі. Натомість і сьогодні єдиного європейського цивільного кодексу, навіть, на рівні теорії або будь-якої завершеної концепції, визнаних інституціями ЄС як робочими не існує.

У Бельгії, Болгарії, Чехії, Польщі, Угорщині, Федеративній Республіці Німеччині право інтелектуальної власності регулюється в основному лише двома законодавчими актами: «Про авторське право й суміжні права» та «Про промислову власність». За своєю правовою природою - це кодифікаційні акти.

У таких державах, як Шрі-Ланка, Філіпіни, Франція законодавство в галузі інтелектуальної власності повністю кодифіковано. Роботи по повній кодифікації законодавства у сфері інтелектуальної власності проводяться у Нідерландах.

Юридична сила (вид) кодифікаційного акту в країнах ЄС також різниться між собою, що залежить від розподілу компетенції між законодавчою та виконавчою владою. Наприклад, Конституція Італії наділяє виконавчу владу правом видавати закони і декрети, які становлять основу законодавства у сфері інтелектуальної власності. Аналогічна ситуація в Іспанії та Португалії. Кодекси промислової власності в цих країнах були прийняті як декрети, які мають силу закону

В Україні законодавство у сфері інтелектуальної власності існує на двох рівнях: частково кодифіковано в ЦК України та на рівні спеціального законодавства. Проблема систематизації законодавства в сфері ІВ є доволі дискусійною. Навіть серед прихильників кодифікації цього законодавства не має єдності у розумінні

Якщо узагальнити всі існуючі підходи до кодифікації законодавства у сфері інтелектуальної власності, можна констатувати наявність трьох основних: 1) часткова кодифікація в межах ЦК України при наявності спеціального законодавства; 2) кодифікація законодавства у спеціальному кодифікаційному акті, який має поглинути спеціальне законодавство; 3) кодифікація у спеціальному акті із збереженням спеціального мобільного законодавства. Кожен із зазначених напрямів має своїх прибічників, які певним чином обґрунтовують своє бачення вирішення проблеми.

Новий закон у сфері авторського права є всі підстави розглядати як своєрідний систематизований акт, який сьогодні віддзеркалює стан правового регулювання у цій сфері з урахуванням завдань України щодо імплементації та гармонізації законодавства України до законодавства ЄС.

Отже для України нагальним є питання систематизації законодавства у сфері промислової власності. Переважна більшість положень директив ЄС була врахована під час проведення реформи законодавства у сфері промислової власності у 2019-2020 р, однак робота з імплементації законодавства ЄС у сфері промислової власності до законодавства України потребує продовження. Ціла низка об'єктів промислової власності має правове регулювання на рівні декількох статей у ЦК України, що явно є недостатнім. Давно потребують спеціального режиму правової охорони такі об'єкти як комерційні найменування, «ноу-хау», породи тварин. Законодавство у сфері промислової власності не позбавлено і таких недоліків як дублювання, конкуренції норм, що спричиняє порушення принципу правової визначності.

Оновлення законодавства у сфері інтелектуальної власності, зокрема промислової власності як свідчить практика останніх років, носить не завжди системний, планомірний характер, а розробка проектів законодавчих актів дуже часто переслідує не мету його удосконалення, приведення у відповідність до потреб суспільства, а задоволення вузьких корпоративних інтересів.

Набуття правової охорони більшості об'єктів промислової власності вимагають здійснення спеціальних реєстраційних процедур, в основу яких покладений один і той же правовий механізм, що дозволяє розглядати питання про доцільність їх уніфікації. Основу правової охорони об'єктів промислової власності складають однакові принципи, що знаходять своє віддзеркалення у відповідних нормах права. Зміст права інтелектуальної власності на всі об'єкти промислової власності складають майнові права інтелектуальної власності (крім того, щодо деяких об'єктів творці мають особисті немайнові права). Суб'єктний склад носіїв цих прав також у переважній більшості збігається. Питання правової охорони службових об'єктів права інтелектуальної власності сьогодні уніфіковано. Всі спеціальні закони у сфері промислової власності містять норми щодо НОІВ, його структури та повноважень, що є невиправданими з точки зору юридичної техніки та наявності спеціального законодавства, що визначає правовий статус та структуру НОІВ.

Викладене свідчить про наявність проблеми підвищення якості та ефективності законодавства у сфері промислової власності за рахунок подолання наявних прогалин, дублювання, здійснення уніфікації та гармонізації законодавства України із законодавством ЄС.

Вирішення вказаної проблеми вимагає оновлення доктринальних підходів до розвитку форми та змісту законодавства у сфері промислової власності відповідно до процесів, що відбуваються під впливом цифрової трансформації та необхідності забезпечення балансу публічних та приватних інтересів у цій сфері.

Правовим інструментом забезпечення якості та ефективності законодавства є його систематизація. У доктрині права інтелектуальної власності пропонується

визначення систематизації законодавства у сфері інтелектуальної власності – як тривалої поетапної й комплексної процедури упорядкування та вдосконалення законів та підзаконних нормативно-правових актів, що регулюють сферу інтелектуальної, творчої діяльності та визначають правовий статус суб'єктів інтелектуальної власності та режими надання охорони, здійснення та захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності [1].

Функціональне призначення систематизації законодавства у сфері промислової власності полягає у:

- підвищенні ефективності нормотворчої діяльності та якості нормативних правових актів шляхом усунення колізій, прогалин, повторень та оновлення застарілого правового матеріалу;

- створенні умов для забезпечення суспільства повною, офіційною, достовірною правовою інформацією, створення єдиного інформаційно-правового простору;

- забезпеченні розвитку правосвідомості та правової культури, створенні передумов для правового виховання та просвітництва, проведення науково-правових досліджень.

Найбільш ефективною формою систематизації, яка дозволить вирішити зазначену проблему є кодифікація, що поєднує в собі і риси правотворчості, і риси систематизації: у результаті кодифікації створюється новий нормативно-правовий акт, в якому містяться новостворені норми та долаються, таким чином існуючі прогалини (властивість правотворчості), та завдяки якому усуваються колізії, повтори, протиріччя, порушення єдності і системності правових приписів (ознаки систематизації) [2; 3, С. 48]. Результатом кодифікації законодавства у сфер промислової власності має стати зміна змісту правового стандарту поведінки суб'єктів права при забезпеченні максимальної повноти регулювання відносин відповідно до суспільних потреб та виходячи з прогностичної функції права. Кінцевим результатом кодифікації законодавства у сфері промислової власності має стати кодифікаційний акт – Кодекс промислової власності України. До його характерних рис слід віднести наступні: а) бути зведеним актом, оскільки він має

охоплювати норми різних нормативно-правових актах, що регулювали суспільні відносини, які характеризувалися єдністю предмета – сферою промислової власності; б) стати основним серед актів, які діють у сфері промислової власності; в) його дія має бути розрахована на досить тривалий час; г) з його прийняттям втрачають дію спеціальні закони у сфері промислової власності відповідно до предмета регулювання Кодексу промислової власності.

Прийняття такого кодифікаційного акту об'єктивно вимагає зміни обсягу правового регулювання цих відносин у ЦК України у бік їх звуження та обмеження лише загальними положеннями із застосуванням переважно бланкетних норм.

У процесі здійснення кодифікації законодавства у сфері промислової власності мають бути досягнуті соціальна, політична та техніко-юридична цілі.

Соціальна мета кодифікації законодавства у сфері промислової власності пов'язана із призначенням права, як засобу суспільного регулювання.

Досягнення цієї мети можливо завдяки вирішенню, як мінімум, наступних завдань кодифікації:

- сприяння розвитку творчої діяльності (активності) в умовах цифрової трансформації;
- гарантування та забезпечення захисту свободи творчості особи та прав інтелектуальної власності на її творчі результати в умовах інформаційного суспільства, цифрової трансформації та креативних індустрій;
- створення сприятливих правових та економічних умов для комерціалізації результатів творчої діяльності, об'єктів промислової власності.

При визначені політичної мети кодифікації законодавства у сфері промислової власності необхідно виходити з тенденцій глобалізації економіки, інтеграції міждержавних взаємовідносин, пріоритету загальнолюдських цінностей, розбудови толерантних, добросусідських відносин між державами. Стратегічний курс обраний Україною – європейська інтеграція та гармонізація законодавства України із законодавством ЄС.

Основним завданням щодо досягнення цієї мети є побудова механізму взаємодії правової системи України та міждержавної європейської системи законодавства на рівні основних принципів права – верховенства права, узгодження права України з правом ЄС через запровадження правових стандартів, взаємного захисту прав людини.

Сучасний період характеризується активізацією процесів глобалізації практично у всіх сферах. Існують тенденції, коли удосконалення законодавства завдяки оновленню його змісту та форми в сучасному світі втрачає властивості, що притаманні замкненій системі, якою є одна держава. З цього можна зробити висновок, що політична воля є домінуючою при прийнятті рішення щодо здійснення кодифікації.

Головною метою будь-якої кодифікації є техніко-юридична.

У процесі її досягнення мають бути вирішені наступні завдання:

- систематизація законодавства у сфері промислової власності на основі створення кодифікаційного акту - Кодексу промислової власності України;
- забезпечення внутрішньої стабільності, системності та єдності норм права промислової власності;
- гармонізація норм кодексу з міжнародним та європейським законодавством та гармонійне входження його у систему національного законодавства;
- виключення існування дублюючих, колізійних та надмірно регламентуючих нормативно-правових актів та правових норм;
- подолання прогалін, уніфікація термінології, забезпечення принципу правової визначеності;
- досягнення гармонійного розподілу норм у сфері промислової власності між Кодексом та підзаконними нормативно-правовими актами спеціального законодавства у сфері промислової власності, ЦК України та законодавства, дотичного до цієї сфери;

- формування певної групи стабільних норм (ядра), в яких має знайти своє визначення та закріплення предмет, метод, принципи права промислової власності як підгалузі права інтелектуальної власності, а також достатньо детальне регулювання основних системоутворюючих правовідносин щодо правового статусу суб'єктів права промислової власності, набуття правової охорони об'єктів промислової власності, особливості реалізації прав на них, визначення порушень цих прав та їх захист;

- формування повного, несуперечливого, достатнього правового регулювання відносин у сфері промислової власності.

Предметом правового регулювання будь-якого кодифікаційного акту є група однорідних відносин.

Предметом правового регулювання права промислової власності є суспільні відносини, що виникають у зв'язку із реалізацією особою права на свободу творчості у процесі створення об'єктів промислової власності (винаходів, корисних моделей, промислових зразків, компонування, сортів рослин, ноу-хау), набуття, здійснення та захисту права на ці об'єкти, а також із набуттям, здійсненням та захистом прав на інші об'єкти промислової власності, які не є результатом творчої, інтелектуальної діяльності особи, але віднесені законодавством до об'єктів промислової власності (географічні зазначення, торговельні марки, комерційні найменування).

Предметом регулювання Кодексу промислової власності мають бути суспільні відносини, що виникають у процесі набуття правової охорони, здійснення, захисту *об'єктів промислової власності за виключенням селекційних досягнень*.

При визначенні принципів кодифікації законодавства у зазначеній сфері необхідно враховувати її дуалістичну природу, як форми систематизації та різновиду правотворчої діяльності; як самого процесу, так і результату такої діяльності.

Відповідно можна виокремлювати принципи кодифікаційної діяльності та

принципи, яким має відповідати кодифікаційний акт, як результат такої діяльності.

До першої групи принципів відносяться принципи: плановості, професіоналізму, своєчасності, законності, гуманізму, науковості (доктринальності), об'єктивності, гласності, систематичності.

Принципи, яким має відповідати кодифікаційний акт доцільно розділити на дві групи: 1) які впливають на форму акту - принцип техніко-юридичної досконалості, повноти, імплементації кодифікаційного акту у систему законодавства, мовні вимоги, у тому числі і - лаконічність, несуперечливість викладення норм; 2) визначають зміст акту - термінологічна узгодженість, юридична визначеність та відповідні галузеві принципи, які впливають на зміст кодифікаційного акту.

Особливе значення при кодифікації набувають галузеві принципи. Саме ці принципи відображають суть та особливості суспільних відносин, які є предметом регулювання. Галузеві принципи у поєднанні з предметом регулювання однозначно дадуть відповідь на питання: чи доцільно і можливо в одному кодифікаційному акті систематизувати той або інший масив законодавства.

Промислова власність, як підгалузь права інтелектуальної власності, базується на відповідних принципах. Найбільш системно принципи, покладені в основу правової охорони об'єктів промислової власності, знайшли своє викладення у Паризькій конвенції про охорону промислової власності. До них, зокрема, відносяться принципи: конвенційного пріоритету; національного режиму; тимчасової охорони об'єктів промислової власності; охорони фірмових найменувань без обов'язкової подачі заявки і реєстрації; недопущення використання неправдивих відомостей щодо походження товарів або виробника; недопущення використання у якості торговельних марок державних гербів, офіційних знаків, клейм контролю, емблем міжурядових організацій; охорони знаків «такими, які вони є»; охорони колективних знаків; надання правової охорони загальновідомим торговельним маркам. Крім того окремі інститути промислової власності характеризуються своїми специфічними принципами. Зокрема,

облігаторний принцип надання правової охорони торговельним маркам (надання правової охорони є обов'язком держави, якому кореспондує вимога заявника отримати таку охорону); принцип надання правової охорони на підставі її реєстрації (принцип додержання формальностей при наданні правової охорони), принцип вичерпання прав, дійсного використання та інш.

Крім перелічених особливих принципів, які притаманні праву промислової власності, як підгалузі права інтелектуальної власності, є система принципів цивільного права, які справляють свій вплив на регулювання приватно-правових відносин, що виникають в межах предмета правового регулювання права промислової власності. До них відносяться: принцип юридичної рівності суб'єктів приватного права; принцип «допущено все, що не заборонено законом»; принцип недопущення втручання держави у приватні відносини; принцип заборони зловживання правом; всебічний захист цивільних прав включаючи їх судовий захист, принцип свободи договору.

Можна говорити і про дотримання загально правових принципів, зокрема таких, як принцип правової визначеності.

З точки зору методології виокремлюють два методи кодифікації – кодифікація компіляція і кодифікація реформа. У першому випадку передбачається збір існуючих норм в узагальнений акт. У другому – до зібрання норм можуть вноситися зміни, інколи докорінні. Не заперечуючи проти можливості практичного використання зазначених методів найбільш ефективним для сфери промислової власності, як і для всієї інтелектуальної власності, був би метод, якій поєднував би наведені два: об'єднання норм з можливістю їх переробки.

Відносини, що виникають у сфері промислової власності поєднують в собі як приватно-правові, так і публічно-правові. Кожному виду зазначених відносин відповідає певний метод правового регулювання: диспозитивний та, відповідно – імперативний метод правового регулювання. Оскільки Кодекс має охоплювати весь комплекс відносин у сфері промислової власності при розробці норм, які будуть

складати його зміст, мають бути використані обидва методи правового регулювання.

Одним з важливих питань підготовки кодифікаційного акту є вивчення понятійного апарату, виявлення розбіжностей у застосуванні термінів, їх змістовному навантаженні, виявлення таких, що не використовуються, аналіз ступеня узгодженості використання термінології у дотичних до права інтелектуальної власності сферах, вивчення питання щодо можливості уніфікації термінології.

Кодекс промислової власності України може мати таку структуру:

I. Загальні положення (мета регулювання, об'єкти на які поширюються положення кодексу, суб'єкти, на які поширюється захист, принципи, покладені в основу регулювання). II. Адміністративні процедури. III. Апеляція. IV. Судове оскарження. V. Винаходи (патенти, сертифікат додаткової охорони). VI. Корисні моделі. VII. Топографії напівпровідникових виробів. VIII. Промислові зразки. IX. Знаки для товарів та послуг. X. Географічні зазначення. XI. Комерційні позначення. XII. Комерційна таємниця (ноу-хау). XIII. Порушення прав на об'єкти промислової власності (або передбачити у кожному розділі щодо конкретного об'єкту). XIV. Збори. XV. Бюлетень промислової масності. XVI. Реєстри.

Література:

1. Теоретико-прикладні проблеми кодифікації законодавства у сфері інтелектуальної власності. К. : НДІ ІВ НАПрНУ, Лазурит-Поліграф. 2011. 326 с.
2. Борщевський І.В. Теоретичні засади кодифікації законодавства // Держава і право: Зб. наук. праць. Юридичні і політичні науки. К.: Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького НАН України. 2007. Вип.37. С. 31-36.
3. Погорелов Є. В. Кодифікаційна діяльність в правовій системі України (загальнотеоретичний аспект): монографія. Х. : Ніка Нова, 2012. 167 с.

УДК 346.1

СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ЗАКОНОДАВСТВА В СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ: ПІДХОДИ, СТРАТЕГІЯ, ВІДБУДОВА

О.О. Бакалінська

доктор юридичних наук, професор, старший науковий співробітник

НДІ ІВ НАПрН України (Київ)

ORCID: 0000-0002-1092-0914

SYSTEMATISATION OF LEGISLATION IN THE FIELD OF INTELLECTUAL PROPERTY: APPROACHES, STRATEGY, RECOVERY

O.O. Bakalinska

Doctor of Law, Professor, Scientific Research Institute of the

National Academy of Sciences of Ukraine (Kyiv)

ORCID: 0000-0002-1092-0914

***Анотація:** Автор розглядає проблеми та перспективи систематизації законодавства в сфері інтелектуальної власності, з урахуванням сучасної стратегії розвитку інтелектуальної власності, процесів інтеграції та уніфікації законодавства, а також врахування необхідності інноваційно-інвестиційної спрямованості відбудови і відновлення України.*

***Ключові слова:** систематизація та уніфікація законодавства, державна стратегія інтелектуальної власності, інновації та інвестиції у відбудову*

***Annotation:** The author considers the problems and prospects of the systematization of legislation in the field of intellectual property, taking into account the modern strategy for the development of intellectual property, the processes of*

integration and unification of legislation, as well as taking into account the need for innovation and investment orientation of the reconstruction and restoration of Ukraine.

Keywords: *systematisation and unification of legislation, state strategy of intellectual property, innovations and investments in reconstruction*

В умовах триваючої російської агресії питання формування в Україні сучасного європейського підходу до використання української правової науки для забезпечення відбудови і відновлення, використання світового досвіду впровадження інновацій і інвестицій, а також забезпечення використання інтелектуального потенціалу для інноваційно-інвестиційного стрибка України в майбутнє набуває не аби якої актуальності.

Сьогодні Україна знову стоїть перед вибором як нормативної, так організаційної моделі відбудови. При цьому, відповідні процеси будуть ефективні лише в тому випадку, якщо модель відбудови базуватиметься на інноваційному та інтелектуальному підґрунті. Тобто, лише в тому випадку, коли стратегія відбудови та розвитку держави і суспільства, буде базуватись на використанні законодавчої бази, нормативного регулювання, у тому числі й у сфері інтелектуальної власності, лише коли всі підходи будуть ув'язані в єдину систему, яка буде достатньо гнучкою і одночасно визначеною для всіх учасників, ми можемо отримати ефективний результат.

Україна як країна-кандидат у ЄС та НАТО має зобов'язання щодо адаптації чинного законодавства України в сфері інтелектуальної власності до загально-європейського режиму та принципів, разом з тим, бездумна адаптація національного законодавства може завдати шкоди як національній правовій доктрині, так і всій системі права та законодавства. Саме тому, основою адаптаційно-імплементативного процесу має бути комплексна національна

стратегія розвитку держави й законодавства, зокрема, і в сфері інтелектуальної власності.

Комплексна національна стратегія у сфері ІВ має бути комплексом заходів, розроблених і впроваджених урядом для заохочення та сприяння скоординованому підходу до ефективного створення, розвитку, управління та захисту ІВ на національному рівні з метою підтримки обраного інноваційно-інвестиційного напрямку розвитку країни. Національна стратегія у сфері ІВ повинна враховувати, а за потреби – визначати взаємозв'язок між ІВ та економічним, соціальним, культурним, технологічним, правовим та інституційним контекстом країни, а також допомагати уряду розробляти та впроваджувати регуляторну політику і нормативно-правову базу у сфері ІВ, що сприятиме підвищенню стабільності і ефективності національної системи розвитку.

Слід чітко розуміти, що ІВ є наскрізним питанням, яке має відношення до всіх видів виробничих галузей промисловості та сфери послуг, а також до важливих, стратегічних питань державної політики, таких як зміна клімату, доступ до ліків, культурний розвиток, продовольча безпека тощо. Більше того, будучи ключовою частиною будь-якої національної інноваційної політики, стратегія у сфері ІВ повинна відігравати важливу роль у формуванні національної інноваційно-інвестиційної системи та забезпечувати її спрямування на підвищення економічної та інноваційної ефективності. Для України ці питання набувають особливої актуальності з огляду на необхідність використання інноваційно-інвестиційних можливостей держави в процесах відбудови. По суті, з урахуванням масштабів промислової та інфраструктурної відбудови, Україна на наступні 10-15 років має можливість стати центром європейських інвестицій та інновацій, всесвітнім хабом високих технологій та реального будівництва і відновлення в усіх сферах матеріального та інтелектуального виробництва. Саме швидке та інноваційне відновлення

України – є надією для всієї Європи та Світу у XXI сторіччі, може і має стати новим Планом Маршалла, Будівництвом століття.

Таким чином, встановлення функціональних зв'язків між всіма сферами реального виробництва та ІВ має важливе значення для того, щоб країна могла використовувати свою національну систему ІВ для підтримки своїх національних напрямів розвитку і досягнення окреслених амбітних цілей.

Усім країнам притаманна здатність до інновацій і творчості, а також до створення багатства шляхом використання свого людського капіталу, інфраструктури та ресурсів для створення і просування на ринок конкурентоспроможних товарів і послуг.

Потенційна роль ІВ в економічному, культурному, соціальному та технологічному розвитку країни має бути визнана та належним чином використана. Загальновизнано, що ІВ відіграє важливу роль у підвищенні економічної конкурентоспроможності та інноваційного потенціалу країни. Досвід свідчить, що те, наскільки добре країна модернізує, інтегрує та координує свої різні галузеві політики, є вирішальним питанням розвитку. У цьому контексті, політика у сфері ІВ та її реалізація є ключовими наскрізними питаннями планування розвитку в усіх країнах, що, з урахуванням важливості, закріплено у «Цілях сталого розвитку Організації Об'єднаних Націй до 2030 року», реалізація яких має бути метою всіх країн, які обрали інтенсивний шлях розвитку. Метою розробки національної стратегії у сфері ІВ та узгодження її з стратегічним напрямом систематизації в сфері інтелектуальної власності має бути спрямованість цих процесів на відбудову України, на невпинне впровадження сучасних технологій та інновацій. Це дозволить уникнути ізольованого галузевого підходу шляхом створення функціональних зв'язків та інтеграції аспектів ІВ відповідних державних політик у національні рамки розвитку для того, щоб:

- реалізувати стратегічне використання системи ІВ у всіх секторах економіки, в галузях як товарного виробництва, так і послуг, при цьому, в усіх галузях, орієнтованих на впровадження новітніх зразків ІВ, так і таких, які рахувалися «традиційними» і не потребували нововведень;

- створити сприятливе середовище, яке зміцнює і підтримує здатність країни створювати економічно цінні активи ІВ як у формальному, так і в неформальному секторах економіки;

- сприяти використанню ІВ як рушійної сили макроекономічного зростання і розвитку;

- досягти належного балансу, який забезпечує охорону ІВ, не пригнічуючи при цьому інноваційність, творчість і конкурентоспроможність;

- забезпечити більшу гнучкість та кращу узгодженість і координацію з національною політикою.

Сучасна стратегія повинна сприяти більш структурованому і планомірному підходу Уряду до визначення того, як найкраще розгортати і впроваджувати національну політику в сфері ІВ, щоб усі зацікавлені сторони могли ефективно співпрацювати в контексті системних рамок для створення, охорони, управління, просування і комерціалізації активів ІВ, які результатами їхньої інноваційної і інтелектуальної творчості.

Систематизація та інкорпорація законодавства в сфері інтелектуальної власності дозволить уникнути колізій та неефективності в використанні окремих інструментів підтримки і захисту інтелектуальної власності та створить основу для пришвидшеної комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності у цілому. Разом з цим, на нашу думку, чинне законодавство України має чітко визначити систему пільг та преференцій щодо використання об'єктів інтелектуальної власності в господарській діяльності, зокрема при використанні останніх у відбудові, реабілітації та відновленні України та її громадян.

Чинне законодавство повинно містити спрощені процедури реєстрації та доступу до інновацій та фінансових ресурсів для їх реалізації, а також гарантії захисту прав та законних інтересів власників виключних прав інтелектуальної власності. Окрема увага має бути приділена формуванню механізмів унеможливлення зловживання виключними правами інтелектуальної власності, зокрема шляхом заборони або обмеження доступу до інноваційних продуктів та технологій.